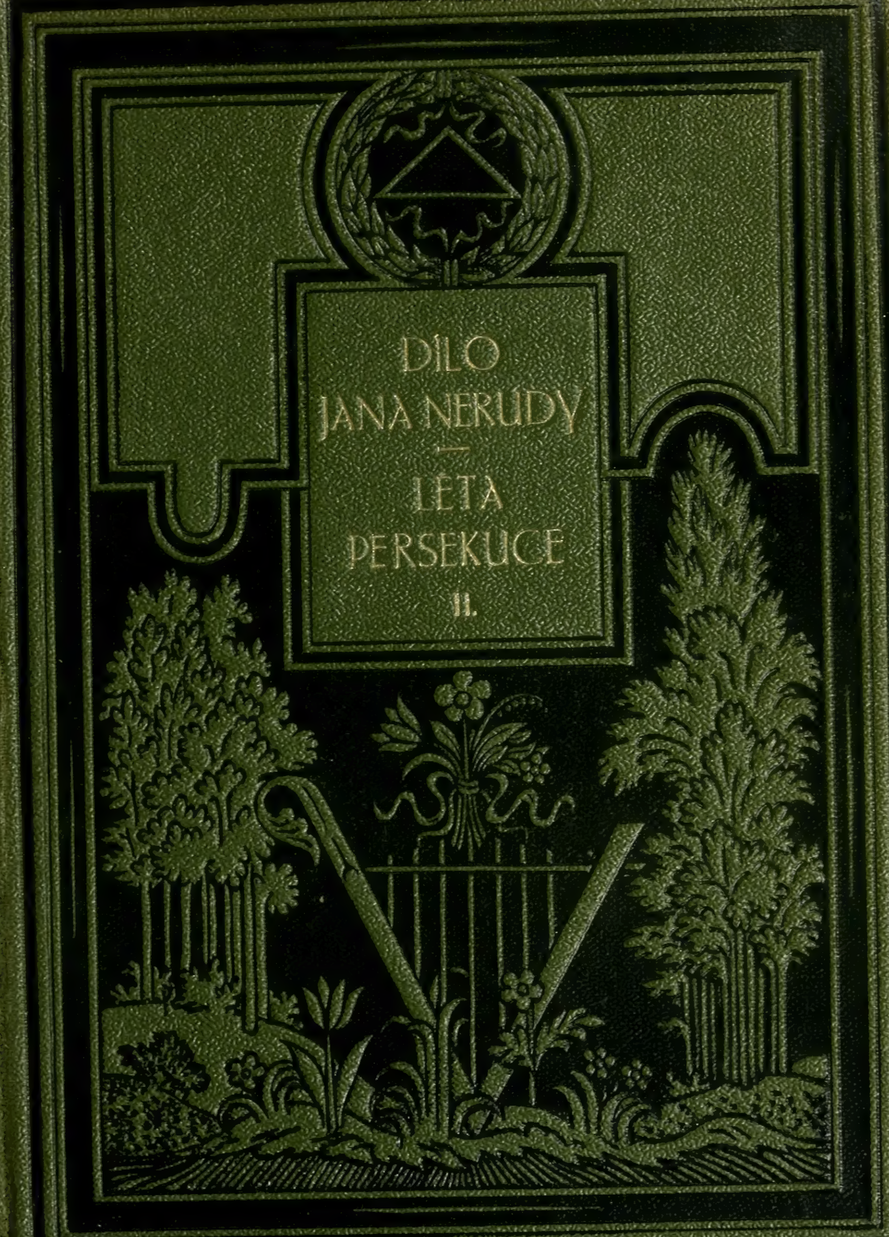

DÍLO
JANA NERUDY
—
LÉTA
PERSEKUCE
II.

Purchased for the

LIBRARY *of the*

UNIVERSITY OF TORONTO

from the

KATHLEEN MADILL BEQUEST

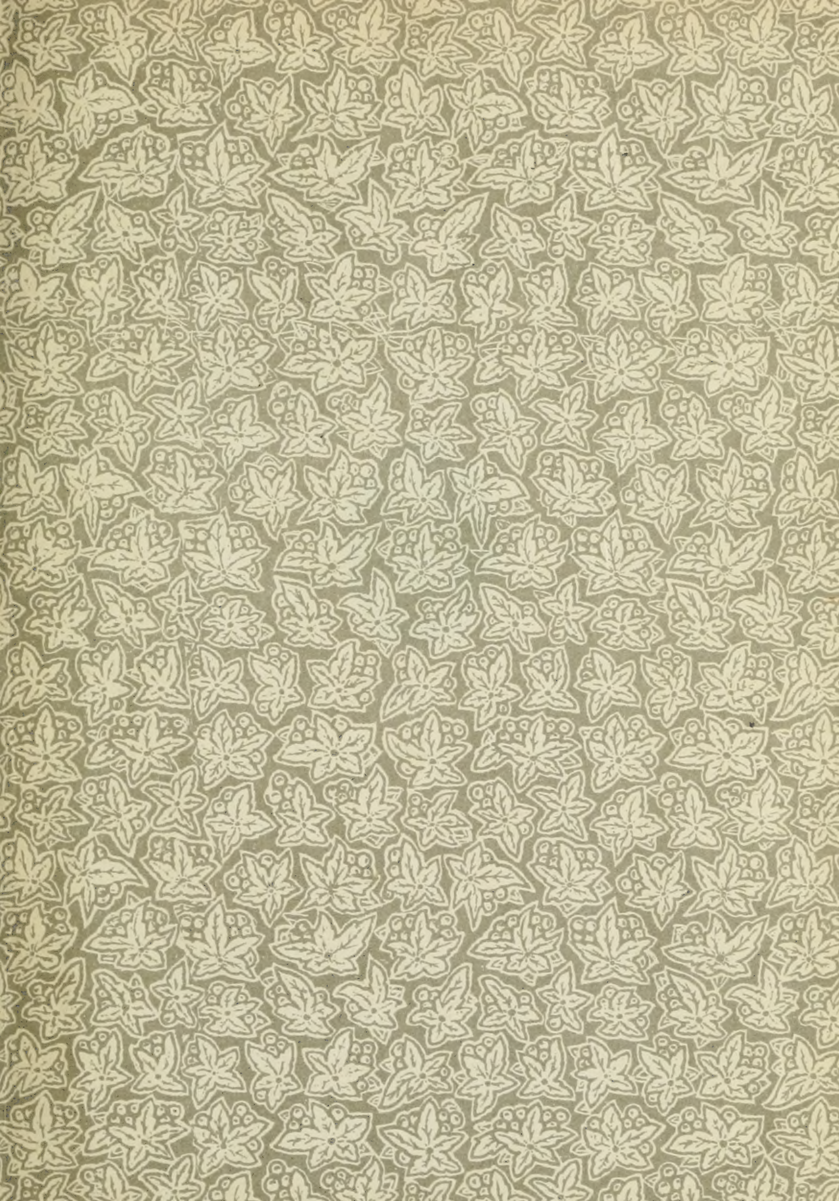

K
H

DÍLO
JANA NERUDY
XVIII

DÍLO JANA NERUDY

XVIII

LÉTA PERSEKUCE

II

KNIHA FEUILLETONŮ

Z R. 1868

Nakladatelé

Kvasnička a Hampl v Praze

1925

PG
5038
N45
1923
Sv. 18

LIBRARY
SEP 22 1966
UNIVERSITY OF TORONTO

1126642

PŘI NOVOROČNÍM CIGARETU

Oharek jsme zahodili, zapálili jsme sobě ale oň cigaret nový. Špoulíme ústa, pouštíme modré kroužky do vzduchu, jež rozvlněný teplý vzduch směrem k oknu nese, a myslíme na to, že lidé myslejí, že je *nový* rok. Chudáci, což myslejí, že to jde s roky jako s cigarety a jako se svíčkami, když jeden dohoří, že o teplý jeho ještě kouř můžem rozžít nový, a když nechcem, že nemusíme? Josua, spisovatel a generál, zaznamenal, že slunce zůstalo jednou stát; že by ale čas byl zůstal jednou stát, nezaznamenal posud nikdo. Čas jde, pokračuje, poeticky letí, prozaicky se valí, nebo jak všelijak tomu lidé říkají, pořád dál a dál, přes stvoření i zničení světa, přes všechna Josuova pokolení, přes vigintiliony i nevyslovitelnyliony věků, což my víme, přes co všechno se valí! Až budem trochu učenější a porozumíme tomu, co je věčnost, porozumíme také tomu, co je čas. Prozatím jmenujem časem rozměry vlastních svých úkonů životních, okamžik žalu nebo radosti jmenujem věčností, celý život svůj okamžikem, zkrátka, my myslíme, že čas roste jako my, že má klouby jako my, a kdyby nebylo nás, že by ani prstem pohnout nemohl. Jsme-li někdy tuze, takhle až světově moudří a při tom s koketní vědeckostí také trochu skromní, myslíme sobě věčnost as jako moře a rok — totiž čas, v němž jsme krejčímu zaplatili jedno zimní a jedno letní konto — as jako moře toho kapku, v níž se honíme co infusorie.

Právě skápla zas taková jedna kapka, někde skápla dřív někde později, podlé toho, jak městský hodinář farským hodinám přeje. Stál jsem před transparentními hodinami, abych hodně dobře viděl, jak starý rok zhasne a nový se narodí. Ale neviděl jsem nic. Ručička skočila lhostejně dál, jako když nádenník kolem točí, a jen hluk žampaňské tryzny z vedlejšího domu svědčil, že tam po slovansku popijí nad domnělým hrobem — kdyby měli dost peněz, mohli by *každou* minutu tímž právem žampanským pokropit! Nic není jednodušší nad pohřeb takového vysloužilého roku, hodíme jej do šachty, spisovatelští hrobníci zaznamenají sobě, jak mají hrob drnem okrášlit, a je po všem. Ale vzdor té jednoduchosti je na pohřbu uplynulého roku předce také kus okázalosti starořímské. Staří Římané měli ke každému vnukovi tu zdvořilost, že mu na jeho pohřeb nechali také všechny jeho předky přijít, ovšem jen vymalovány na plátně a zavěšeny na bidle, někdy také vycpány hadry a špalíky. Ba i mrtvý musil *jít* s sebou a poněvadž sám obyčejně nemohl, nalezl se místo něho za slušný peníz nějaký herec, vzal na obličej škrabošku nebožtíkovu obličeji podobnou, oblékl tělo v ovdovělý jeho šat, šel jako ten nebožtík a napodoboval posuňky všechny zvyky jeho. Teď by ale herec dělal posuňky leda za rakví nějakého divadelního referenta; poněvadž pak ani nejmoudřejší starý rok nepovznese se až na hodnost divadelního referenta, musí posuňkování převzít někdo jiný. Obyčejně to bývá někdo, kdo už za živobytí nebožtíka chodil v šatech jeho, a ten někdo je — journalista, to se rozumí.

Dobře, ale jak do toho, když ten šat je už tak obnošen! Jakou zvláštní tvář měl ten minulý rok, když lidstvo je tak pevně o tom přesvědčeno, že „věčnost beře sobě každoročně *jinou* škrabošku“. Byla ta loňská škraboška duchaplna nebo měšťácky obyčejna, jaký měla *hlavní* ráz? Jako Cogniet obraz svůj „Betlémské vraždy“ vyznačil jedinou tou k smrti ustrašenou matkou, choulící se s dítětem v kout, takž má každý při vzpomínce na minulý rok jediný hlavní, buď ostrý buď příjemný rys před sebou, jenž je mu vyznačujícím pro obraz roku celého. Těžko všechny ty rysy uhodnout od prvních dlouhých šatů čtrnáctileté dívky do prvního ministerského portefeuillu některého moravského doktora, a kdybychom sobě skutečně na všechno vzpomněli, přijde předc dr. Gabler ještě s nějakým „zasláno“, a zvěstuje, že sobě také na něco vzpomněl, o čemž, to se rozumí, svět zvědět musí. *Byl* ten minulý rok něco nebo nebyl něco? Stál o sobě za řeč nebo byl ve „velké“ době naší jen tak nadutým trpaslíkem na rameně obra? Žili jsme v něm život nový nebo jsme chodili v něm jen jako v obráceném kabátu nebožtíka otce? Máme jej poeticky velebit nebo prozaicky kopnout? Noha, je-li česká, ovšem svrbí, ale nekopejme! Časové nepadají s nebes jako sníh nebo dešť, lidé jejich ráz sami dělají. Čas vyrůstá z činů a myšlének, také jediný muž někdy stačí, aby jej vykouzlil. Nebyl-li uplynulý rok ničím, nuž nebylo muže dělatele, nebyl-li ničím, snad jsme sami neměli mozku na myšlénky a ruk na činy. Křesťansky přikázanou lásku k bližnímu dokážeme nejlíp tím, když neublížíme nejprv vlastním osobám svým, nekopejme! Proto ještě dlouho nemusíme také sklesnout v extrém a minulý rok snad chválit, nebo chválit vůbec všechny časy zašlé, ty „dobré staré časy“, v nichž bylo tolik krásných privilejí a tolik strmých, napudrovaných copů!

Teď známe jen jediný privilej, privilej na krásný, plný, zdravý život, a ten privilej má v naší době každý, třeba by nebyl co vynálezce v deskách ministerstva orby a průmyslu zanešen. Stejné, rovné právo na život od hořejška dolů a k vůli spravedlivosti také zas od dolejška nahoru. Nejsme více romantikové zpívající: „Člověk se stydí za život svůj, pomyslí-li, že největší mužové více nežijí!“ Ať nežijí, však *žili*, každý z nich obdržel z života část svou plnou, teď chcem také my svou část, teď chcem také my žít a sice co možná nejlíp a nejvíc. Ostatně žijí ti velcí mužové v působivosti činů a myšlének svých — a kdyby i nežili — „já sám jsem také *předek!*“ odvětil směle gymnasista upomenutý, aby psal zcela slohem našich předků. Nejsme více porobci dřevních věků, kteří se domnívali, že čas je jen proto, aby knížata v něm zaživa tučněla a po „slavné“ smrti své do něho se co do výlučného svého rubáše zavinula. My zaživa chcem tučnět ze *všech* výhod, které poskytuje doba naše, my chcem sami být dobou tou, sami dělat dějiny a když umřem — fiat! čas náš musí být také rubášem nám na stolcích nenarozeným, neboť nyní je celé lidstvo součinné, tříd privilegovaných doba naše nezná!

Žijme ten rok nastávající, *žijme* jej! Nyní ovšem ještě nevíme, máme-li mu stavět bránu s nápisem „Vítáme Tě“, nebo jako polský žid v čas cholery na zavřené své dvéře napsat: „Nejsme doma!“ Ale to víme, že mnoho bude viset na nás a mnoho že budem moci sobě opatřit sami, budem-li přičinliví. Anastasius Grün — tentýž, který jednou v panské sněmovně pravil, že celou slovanskou literaturu lze odnest pod ramenem — má jednu pěknou báseň, jejíž průvodní myšlénka je as následující: Čas je bílou blanou papíru, můžeš ji naplnit slovem sprostým i básní vznešenou; čas jest křišťálovým pohárem, do něhož můžeš vlít buď trpké kvasnice buď perlící se víno; čas jest prázdným domem, můžeš v něm zřídit i příjemné obydlí i smutný blázinec; čas je širým polem, na němž můžeš sklidit bodláčí i vyhrát nejslavnější bitvy; čas je harfou, jejíž struny můžeš hrubou rukou strhat, jemnou rukou ale rozechvít k nejsladší písni; a t. d. Zajisté jsou to myšlénky krásné, ještě krásněj se ale vyjímají v národních písních slovinských, jež Anastasius-Grün po kouscích dřív vážil, než se odhodlal, že raděj vezme hned celou slovanskou literaturu pod ramenem s sebou.

Ať si vezme, ať žije dle své fasony, my budem hledět žít také a utvořit sobě fasonu *svou*. Nepovede-li se nám spůsobit něco zcela nového — což prý bylo již od počátku světa těžké — nuž, dáme sobě kabát svých předků obrátit ještě jednou, nebo sobě obrátíme jej raděj sami, aby — krejčímu nezbylo na vestu pro jeho kluka mazánka!

(Novoroční stesky. — Odlesk kultury pařížské, třídy lidstva a věčné jen „peníze“. — Co dostal český národ, já, Hradec, měšťané a Cislajtánie. — Smutný kopeček.)

△ V Praze, 4. ledna.

Dobrý císař Tiberius zamezil obyčej, dle něhož se dávaly dary s rána *každého* dne, a obmezil obyčej ten jen na prvního ledna. Dobrý císař Tiberius, dobrý vzor určujícímu ho egoismu, jenž mu nedovoloval sledovat obyčej dál a odměnit dárce čtyrnásobnou cenou obdrženého daru! První křesťané sáhli ještě dál a zapověděli novoroční dary co něco pohanského naprosto. Dobří ti první křesťané! Kéž bychom se nikdy nebyli vzdálili prvotní jejich prostnosti a bezúhonnosti mravů! Teď máme ze své spustlosti, sám papež musí nějaký chapeau obětovat co novoroční cadeau, a my ovečky jeho musíme pouštět nejteplejší svou vlnu, aniž bychom obdržovali nějakou náhradu na spůsob příspěvků svatopetrských. Divno, že celý svět sobě po Novém roce stýská na ztrátu, ačkoli byl celým světem zas vzájemně obdarován. Jako by se byly všechny dary změnily na danajské, stýská si každý: „Ano, dostal jsem, ale co s tím; peněz jsem sám vydal až hrůza!“ A přece se neemancipuje nikdo z toho, každý se nechává svlékat a je-li potřebí lehkého kroku ku vstoupení do nové doby — nu my vstupujem do nového roku velmi lehcí!

Ještě kdyby při tom nebylo třeba myšlenek! Tak ale aby člověk také ještě přemýšlel, aby sobě k vůli celoročním a doživotním následkům vzpomenul na všechno a na všechny, aby sobě utvořil celý seznam a pečlivě rozvrhl známé mu lidstvo na třídy! *První* třída: Upřímní přátelé, totiž přátelé beze žertu. Těm se ani nepřeje ani nic nedaruje, obé by bylo směšné a nevčasné, a člověk jen lituje, že vzpomene-li sobě na *jednoho* přítele, na druhého mu zajisté už dosah myšlenek nestačí. *Druhá* třída: Lidé úctyhodní, — také třída velmi slabá. Úkol: žádný dar, za to ale osobní návštěva. Kdyby bylo u nás alespoň jako u Francouzek, které se v novoroční den bez rozpaků líbat nechají; člověk by sobě třeba nohy uběhal! Neštěstí je ale rozhodné sám zdát se někomu úctyhodný a musit s dorostlými tratit čas a od dětí vyslechnout báseň, kterou jsme snad sami do některého gratulanta napsali! Ano, básně se odříkávají nyní jako za dávných časů, o kterých dobrý Petronius píše, a gratuluje-li stará panna, nezapomene připomenout, že umí ty verše také již od dětinstva. *Třetí* třída! *Dobří* přátelé, do kterých nám nic není, a všichni *dobří* známí, kteří jsou nám takto protivni. Úkol: Sto obálek a sto visitek (dva zlaté 50 kr.) a sto poštovních známek (po 2 kr. = 2 zl.; dohromady 4 zl. 50 kr. při velmi skrovném přátelství a zcela malé známosti). *Čtvrtá* třída: Všichni, kdož v případu naší šetřivosti dovedli by nám život v příštím roce co nejtrpčeji ztrpčit, id est domovník, pradlena, listonoš, sklepník, a t. d. a t. d. Výdaj nelze ani aproximativně určit, těm lidem pochází čas kolem Nového roku od „česání“ a když projdem konečně jejich rukami, vypadáme jako na podzim ovocná alej, která byla pronajata sadaři. *Pátá* třída: Milenky a jiní lidé generis feminini, kteří se nám nějak do srdce vedrali. Dary musí mít význam, gusto, vtip, cenu a ještě několik jiných vlastností, jakéž nalezáme právě nyní na př. při štucli z ruského chramostýla, albu z ruské juchty, vějíři s kyrilským nápisem, a t. d. Jindy by bylo toto nakupování příjemné, o Nový rok má příchuť. Ač neskáče obyčejně nikdo výš, než mu bylo konopí narostlo, a také u nás móda darů není ještě tak zuřiva jako v Paříži, kdež sdělený námi seznam a rozvrh činí se v každé rodině prý obšírně, svědomitě a původně, přec je ta novoroční příchuť nepříjemna. Kde jsou ty krásné časy sabínského krále Tita Tatia, jenž co důkaz lásky od svých poddaných nežádal jiného než kousek letorosti z posvátného háje! Klestí bychom měli v Čechách přece ještě dost, vozejčkářů také a časovost svou měl by takový dar vždy mezi prosincem a lednem!

Dali jsme moc a obdrželi něco:

Český národ obdržel několik hodin před Novým rokem konečně *politický směr*, na který prý čekal „po dvacet let“, zrovna totiž až do dvacátého prosince.

Moje maličkost obdržela nového kollegu, nebo snad jich víc, kdož tomu sousednímu podčáří rozumí! Hned myslíš, že máš nějakého „bratra zemského poslance“ před sebou, hned zas že „zemského poslance“ ipsissimum v celé důležitosti a slávě jeho, hned zas že známého nějakého „nedělního kazatele“ nebo zas že jiného známého „jakéhosi“ — ale kdykoliv natáhneš ruku, zmizí tvář a vyskočí jiná tvář. Ta se ovšem tváří, jako by byla zde už byla, ale nebyla. Ti lidé sobě škodí; vždyť když jich člověk dobře nezná, nemůže je ani řádně pomluvit! Moleschott už trochu osaměl se svým náhledem, že myšlénky lze přímo z žaludku vypřádat; v mém kumulativním kollegu dostal nyní zase posilu, ten myslí, že by světy tvořil, kdyby mu bratří Provenceaux nebo bratří Chvertasseques potřebné hlíny dodávali. Možno ale, že by pan kollega z nejvybranější lahůdky dostal místo pikantní myšlénky jen něco, proti čemu se tanninu s opiem užívá. Musím právě trochu počkat, až se ukáže, nebude-li to „nové koště“ (po latinsku: homo novus) v jednotlivých částech svých až příliš brzy ometeno, a až bude moci vícehlavý kollega říci tímže právem, že je „jedničkou“, jakým řekl teď, že je „nullou“.

Mnichovo-hradiští vyhráli z loterie dvacet tisíc, také takový danajský dar! To bude nyní nových „Včel“, nových oulů a nových trubců! Když se podařilo jednomu, musí se podařit všem, to se rozumí, a v Čechách máme právě tak dost peněz, abychom byli loteriím vděčni za to, že se jich můžem zbavit!

Pražské měšťanské sbory obdržely k Novému roku zákaz užívat českého velení. Nešlo prý by to, kdyby došlo na společné akce s vojskem, které má velení německé. K akci ale může dojít jen ve válce, takhle jednou za dvě stě let. Za pruské okupace musili pražští měšťané ovšem zastávat všechny služby vojenské, ale — české velení by nebylo za té okupace nikomu vadilo.

Cislajtánie obdržela hned dary dva. Za prvé porotu, kterou proto, aby se nemluvilo vždy o vlivu ouřadnickém, bude volit vždy c. kr. pan okresní. Za druhé doktorské ministerstvo, jehož životopisy právě Plutarch naší „Bohemie“ pečlivě sestavuje. O doktoru Giskrovi pravil dvě hlavně věci, že umí v ohni pěstí do stolu prát a Bismark že ho měl za okupace tuze rád. Snad to tedy novoroční dar vlastně pro Bismarka. Nové ministerstvo bude mít nesmírný vliv na Cislajtánii. I rodinný život se převrátí, nižší třídy vesměs se přetvoří. Excellenc-dcera jednoho z „pražských“ ministrů spravila již všechny služebné své i všechny do domu přicházející poslíčky, že musí užívat nyní zcela jiných a diétně vyšívanějších titulatur. „Ať říkáte teď Excellenc-tatínkovi excellence, to vám povídám!“ znělo to hláskem stříbrojasným.

Ale nechme toho, oblečme frak a cilindr a pojďme s gratulací k panu místodržiteli. Na Malou stranu není ani tak daleko jako do Moskvy a člověk se tam také baví. Jak je tomu dávno, co zaznamenaly sněmovní stenografické zápisky, že při zprávách o volebních agitacích volali poslanci „fuj“? Ten pan Beust se nás asi bojí?

(Kralovražda se nezdařila. — Mezi elegantními. — Otázky k primatorským cilindrům, jazykům a familiím. — Moje náděje. — Čeho žádá vzdělanost na lutristkách.)

△ V Praze, 11. ledna.

Schubert, německý titán, napsal kdysi: „Revoluce, ba i popraviště italská, francouzská, anglická, atd. jsou směšnými hračkami; pravé zametání knížat a králů strhne se teprv národem německým.“ Za toto proroctví musil na pevnost a směl tam přemýšlet, o čem chtěl, o transsubstanci nebo o kabinetní justici, čemu by právě dřív porozuměl. Ale prorokem byl předc, letos se to ukázalo, letos začli již Němci dokazovat, že jsou vlastní pána boha metaři. A ukázalo se na oné půdě, o níž epilog Meissnerův dí:

Však vím, že přijde ještě den, kdy v boji
v poslední zápas zem ta povstane —

začali v českých Čechách, kde ani není tak vlastního Němce, nýbrž jen „eine mosaische spielart.“

Zcela poslední zápas to ovšem ještě nebyl, nýbrž jen tak nějaké štemování. A na vlastní knížata to také nešlo, nýbrž dle pravidel: „s malým na počátku“ a „*se světskou* mocí opatrně,“ pustili se ti, jichž srdce úporno králu, pod vůdcovstvím „Tagesbota“ nejprv do nebohých, nemythických representantů „svatých *tří králů*“, do těch malých hochů s tím velkým hladem a ještě většíma očima, s tou malou rukou velkou kapsou, s tou malou kadidelnicí a velkým — řeknem jen že zápachem.

„Zabte je, bijte je!“ volali mosaisté, uchvácení nemocí nazvanou „herodiasis“, a už jsme se báli dle toho, co židé dle bible dělávali přemoženým nepřátelům, skutečně, že žádný z letošních „tři králů“ nedoroste na řádného ševcovského učedníka. „Vlečte je před soud!“ volali kralobijci a Půstové ze hloupého špásu do krvavé pravdy povýšení a volali to před 6. lednem již na čtrnácte dní, neboť „Herodes král z okna kouká, vidí tři krále *z daleka!*“ Nejohnivější už v duchu viděli, jak na budoucí světové výstavě zas obdrží zlatou medailli nějaké nové skupení „the massacre of the innocents“ a nejmírnější alespoň žádali: „Kažte jim napsat tři krále na dveře,“ což z pořekadelního do hospodského přeloženo znamená právě tolik jako: „vyhoďte je ven.“ Ano, neštěstí nechodí toliko po lidech, nýbrž i po horách a i po králích!

Ale nevyhodili jsme jich, nýbrž obdivovali jsme se jejich královsky velkým očím a dráždili je všelikou mincí, nazvanou krejcar, abychom viděli, mají-li také královsky dlouhé ruce. Měli je, vybrali si co slušnou „civillistu“ svou na celotýdenní hrách i se škvarkami. Vše šlo jako jindy. Jako jindy jeden po druhém „vystupoval, štěstí, zdraví nám vinšoval,“ při čemž nám myrhou hned bolení hlavy způsobil, abychom předc ucítili, jak zdraví je věcí vlastně příjemnou. „Pomazání“ byli jako jindy a jako jindy polepovali sobě satyrické hadry své pozlátkovým papírem, aby ty hloupé zevlující děti měly předc nějaký „pojem“. A aby páni kluci nedělali hloupé glossy, když se začne „a já černej vystupuju,“ namazali jako jindy jednoho ze svého královského středu co posvícenskou botu a instinktivně vybrali sobě k tomu tvář nejhloupější. V tom je zase satyra, pokálet se na radost kluků kolem, satyra i historického dosahu! A žádný z nich nebyl vyhozen a žádný k soudu vlečen, jen jednoho sebrala policie, bylo to ale už sedmého ledna, časně s rána. Ležel na ulici. Bylť už příliš *velikým* králem a nejspíš že se z radosti nad svou velikostí opil. Přes všechnu blátivost jediného toho pádu hlasujem ale předc nyní již pro napřesroční třikrále, neboť máme vzdělanost německou a pomocí její můžem zvolat jako Brinz: „Hlasuju proti všem návrhům, které přicházejí z druhé strany.“

Týden odešel bez krve, bez praček, bohužel že ne také bez hádek, totiž journalistických. Pravím „bohužel“, ale nerád. Vždyť žena a hádka jsou nejpříjemnějším kořením, jež nám příroda uštědřuje. Avšak elegantní žena a elegantní hádka pro *elegantního* muže! Neelegantní žena znectí svého muže, alespoň v kruzích vzdělaných. Journalistika je u nás posud mladá a mladému děvčeti neodpustí se ani jediný poklesek, zde se žádá pouhopouhé andělství.

Týden odešel bez krve, neboť nejsme ještě tak politicky zralí jako Maďaři a neperem se tedy při každé volbě. A při purkmistrovské volbě byla tak krásná příležitost ku pranici, na radnici jsou tak pěkná okna a tak široké schody, a v poradní síni je tolik dřevěných židlí a každá má čtyry nohy! Ale nic a nic, žádná politická zralost, tiché hlasování, tiché „sláva“, habemus papam et subpapam a pořád ticho! Bůh to suď, ale myslím, že v tomto století Praha cilindru už nezlomí vaz. Rád bych viděl tu galerii zmalovaných primátorů pražských, která po každém tříletí rozmnožuje se alespoň jedním kusem. Mají nebo nemají je na hlavách, totiž ty cilindry? Drží je snad v ruce nebo je stydlivě schovávají za záda jako socha plzeňského primátora Kopeckého? Jdou jim středověké cedulky z úst, aby bylo vidět, v kterém zemském jazyku nejsladčí hovor plyne s věhlasných jejich rtů? Jsou vyobrazeni i se svou familií, aby bylo vidět, dávají-li příklad národního vychování? „Ach jak mnoho se tážeš v dětské nevinnosti, synu můj!“

Neodpovídejte, já se jen tak tážu, jako když na ulici přítel přítele potká a nesmí mu ublížit jinak než otázkou: „Jakpak se máš?“ Nemám ani času na vyslechnutí odpovědi, strávímť nyní všechen prázný čas svůj — čtyryadvacet hodin denně — těšením se na ty ústrky a to utlačování, které se právě předpovídá českému národu. To je předc *nějaká* náděje do budoucnosti, jinak by si člověk zoufal! Dejte nám Slovanům volnost orla, dejte nám ryze volný a původní stav jako na Černé Hoře, my sobě nasadíme tam stálé vojsko, třeba se tam ani nehodilo, vymyslíme si řády a přenesem mimo choleru ještě jiné a nebezpečnější „vymoženosti“ evropské vzdělanosti — o, my jsme chlapíci! Dejte nám na vůli a my se nepovznesem nad jitrnici z bájky — neboť my jsme, — co jsme? Ale nemohu-li se těšit, řekněte mně to záhy, abych nemařil drahého času a vybral sobě něco jiného na těšení se. Nenajdu-li už pranic jiného, obětuju šesták na umoření cislajtánských dluhů a vsadím do c. kr. lutrie. Není tomu dávno — baby poznají, jak dávno — zdálo se ve spaní komusi, že se vypůjčil na směnku 35 tisíc zlatých (hříšná to suma pro českého journalistu!) a že je má zaplatit prvního ledna. Vzal zlatku a vsadil ambosolo, 35 a 1. Tah přišel a vyšla skutečně 35, z 1 ale stala se 2. Chudák zapomněl, že 1. ledna je svátek a ve svátek že se směnky nepresentují! Prožluklá pokročilá vzdělanost, teď žádá už i od bab, aby znaly směnečné právo!

(Jsme chudší o jednu zábavu. — Novověká restaurace středověkých dětských tažení křížáckých. — Nemravnost v soudní síni i mimo ni. — Slavnost našeho Musea.)

△ V Praze, 18. ledna.

Každý pohled vypadá mrzutě a ústa netají zlosti: „Škoda, že z té německé, veřejné demonstrace nic není!“ zní to upřímně. Tak krásná příležitost, široká jako Ferdinandova třída a s výhlídkou na Vltavu! Pražané arci ani nevědí, co všechno na ně buršáci chystali. Což bajonet, ten má předce ještě někdy rozum, ale mimo něj byli také sezváni členové všech německých turnérských spolků a kdož může od těch spravedlivě rozumu žádat! Vše, vše bylo do pole připraveno; německé panny obětovaly nejpevnější spodničky na stany a nejširší punčochy na cupaninu, Dotzauer skoupil všechnu samožitnou a přísežný řezník studoval anatomii zcela a poločistých zvířat. Plán bitvy byl vypracován, pravé křídlo pražští turnéři, levé křídlo venkovští turnéři, uprostřed ostatní židé, a kolem do kola kasárna, tak vysoká, že by ani shnilé vejce nepřelítlo, ačkoli patří k ptactvu. Již těm venkovským šily matky pořádné pytle na pořádnou vejslužku z Prahy, otcové jim domlouvali, aby nezůstali dlouho vzdáleni domácího handlu, a milenky vyprošovaly sobě místo kanárka nějakého toho zpěvného Čecháčka v kleci. Již jsme je viděli, jak „die von Petschau blasen, die von Eger reiten, und die von Asch die schreiten“, zcela v metrickém rozměru Karla Viktora Hansgirga. Viděli jsme již tu „bandu ze Saazer landu“, o které jedině mohl Hansgirg říct, že jsou „rovni jako chmelové tyčky“, poněvadž všichni ostatní jsou křivi, už tak od přírody. Již-již — ale tu najednou sobě vzpomněl dr. Herbst, že skromnost je pěkným šperkem i při toilettě ministerské, a pražští kasináři a knajpáři sobě vzpomněli, že jsou vlastně konstitučně zralí. Pánbůh zachraň, aby snad tito ze strachu, — ne, to ne! Čeští komedianti, když chodí vybírat, mají pořekadlo: „Neděláme to k vůli penězům, věru ne, nýbrž jen z perplezíru a — k vůli výdělku!“

„Prager Zeitung“ je za to pochválila, řekla jim, „to že je vidět,“ a ještě jiné jim řekla pěkné věci o jejich konstituční zralosti. My ovšem o té zralosti jejich ničeho posud nespozorovali, ale „Prager Zeitung“ jim nejspíš ohmatala lebku a našla na ní ten „moment konstituční zralosti.“ Ovšem, teď už ani pověrčiví Francouzové nevěří mnoho kraniologii čili lebovědě. Říkají, že i skopec má „moment lásky“, slavík že nemá „moment zpěvu“ a přece krásně zpívá, osel ale že má velký moment zpěvu a předc to nad tercový pád v svém „i—a“ nepřivede.

Tomu „Prager Zeitungu“ bych tak jednou něco řekl, a kdyby za nic jiného, tedy za jeho „soudní síň“. Viděli jste už někdy, když padla nebohá a ztahaná stará žena na ulici pod svým nákladem, nebo když sklouz' a upadl vetchý stařec, poskakujícího kolem a posmívajícího se „babě“ a „dědkovi“ hocha, s nepokrytýma kolenama, ale drzostí pokrytou tváří? A nesvědila Vás ruka? S tímtéž divokým rozmarem vstupují ouřadní naše listy do soudní síně a vypravují o truchlých udalostech její tímtéž chraptivým tónem. Bída lidská je jim nesmírně, ale tak nesmírně směšna! Když se jedná o nějakou oběť špatně řízeného našeho národního vychování, o nějakou oběť smutných našich společenských poměrů, o nebohou dívku, která v dobrotě srdce svého příliš důvěřovala, o pracovitého, zachovalého otce, který z konečného nedostatku práce a k vůli hladovým dětem obětoval i poctivost svou, tu jsou oficielní journalisté v nejbujnějším proudu rozmaru, tu plácají rukama a smějou se a smějou — eh že by člověk až klickem do toho pral! Pak lechtají čtoucí obecenstvo, aby se také smálo — a jakých lechtadel to užívají!

Kdyby popisovali Phryny před soudem se rozhalující, kdyby popisovali třeba fotograficky i nejzpustlejší Kalpurnie, nu byli by jen „moderní“, kdyby se máchali v samém výkalu, jak právě nyní činí, nu byli by jen sprostí, ale oni mimo to mají pro bídu jen posměch, pro neštěstí jen úšklebek, a to je znemravnělost nejhorší, nazývající se ještě ke všemu — „oficielní“! Tento zvláštní způsob „pěstování“ soudní síně přešel k nám z Vídně. Ta Vídeň! Je velkým „světovým“ městem a obyvatelé její nečtou ničeho, co nepřekypuje sprosťáctvím, a nemají smyslu mimo pro kypící blbost. Člověk může i ve jmenu pokroku litovat, že jsou železnice!

Ale měl jsem vůli, zůstat dnes v proudu slavnostním. Beztoho je skoro již nejvyšší čas, abychom se připravili na slavnost novou, na slavnost, která se má skutečně odbývat a sice bez demonstrace. Proč právě beze vší demonstrace odbývat padesátileté jubileum českého Musea, kteréž svého času pro náš národ takový význam mělo a ještě nyní — by míti mohlo, toho nenahlížím. Celý ten program slavnostní vypadá jako okázalá chudoba a hotová ouzkostlivost. Čím že má se oslavit Rukopis kralodvorský, největší to poklad, řekl bych, že největší „čin“ našeho Musea? Když už ospalost v pravdě musejní nedovolila součinnost přímou a výdatnou při loňské slavnosti kralodvorské, proč nesmí také letos vystoupit s oslavou Rukopisu? Manesovy krásné kresby k básním staročeským jsou po ruce, proč se nepřistupuje k jich pozvolnému vydání, proč se nepředstupuje před cizinu, s nimi co s činem skutečným, důstojným? Či je snad náhradou, nebo docela činem několikaarchová brošura o dějinách musejních? A proč má zůstat slavnost obmezena na Rakousko? Přestává za hranicemi jeho svět, není Museum naše u živém spojení se značnějšími spolky cizími, jmenovitě ale, není snad Slovanům mimorakouským, těmže Slovanům, kteří Museum české bratrsky od samých počátků jeho podporovali, ha posud co nejvýdatněji podporují, pranic náhle do tak značného zjevu života jeho? Ledaccos mohlo by se ještě v programu slavnos'ním doplnit, času je ještě dost; avšak nedoufejme v odpověď na jedinou otázku naši, neotloukejme sobě prstů klepáním, neboť Museum naše je sice malé, má ale vrata velká, mně se zdá docela že dubová!

„PO REVOLUCI“

Jistý muž — Demokrit to ale nebyl — tvrdil, že je stokrát líp vybírat z historie med humoru než žihadla tragických dojmů. Muže toho tím více ctím, čím méně bych se dle něho řídil, kdyby byl něco jiného tvrdil. Také bych ale rád toho člověka viděl, který by opravdově, ale zcela a tak opravdově, že by se ani před zrcadlem nezasmál, vybrati chtěl z historie posledních dnů pražských samé jen opravdové věci, smutné k nepopsání! Vždyť ani „Tagesbote“, který každou řádku do devíti desetin naplňuje nejopravdivější nadávkou, nemůže se sdržet, aby na konec řádky líbezně se nezasmál! Proč by našinec neměl práva spracovat si právě tento housek historie pražské na feuilletonistickou řezanku? Ovšem, snad se někdo pohněvá, na př. „Bohemie“, která „historii“ velkého 21. ledna sdělila v opravdových bulletinech, sdělujících „události“ od čtvrthodiny k čtvrthodině. — „9. hodin. Právě strhli v Karlově třídě jednomu technikovi čepici s hlavy.“ — I smál jsem se té deváté hodině, smál Karlově třídě, technikovi, čepici, ba smál i samé, bůh mně hříchy odpusť, „Bohemii“, ačkoli tato řekne, že je to frivolnost. Proč bych se nesmál teď, když už je po všem, když bohdá rozloží se takový všude mír a klid, jako by byl souzvuk nejúplnější a každý jen dával pozor na dodržení těch sedmi neb kolik křížků při odzpěvování nejnovější naší politické skladby v „cis“-dur.

Nikdy a nikde ještě nezakročilo vojsko s tak rozhodným úspěchem jako tentokráte u nás. Němci volali „hoch“ a Češi volali „sláva“, je třeba ještě jiných důkazů populárnosti? Tolik je jisto, že třeba bylo přenáhleně přivoláno, vojsko samo sobě přenáhleně nepočínalo. Bodáky dívaly se vzhůru do oblak, aby snad náhodou někoho nepopíchly, — „wänzlovky“ se nedomnívaly, že jsou „chassepotkami“ nebo že je Široká ulice nějakým prubním Mentanem, a kanony — o těch jsme slyšeli teprvé druhého dne, že se usmívaly na nás s Petřína, což svědčí zajisté o jich skromnosti i o tom, že nechtěly se právě příliš okázale vnutit se smířlivostí svou. Jen pegasové jízdných četníků a husarů vmyslili se básnickou svou fantasií do jakéhos již stavu „výminečného“, ve kterém by se mohl pořádek obrátit a chodník pro pěší proto se nazvat *chod*níkem, že se po něm jezdí; avšak bulletiny „Bohemie“ nevypravují ani o jediné urážce, která by se byla některému počestnému kuřímu oku přihodila. Také operační plán byl dobrý. Vojsko obsadilo hustě Širokou ulici i s celým vůkolím a spletlo tím „nepřátely“ tak, že tito šli ihned domů do peřin a až do rána tvrdě spali. Někteří ovšem nešli a zůstali, ale to byli jen ti, kteří z nevyzpytatelné lásky k vojsku jdou všude s vojskem s sebou.

Arci jsou lidé, kteří tvrdí, že slýchají nyní po hostincích zase „slova okřídlená“, výrazy výrazuplné à la Tagesbote o nás Češích, a z toho soudí, že se vrací zas ten „dobrý starý“ duch; ale uvedená nahoře fakta svědčí snad přec o *novém* dobrém duchu. Jsou také lidé, kteří nepochopují, nač byly brány zavřeny, nač přerušeno spojení s lidnatými předměstími, proč se nepouštěly ani slečinky do zábranských bálů, proč i Malá strana byla hustě obsazena, atd. Těm lidem nedostačí, řekneli „Prager Zeitung,“ že „prý“ by byli přišli venkovští dělníci do Prahy, že „prý“ chtěl také někdo na Malé straně sobě zazpívat, ti lidé vůbec nemají dostatečného talentu, aby dovedli jen pochopit, jaký dosah má slovíčko „prý“, když se jedná o nás Čechy. Ani nemluvme s tvrdými těmi palicemi — a zkrátka a dobře, velká lednová „revoluce“, „kraval“, „demonstrace“ nebo jak to nějaký potomek Höflerův nazve, skončila se z obou stran zcela ve smyslu moderního válečného umění, totiž krátce, a vedla se v glaceovaných rukavičkách, svlečených jen tenkrát, když se domlouvalo některému cilindru, aby se stal plackou.

Nebohý ten hrdinný reporter novinář! „O znám svou povinnost! Mně je vzorem onen hrdinný reporter pařížský, který se při revoluci ani nehnul, když koule kolem něho fičely, až sám padl. Moje redakce to *musí* mít nejlíp!“ — tak mluvil a seděl při tom na kašně. Ale nefičely a nepadl; a s kašny musil také dolů. Do redakce pak přinesl místo sebraného těžkého olova jen samé lehké vtipy, které kolem uší mu arci jen fičely. Humorem byl ten elegantní kraval polit jako pečivo vinní nálevkou, vtipů se rodilo takých, že by je i Němci mohli bez rozpaků přijmout, až při volném nyní obchodu s klassiky nanovo vydají „Rabeners Knallerbsen oder du sollst und musst lachen.“

„Prosím vás, pánové, nepískejte jen tak, vždyť jste předc vzdělanci,“ napomíná ouřadník. „O ne, my nejsme vzdělanci, my jsme lůza,“ zní odpověď.

„Ve jmenu obce Vás vyzývám, abyste opustili tuto ulici!“ zní zase jinde! „Ale vždyť dle místodržitelského výnosu není ulice ani majetkem *obce*,“ ozývá se zase naivní výklad.

„Je už deset hodin, jděte domů, což nejste ospalí?“ — „Děkujem za poptávku, nejsme!“ — Ale přese všechen vtip lid předce všude volně poslouchal a uhnul se, kde se do toho nemíchalo c. kr. četnictvo.

A jako dole v ulicích, panoval také nahoře v německém kasinu dle německých listů nejveselejší rozmar. Hlavně se tam bavili tím, že se dívali z oken dolů na vojsko. A to je tak bavilo, že podle písně „Nepůjdeme domů až ráno, až bude vyhráno,“ zůstali dlouho, dlouho pohromadě. Když pak některého všelikobarevný „humor“ příliš přemáhal, viděn jest pak, jak namáhavě se potácí domů, podporován z jedné strany milující ženou, z druhé milosrdným husarem. To byla předc jednou rovnoprávnost, v tom rozmaru totiž!

Je po všem. „Bohemie“ svým selským čtenářům sděluje pravidlo:

Czechische tumulte im januar
lassen hoffen ein ruhiges jahr.

Dejž to nebeský pánbůh, voláme upřímně, aby se už nikdy ani nemluvilo o politických demonstracích, které dle stávajících poměrů rozjitřují lid! Bývají doby, kdy i humor dochází!

(Odkrytá pravda. — Úkol geniů. — Krev, trpící nevinnost a pokání. — Nejnovější hudebniny. — Lechtají se strachem.)

△ V Praze, 25. ledna.

Panebože, to bude krve prolití! Pan Beust prý řekl: „Prokletě! To budu muset teď sebrat armádu na tu holotu, která už tak dávno milovanému českému národu kocovinu dělá, každodenně mu skandál spůsobuje, každý krok jeho nejsurovějšími nadávkami sprovází, a nikdy ho klidně za stůl zasednout nenechává, když jsem dal toliku vojsku vyjít sobě už na demonstrující proti několika taktéž demonstrujícím, nejsoucím předc ani národkem, ba ani nací, a proti jednomu ministrovi, který předc není daleko tolik co majestátný český národ! — Josefe, svolej ty ostatní —“ řekl prý pan Beust.

Ať někdo řekne, že citovaná myšlenka není jako slunce jasna, že každé jednotlivé slovo její není pravdou pravdosvatou! Ale překvapující je, že pravdu tak blízko ležící předc nikdo posud neodkryl, že teprv musil pan Beust přijít, aby Kolumbovo vejce na českou špičku narazil. Údělem největších geniů je právě nalezat nejprostější pravdy; tyto pravdy jsou zde třeba už od počátku světa, ale genius musí přijít, aby je odkryl, aby latentní teplo učinil vyproštěným teplem a ohřál jím mozek i srdce lidstva. Proto také pravdu onu neodkryl posud žádný státní návladní, neboť není geniem a nemá to v dekretu, že by jím musel být. A proto ji odkryl pan Beust, kterýž jest „unser geniale staatsmann“, jak povídala „Presse“. —

Jen aby netekla do opravdy krev, aby se nás přílišně neujal! Jen tak, pokud je spravedlivo, a dost! Příležitost mu bude už jedna poskytnuta, zastupitelstvo městské bude žalovat, před jinými prý na milovaného našeho pana Dederu pro nepovolané míchání sama sebe. Aby byl takhle nebožtík Havlíček živ a musil co obecní starší pana Dederu teď do Brixenu k internaci zavezt! Nu při internaci neteče alespoň krev, nebo teče alespoň velmi pomalu, skoro nepozorovaně, tak že to někdo jiný než právě ten internovaný ani necítí. Krev nemohu vůbec vidět a hned jsem si dával mravní obkladky, když jsem slyšel, že 21. leden zaznamenal také jeden palec a jeden nos mezi padlými. Ano, to je smutné! Od té doby, co před dvěma lety při „jablkovém“ kravalu jeden realista spolužáku svému vrazil kalamář do kamarádských zad, neteklo tolik krve, jako když se 21. ledna „chátra rozzůřila“. Ba i nevinnost, ovšem jen ta nevinnost „poměrná“, trpěla v den ten na událostech přebohatý. „Vojsko jde!“ volal udychaný muž k tlačícímu se lidu. „Řežte ho, to je tajný, chce nás napálit,“ volali v odpověď. I učinili jsou dle váhy slov svých. Když ale bubny skutečně zavířily, zahalili sobě hlavy rouchem svým i řkuli: „Ejhle, předc jen (byl) člověk spravedlivý!“ A poněvadž se tu poblíž pořád ještě člověk týž otřásal ve veselém smutku, sáhali ihned do kapes a dávali mu po groši řkouce: „Tu máš!“ —

Vůbec pozorovaly i úřadní listy, že jevily se v lidu zcela zvláštní cnosti vzdor roztrpčenosti i kocourkovsky disharmonickým tendencím jeho. Vždyť šel lid i s modlitbou k sv. Vácslavu, aby sobě vyprosil odpuštění, chybil-li v něčem; ba jeden muž vylezl i k soše nahoru a poklepal oře sv. Vácslava i pohladil ho, jako by kámen ani nebyl kamenem a dobrý skutek všude byl na svém místě. Té zbožnosti ale ani „Tagesbote“ neuznal. Však kdo ví, až pan Hoefler všechno uslyší — pan Hoefler co katolík od nenarození náleží k oněm moralistům, kterým by ani Shakespeare nebyl velkým, kdyby nemohli zároveň dokázat, že byl také asketicky a platonicky mravným — možno velmi snadno, že v dějepise svém přisoudí lednovým „scénám z lidu“ něco shakespearovského, ač dá-li se do té doby překřtít na Čecha, což není tak nemožné, abychom se toho nemuseli bát.

Praha je „das musikalische Prag“, jaký div, že Praha nespokojuje se s pouhou kocovinou, kterou i v nehudebních městech, na př. Vídni, už velmi často dovedli, nýbrž že musila mít i příležitostný marš svůj, ba hned dva „Beust-marsch“ a „Beust-Herbst-marsch“, krásně se ty názvy vyslovují! Praha, „das musikalische Prag“ má také své hudební zápůjčny, a do jedné z nich přišla hned v pondělí malá slečinka a prosila o „jeden exemplář toho Beustmarše“. Milá malá slečinko, takové skladby nehrají se drobnými prstíčky na elegantních klávesech, nýbrž pořádnými botami na dláždění ulic, v Praze jak známo, naprosto neelegantním! A co se týče ceny jednoho exempláře, ta je také rozdílna; někoho nestál nic, jiný prý u zemského soudu má platit podle sazby. David Kuh, ač dle Heine víc reguladetrista než přítel trojice (ne ale snad, že by byl Heine i o Davidu Kuhovi psal, to ne vzdor ledajaké zvěři v jeho „Romanzeru“), chtěl mermomocí doplnit dvojici na trojici a zvěstovat světu, že provozován byl také jakýs „Kuh-marsch.“ Milá malá slečinko, nenamáhejte se není to pravda! Je to jen lež, ale taková, že právě až bučí, — pan Kuh slyšel jen ozvěnu nejhlasnějších svých tužeb! Ministrem proto přece ale nebude, ne a ne!

Je už ticho a zůstane ticho vzdor zlovolným neb blbým plácalům, udržujícím policii v dederovském napnutí, zvěstujícím „oktáv“, demonstrace o buršáckých plesech, buršáckých komersech, a t. d. Každé dítě jim může říci: Skákejte, žijte, tyjte a pijte, jak chcete, ani si vás nikdo nevšimne. Ten lid, jejž „chátrou“ nazývat ráčite, činil svou *politickou* demonstraci (již, libolí, třeba naprosto zatratit račtež) proti vaší demonstraci politické, jeho myšlénka opřela se myšlénce vaší, ta myšlénka vaše je v koncích a jeho také — o vaše osoby se asi málo stará! Přikládáte důležitost samým sobě, kterou věru ani pro *opravdivou* lůzu pražských měst nemáte! Ani té by nestálo za to, starat se o plesy neb komersy nechť již vaše nebo kohokoli jiného.

Ale to jsou následky toho přílišného strachu. Byl to strach! Krámy zavírány, domy zamykány, obyvatelé celých domů v houfu pohromadě jako husy před bouřkou. celé dívčí pensionáty pod postelemi, a t. d.! Ale bouřka ani nechtěla být bouřkou, z pod postelí vyhrabaly se zas všechny kratší i delší nohy ven i se vším, co na nich, je zase ticho a usmívavo a vše minulo jako pouhý sen, ale trochu živý.

(Týden čekatelů. — Můj pan Dedera. — Němci a Češi „nahandl“. — Náš karneval. — Umřem dozajista, do Sylvestra!)

△ V Praze, 1. února.

„Co tu děláte, pánové?“ tázal se kdosi četného houfu městských strážníků, kteří naplňovali v den plesu buršáckého vestibul českého divadla. — „Prosím poníženě, čekáme na demonstraci,“ odvětil jeden z těch hábitových vousáčů. Bravo, muži a člene sboru souženého! Ty's jediný pojal velký význam našich dnů, ty's dal motto dějepisci uplynulého právě téhodne!

„Čekáme na demonstraci!“ Ano, čekání bylo všeobecné. Česká děvčata, která mimo vstupním lístkem opatřila se také růžencem německých kokard, aby tím jistěji vpuštěna byla a špatně vychované otce své konečně jednou zahanbila, chvěla se ve fiakru jako mimosy, kdy as přijde ten pravý okamžik a ta svalovitá pěsť v rozbitém vozním oknu. Děvečky a baby, které k vůli vyšším toiletním studiím vždy se tlačívají kolem vjezdu k sálu, musily se podrobit přísné okulární prohlídce „tajných“ doktorů, nemají-li vlastně vousy nebo alespoň talent k nim. Výborové bálu prohlídli všechny karafínky hostinského, neobsahujíli smrdutého chlorovodíku, prolezli všechna kamna, nejsouli v nich petardy. Tanečníci jen s pracně přemáhanou nedůvěrou loučili se v garderobě od svých svrchníků, vlastně od skrytých v nich nožů a jiných „todšlégrů“ v druhém zemském jazyku. Venku přecházeli ouřadníci s plamennou touhou v srdci a dvěma páry vlněných punčoch v botách, pomocníci jejich cucali z dlouhé chvíle rampouchy, c. kr. četníci vyprávěli si raporty a jiné zimní pohádky, pan Dedera čekal v hostinci na „první zprávu“, aby ihned ku pomoci přispěl, kdyby hrozilo nebezpečí, že by mohla zůstat demontrace jen tak maličká, — vše čekalo, i my, a poněvadž nás pánbůh miluje, sklamáni jsou všicci ostatní a jen my jsme měli radost.

Konečně — ovšem — taková demonstrace u průvodu vířících bubnů, vlajících praporů, řechtajících koní, s citadellami č. 3., 4. a 5. v malebném pozadí je jako Paminin portrét — „ten obraz má cos vábného“. A pan Dedera by na základě tajných „proklamac“, podepsaných „náměstek náčelníkův“, „jeden z Vás,“ „Já“ a jinými, ještě strašnějšími jmeny, dovedl konečně třeba každých čtrnáct dní alespoň jednou vybouřit veškery rakouské kasárny; vojenské evoluce stojí ale mnoho, my ještě nedoplatili na velkou maďarskou demonstraci z r. 1849, nevíme, kdy nám Maďaři uloží příplatek zase nový, musíme se doma uskrovnit a proto musí také pan Dedera režisérský svůj talent pověsit zatím zas do zadního pokoje. Odpočne si, a až se jednou někde zase objeví, bude vyleženější a ještě hezčí, totiž ten pan Dedera, — „srdce ušlechtilé nelze ani umořit!“ Pro pana Dederu je to skutečný malheur, že místo takhle v bohaté Francii působí jen v té vychrtlé Cislajtanii; ale on se nemusí o sebe bát, on stal se už něčím a může z něho být ještě něco víc než něco, neboť on našel formuli, dle které z každé maličkosti dělá se něco velikého, a na jeho hrobě bude jednou, zlatým písmem v černém mramoru, stát: „Čím byl, tím se udělal sám.“ Ale povznášející to musí být předc pro pražské Němce, že jejich chování se k českým krajanům obdržuje takové vysvědčení. A rovněž příjemno musí být jejich strážcům, když nad každým, kdo si vyjde za stodolu, musí držet ochranné paraple. „Um das rhinozeros zu sehn,“ vyšlo sobě s burši na Žofín k muzice také něco Čechů, vlastenci, kteří chtěli dokázat, že kde se jim čamara drze zaporučuje, s hrdinnou obětovností sáhnou ku fraku, vlastenky, které za okupace viděly v každém pruském pacholku vzdělance proto, že uměl tolik co ony, totiž německy. Druhého dne vysmály se jim německé listy za to, že pomáhají ještě před nakázaným nyní sčítáním obyvatelstva rozmnožovat cifru německou. Nic neškodí, my německostudentským bálem získali také někoho. Povídá se, že když přišli báloví výborové k jisté deposedované Výsosti se zvacím lístkem, řekla jim Výsost: „Jak pak mne můžete zvát, mne Čecha, — ich bin ja aus Horschowitz!“ — Slovan všude bratry má; proto ale nemusí „Ruský Invalid“ právě hned dokazovat, že má jediná slovanská velmoc právo také na Hessenkassel!

Inu máme melu a Vídeňáci říkají, že máme karneval a pražský karneval že se může, budem-li pokračovat, stát právě tak slavným, jak benátský svým křikem, římský svými confetti, pařížský svým volem na ulici a lorettami na drožkářských koních. Možno, my zatím tančíme v obou zemských jazycích, veřejně i tajně, glaseovaně i juchtovaně, vznešeně i jen tak občansky. Naše šlechta objednala sobě taneční mistry z Vídně a učí se starému salonnímu tanci „Concordia“, který panoval za Bacha, když žilo všechno „svorně.“ Proto také nemůže se hněvat víc šlechta na šlechtu a naše federalistická šlechta s dualistickou smiřuje se — už. Žádný národ nemá tak dobrosrdečnou, tak hodnou šlechtu jako my.

Tančíme, abychom užili ještě krátkého života svého. Ba krátký bude, toho se bojím. Za prvé: Deštivý leden letošní je sice už pryč, ale my teď nevíme, počítáme-li podle římského nebo ruského kalendáře, trvá-li ten odešlý leden tedy předce ještě, a platí-li tedy posud české přísloví hrobnické: Častý déšť v lednu mrví kněžskou oboru. Avšak pan Pickert nás potěšil, řekl, že je to hloupost a že ani nebudem nikdy v ničem Rusy, nýbrž že v nejhorším případu stanem se do Sylvestra jen Rakušany bez národnosti, anděly bez těla.

Za druhé: Člověk vidí pro letošek na jisto evropskou válku před sebou a tu se neví, co se může stát. Avšak v tom mne zase potěšily samy „Národní Listy“. Nad čarou řekly, teď že už nedělají politiku kabinety nýbrž národové, a pod čarou řekl pan kollega, že národové nepřejí více výbojnosti. Při pohledu na Prusy, kteří chtějí jižní Německo, na Francouze, kteří chtějí Belgii, na Italiány, kteří sáhají po jižním Tyrolsku, Istrii, Dalmácii a jiných ještě na Felklově glóbu zaznamenaných zemích, na Rusy, kteří chtějí Halič, na Srby, kteří chtějí prozatím jen celý balkánský poloostrov — uspokojuje člověka takové tvrzení opravdově.

Ale za třetí a za nejhorší: Do budoucího Sylvestra má se sčítat veškeré obyvatelstvo cislajtánské, ale na národnost nemá být brán pražádný ohled. To nám dodá ránu smrtelnou. Slovanů více v Rakousku nebude my prý patříme pořád ještě k těm Slovanům. Kollar jednou sobě přál, aby se ozval „člověk“, když se volá Slovan; pan Beust chce udělat ke Kollaru výklad v próze. Účelem prý při tom není, povídají „Pressy“, abychom z Čechů stali se pouzí lidé, jakás vznešená abstrakce. Jako se nyní říká židu „člověk bez rozdílu náboženství“, bude se nám Čechům říkat „člověk bez rozdílu národnosti“. A v politickém katechismu bude stát: — jsou hodní chlapi, kteří sice mají krev a peníze, ale žádné národnosti.

(Pro papežské zuavy. — Drobnější zábavy šlechty. — Sláva panu Steffeckovi! — Úžasná rychlost dra Klaudyho. — Palacký se nezavděčil. — Genre manželský. — Štylfríd.)

△ V Praze, 15. února.

Móda je to, věřte mně, jenom móda! Kdyby nebylo vídeňským dámám aristokratickým napadlo, že masopůst skládá se z nocí i *dní* a zabíjí-li se noci při Straussových valčících, že se dny mohou zabíjet u kostelních dveří vybíráním pro papežské tambory, byly by dámy pražské myslely, že ve dne je už třeba na zívání dost. Psali jste proti tomu, z moudrých vět „spletli jste jako by provaz“ a řkuli jste: Nedělejte nám zde verbírnu, nebo něco jí podobného! A po Praze taktéž velký hluk, mnozí lidé domnívali se vidět, že z důlků v krásných loktech dámských skrytě se šklebí nedávno přistěhovalá tvář jezovitská, a jiní ještě lidé — jsou tací v bohaprázném našem čase — dali sobě slovo, že udělají demonstraci a po celý čas sbírek že do kostela ani nepůjdou vzdor tomu, že tam jindy také nejdou. Možno při té oposici, že ze sbírek ani nic nebude.

Konečně se člověk nemůže ani divit, že válečná naše doba nadchla i dámy. Když římští kardinálové studují chassepotky a z Říma pořád ještě nechce přicházet reální doklad k slovům: Má říše není z tohoto světa — proč by naše aristokratky neměly dělání mrtvol, mrzačení oudů a válkou popleněný kraj za skutky velmi křesťanské? Heslo: Vlast — totiž papežská — je v nebezpečí, rozohňuje je jako hrdinné ženy kartagské. Jako tyto, které ve prospěch obrany i vlasy s hlav svých obětovaly, chtějí vyniknout; poněvadž ale vlastní vlasy mít není teď módou a falešné jsou trochu drahy, vyrovnají se tím, že obětují svůj čas, který je nic nestojí. Pochopily ducha svého času, který netrpí víc výsad v kolébce nabytých: chtějí vysokorodé své tělo postavit k elegantnímu stolku a skutek sám přenechat nešťastníkům nízkorodým. Viděl jsem kdys již sbírku podobnou a musím se přiznat, že krejčí, modistka, frisérka, rukavičkář, klenotník, lokaj, kočí, švec, a t. d. nepoměrně víc ty dámy stáli, než tyto vybraly pro „dobrý účel“, obětovnost jejich byla tedy nade všechnu pochybnost povýšena. Že by mohly hned samy vše dát přímo účeli místo krejčímu a modistce, rozumí se, není ale rozhodující. Hlavní je princip u velkých pánů: Vše, co děláš, dělej tak, aby se vidělo, že to nemusíš dělat. O Velký pátek myjí se nohy, které jsou již velmi pečlivě umyty; ceremonie je ceremonie.

A nebude-li ze sbírek nic, utrpí tím jen náš společenský život, beztoho chudý. Co tu mohlo být zábavy v putování od jedněch kostelních dveří k druhým, co mluvení o těch galeriích živých krás, co zábavy o toiletě, o frisuře, ba módní příloha „Květů“ mohla přinest i zvláštní „oblek vybiračky pro papežské tambory“, méně a více krvežíznivý! Co mohlo být krásných rendezvous, co nenadálého příjemného překvapení, sprostředkovaného zrádným, před kostelem čekajícím povozem s těmi pyšnými koními, pyšnými jako jich pán. A pobožnost byla by také získala. Pohled na ty toilety byl by vzdělával křesťanskou pokoru, hlasný, udusit se již nemohoucí smích u dveří byl by posilnil v kostelních lavicích tak mnohou duši truchlou a zoufající. Teď z toho nebude nic, kuchařčin prostý fěrtoch bude si myslet, že je nádherným šatem, a truchlá duše bude muset jinam než do kostela, bude-li se chtít zasmát.

Sotva rozkvetla, už zase odkvetla myšlenka ta. Za našich časů je to už módou. Myšlenka českého velení u pražských sborů ozbrojených sotva že se slávou také rozkvetla, už zase se slávou také odkvetla, uniformované bratrstvo pohřební, jak to „Tagesbote“ nazval, je zachováno v dávné své formě. Myslíte, že se nedají komandovat vůbec nijak, když ne česky? I toto! Kdosi řekl již před půl rokem: „Nechme je, jsou s to blamovat nás důkladně“ — a byl to moudrý muž! Teď je zase všechno v staré koleji, vyšlou deputaci do Vídně k německému „bundesschieszen“, budou tam representovat — ač udržíli se v němotě — slovanského medvěda v čepici německého Michla, obdrží co „zvláštní“ vyznamenání jeden z těch „festbechrů“, jichž je už celý tisíc objednán, vystaví sobě tu stříbrnou teletinu pak na Střeleckém ostrově, pan Steffeck dá pivo a uzenky — sláva panu Steffeckovi, on je také moudrý muž!

Výhodné příležitosti s komandem užil také nový náš měšťanosta, aby se stal za čtrnáct dní tak nepopulárním, jakž se dřívějším měšťanostům podařilo teprv po dlouhém namáhání. Doktor Klaudy, čtvrtý v trojici českých výtečníků, tedy takřka nevím hned kdo českého národa — kdo by sobě to byl pomyslil! Je to úžasná rychlost.

Několik stránek napsaných Palackým a německý velikán Höfler je nadobro zmalován — úžasně rychlý účinek! Jsou lidé, kteří litují, že Palacký se „pomáchal“ dotknutím toho pána. Ty moje nebe, přírodozpytec popisuje i nejošklivější infusorie, lékař zanáší se někdy s divnými věcmi a někdy musí i král znovu stavět, když trakařníci mnoho zbourali. Infusorie zůstanou arci pod vědeckým sklem infusoriemi a pan Höfler se také nepolepší, není toho také třeba. Palacký roznítil mocný papršlek bílého světla a už jsou zde, se zázračnou rychlostí naší doby, experimentátoři, kteří papršlek ten rozkládají prismou svou. Jeden list zůstavuje obranu Höflerova čtenářského umění „fachmänrům“, nejspíš žákům první latinské třídy; druhý list přeje panu Scharfovi proti panu Kuhovi více místa než Palackému proti hierarchii; třetí zná z husitské doby jen Čechy a Němce, nikoli také Katolíky a Husity. A tak rychle to našli, že — jim Palacký svým spisem neposloužil!

Rychlost ta smocnila se již i zjevů života rodinného. Stalo se na počátku letošního masopůstu, že se dva vzali za sebe, jsouce napotom manželský párek. Ale párek plný lásky a něhy, jeden ke druhému tak ochoten, že když mladožena potřebovala nový plášť a v Praze se jí žádný nelíbil, ale pranic nenamítala milovanému mladomuži, když jí navrhl, aby sobě zajeli pro plášť do Berlína. Jeli tam v lásce a něze, žili tam v lásce a něze, vrátili se v lásce a něze — a teď už je jejich záležitost u manželského soudu, byli už jednou u faráře a do Popeleční středy budou tak zrovna spolu hotovi. Zázračná rychlost!

Ba v rychlosti té hyne sama myšlenka již dřív, než se rozvinula. O lednových událostech pražských psal kdosi ve Vídni: „Němci měli Čechům natlouct — a také se skutečně na to pomýšlelo.“ Ach — „Štylfríde, proč jsi nepřišel s mečem svým!“

(Loyálnost na cestách. — Ze světa diplomatického. — V německé Walhalle. — Nové demonstrace. — Jeden už je! — Sláva českému umění!)

△ V Praze, 22. února.

Váš uctivý služebník, vážení čtenářové a laskavé čtenářky; jak pak se ráčíte? — Nemusíte mně odpovědít, tážu se jen tak, abych měl začátek, jen tak, jako se v Hietzingu o stříbrné svatbě své tázala hanoverská králová každého z přibylých věrných poddaných: „A ty's tu také?“ Aby byl takhle některý z těch dvou tisíců vandrujících sirotků odpověděl: „Ne — já tu vlastně nejsem, ale ten vedle mne, ten je tu skoro!“ — Bavili prý se velmi dobře; král učinil vše možné, aby hodně hluboce cítili, co všechno byli ztratili, b[a] vystavěl jim na odiv i všechno své stříbro a klenoty, což je pohnulo tak, že plakali, kudy chodili. Kým by také nepohnul král, který musí tolik milionů vozit s sebou po světě! Pobavili se jako hulající kozák a zaplakali si jako jihoslovanská kukavice a pak šli a my Pražané je také viděli. Konečně vypadají dost tučně a zdravě ti sirotci, z jednoho takového hanoverského nespokojence vyříz' by dobře celé tři, se svým tělem zcela a úplně ještě spokojené rakouské poplatníky. Některý ovšem — kdo pak by ale vandrovníky pomlouval! — beztoho se díval takový smutně do světa, jako by cítil, že jeho ošumělý kabátek jel jen proto tak daleko, aby bylo kabátů vůbec víc.

Z Hietzingu do Vídně, dle výroku nejspolehlivějších fiakrů, není dál než z Vídně do Hietzingu — moudrý nějaký bramín nebo rabín řekl by: Jsou sobě velmi blízko, neboť blízko jsou sobě. Proto také, když v Hietzingu tančili, Vídní to cukalo, a že v Hietzingu mnobo popíjeli, mají teď ve Vídni mnoho bolení hlavy z toho. To připomíná člověku často pozorovaný, psychologicko-pathologický výjev z divadla: když zpěvačka chraptí, v parteru si za ni odkašlávají. Rakouští státníci, byť praničím, vyznamenávali se vždy alespoň jistou skromností — prosím, to není urážka, ačkoli by se mohlo zdát. A ta skromnost „skládala se“ z toho, že na vlastní své tělo nehleděli, z Rakouska že sobě neučinili sloupu, nýbrž považovali je jen za nohu jednu, k níž Německo patřit musí co noha druhá. I přišla Sádová a po ní amputace. A teď je nám jako vysloužilci s ustřelenou nohou: když hrozí změna v počasí, zdá se mu vždy, že cítí bolest v té noze, kterou nemá. Právě nás bolí něco tam, kde jsme měli dřív kuří oko hanoverské.

Nás totiž, ne pana Beusta, pan Beust je nad takové maličkosti povznešen a myslí sobě, chodit že se může také na chůdách. Ba pan Beust má svou věčnost i bez dálší chůze již pojištěnu. Jistý kněhkupec německý oznamuje právě ilustrované dílo „Deutsche maenner“ a na oznamní ceduli otiskl hned podobizny některých těch německých, pěkně hlazených a pravidelně vrtaných perel. Šňůra začíná Bismarkem, připojuje Velkého kurfiršta, Barbarossu, Valdštýna a končí Beustem. Bismark začátek, Beust konec! „Ich werde Deutschland noch zur dankbarkeit zwingen,“ řekl jednou, a když jsme ta slova slyšeli, nerozuměli jsme jim pro rakouskou pitomost svou a bručeli jsme sobě verše z Mickiewiczova Wallenroda:

Co znaczy Mistrza dziwaczna ballada? —
Každy v domyslach nadaremnie bada.

Ale teď — teď už je německá ta vděčnost zde, pan Beust je ve zwingru německé slávy a člověk, obmyšlený měkkým srdcem, splakal by radostí, jak to jde lehce.

Z Vídně nám zkazují, abychom byli spokojeni, že prý je vnitř i zevnitř Rakouska všechno v nejlepším pořádku. „Bolesti, však ty mne nepřesvědčíš, že jsi zlem,“ zvolal stoik Posidonius, když jím pakostnice lámala, a usmíval se. Zdali se ti vídenští političtí podagristé teď právě smějou, nevíme, ale my se můžem na všechen způsob alespoň usmívat. Což to, my víme, že nás král hanoverský nezaplete víc do žádné vojny, vždyť mu Prusko pohrozilo, že mu sic nevyplatí ani jediného tolárku více! Ba my se vůbec nebojíme demonstrace tak jako jiní a nebojíme se na př. také teď, že bude v Praze veřejná demonstrace proti těm, kd[o]ž chtějí učinit u kostelních dveří veřejnou demonstraci proti italskému národu. Jsou prý ale skutečně v Praze lidé, kteří už přemýšlejí, jaká se sem hodí instrukce stran zakročení.

Ano, už je to ujednáno a u kostelních dveří bude prý opravdu výstava krasotinek ve prospěch papežských zuavů — to bude od nich opravdu hezké, budou-li opravdu krásné. Dámstvo a militér jsou ovšem protivy (viz sbírky dámské a nejnověji celému jednomu pluku pražskému nařízení zašití kapes u plášťů,) platí ale o nich, co o všech protivách. Sbírky jsou již dávno v plném proudu: dámy sbírají po domech a kněží dávají na nekřesťanské mrzačení křesťanských těl samé franky, protože v Římě nepřijímají jiných zásilek než frankovaných. Ano dovídáme se žasnouce, že v našem středu, v Praze, žije už na druhý rok papežský jeden zuav, opravdový a živý, vydržovaný jakýms panem Magnietem, železničním přednostou. Je prý to chlapík až se srdce směje, a bude prý ve svůj prospěch vystaven v boudě před Poříčskou branou, spolu s Jiskrovým německým rejtharem, teď už bohužel vycpaným a jen jako by živým. Prozatím žije život míruplný a maže — ne chléb máslem, nýbrž vagóny vonnou kolomazí, aby alespoň něčím přispíval k pokroku — myšlénky. Snad nám bude štěstí přát a on se nám vrátí co jednonohý Donato, aby nás přivedl do nového nadšení v dvoutřetinovém taktu.

Ať třeba nepřijde víc, ať bychom neměli třeba ani Boženu Jungmannovou, české umění taneční rozkvete už přec, směle můžem sobě zatančit Furianta, neboť máme již svou českou a národní a vlasteneckou „baletní školu“! Srdce každého řádného Čecha, který mimo na prospěch vlasti hledí trochu také na trikoty, musilo se posud bolestně soužit: každé umění začalo nám již zkvétat původně a po česku, jen umění v trikotech úpělo posud v mrzkých vazbách cizáctva. Ne snad že bychom mu nebyli posud takto rozuměli, toť bychom musili být tuze hloupí, ale přec! Nyní však jsme se vzchopili, „získali“ jsme sílu děvčat, která neumějí ani slova německy — sláva! a k nim jsme „získali“ učitelku, která neumí ani slova česky — sláva: dívají se sice divně a udiveně na sebe, ale to je věc vedlejší a hlavní věcí je vždycky „získání“. Člověk ani neví, co krásného může vše vzejít ještě z toho! Ba možno i, že Besedě umělecké přiroste celý odbor nový, „odbor umění trikotového“. Navrhl bych, aby odbor ten byl přívěskem k četnému odboru „přátel umění“, co náhrada za nedodané prémie!

(Odněkud z kapitólu. — Rouhání se českému národu. — Příští bursa. — Nově vynalezený cynismus.)

V Praze, 29. února.

Je venku tak jarně volno! Stěny nám leží jako těžký kyrys na prsou, zrak nepokojně klouže z prázdného papíru oknem ven do vzduchu plného jasu a života a to modré nebe — jakž musí býti teď v Italii! V té zemi bídy a zlata, otroctví a hrdinnosti zažili již mnoho neštěstí, ale ten rajský azur, to „italské“ nebe nemohl jim nikdo vzít. Blažilo stejně benátského nobile i neapolského lazarona, svítilo stejně jasně na Kollarem „oštudovaného“ etrurského hrnčíře i na Sanzia malujícího madonny, hřálo stejně oběti vlečené na „ponte dei sospiri“ jako oběti vlečené k popravištím syrakusánským. A co všechno spatřilo nebe to od doby, kdy husy zachránily římský kapitól, až po nynějšek, kdy tentýž úkol svěřen papežským zuavům! Mnoho vidělo, velmi mnoho, jen jenerála Clam-Gallasa nebylo posud spatřilo, ale teď už je míra dovršena a spatřilo ho taky. Ovšem to nebylo jinak možno než velkou laskavostí a ochotou pana jenerála samého, jenž sobě tam vyjel, aby viděl Italii a Italie jeho. A viděl tam také papežské zuavy a řekl jim, že se mu líbí a že se sám postaví v čelo jejich, až vyrukujou. Neznáme krajinské poměry příštího bojiště a nemůžem k tomu tedy ničeho poznamenat. Také nevíme, co mu odpověděli papežští zuavové, a toho je nám líto. Avšak tolik se nám zdá být jisto, že slib pana jenerála neprospěje pražským sbírkám pro zuavy ty, a pranic bychom se nedivili, kdyby císařová Evženie zvolala hlasem srdcelomným: „Roma e perdutta!“ Věříme třeba v největší osobní udatnost pana jenerála, ale pan jenerál má neštěstí odvěké, a takové bývá také dověké.

Zítra začínají tedy pražské dámy vybírat na vojsko papežovo! Bodejť, je půst, proč by nekonaly něco dobrého!

Jsem žádostiv na jejich toilettu. Budou nebo nebudou mít šlepy? Ty šlepy byly hlavním charakterem minulého masopostu, ale charakterem *velmi* vyvinutým. Povídá se o jednom pánovi, že na Žofíně šlápl nešťastně na jednu tu vlečku řádně vyvinutou, že se mu ale nepoštěstilo nalezt dámu k té vlečce patřící, aby se jí ze svého neštěstí omluvil. Půjdem se podívat, staly-li se vlečky ty u kostelních dveří zkroušenější a skromnější! Asi sotva! Mně i jiným vůbec připadá sbírka ta *nyní* jako jakés rouhání se, ne snad nebi, ale dojista nynějším poměrům českého národa. O stránce toho politické, o demonstraci proti snahám italského národa nemluvím, ale o tom může mluvit každý, že máme sterých věcí doma, které nám posud co nejdůkladněji scházejí a na které by se ovšem sbírat mělo všude, nejen u dveří kostelních a nejen v postě.

My Čechové máme mnoho národních chyb, bijme se v prsa, ale nejhlavnější naší chybou jest, že nemáme peněz. To ovšem není nic nového a také jsme veselé své bídě dávno již navykli; avšak vzdor historickému návyku má pěkná vlastnost chudoby předc jen něco *stále* nesnesitelného do sebe, když leží na snahách celého národa a ne jen na jednotlivcových. Polepšíme-li se kdy, nevíme; na padělání stovek je dlouhý kriminál a padělatelé šestáků bývají také trestáni, snad pro dokázaný nedostatek krasochutě. My ale máme trestů pro ledaccos a všeliccos beztoho dost. Teď nám prý pomůže „česká bursa“. Na tu se může opravdu každý těšit, kdo rád užije něco zvláštního, ač vyvine-li se bursa u nás na takou velikost jako jinde. Kdo jen jednou navštívil v životě svém větší nějakou bursu, odnesl si z ní dojem pro celý život. Hemží se to v ní jako v mraveništi, kola se náhle tvoří, mizí a splývají zase v jiná, každé tělo je v zimničním napnutí, ruce šermují ve výši, a k tomu se pojí hlomoz nesnesitelný, každý křičí a překřikuje, je ti na galerii jako bys hleděl na celý tem zuřivých šílenců, jako bys se vznášel nad částí pekla, k jejímuž vylíčení ani

Dante se neodvážil, a když konečně postrašen utečeš z té bouře rozvázané ziskuchtivosti, hučí její řev za tebou a sprovází tě po několik dní. Jak idyllickou je k tomu protivou ta posavadní „bursa pražská!“ Klenbu má sice vysokou, totiž ten kus nebe, který se dívá střechami Celetné ulice na chodník před „Kafé Temple“, podlaha je ale pokryta jen tím uměním, které dlaždič p. Vejrostek věnuje ulici každé, a těch několik málo elegantních židů, kteří sobě zde chléb v potu svého jazyka vydělávají, chová se dost tiše, bez velkého škubání sebou i bez zvláštního křiku, nebo nedaleko od nich stojí obecní strážník a ten by toho netrpěl.

Mimovolně sobě člověk při zmínce o té nastávající hře v statisících vzpomene na Vaši zprávu o nebohých diurnistech, jimž se všem k vůli úspoře strhlo „po 8 krejcařích“ denně. Kdo ty nebohé existence zná, kdo seznal jejich pohnutlivou bázlivost, kdo je kdy spatřil plížící se jako hladový stín, může sobě dojem těch osmi krejcarů vysvětlit. Dojmů milión za necelý šesták, a jakých dojmů! Ano v Rakousku tomu posud nevěří, že každý člověk má právo alespoň na takovou existenci, která není hladova!

Pak se divme, když lidé ledaccos tropí! Přinesli jste tyto dny smutný doklad všelijakého tropení k vůli výživě, sdělili jste velmi poučné „zápisky politického udavače“. Dnes jste položili na můj stolek list, žádajíce mne, abych jej umístil ve feuilletonu svém: Cituji tedy doslovně:

V Olomúci, 28/2 1868.

Pane redaktore!

Uveřejněním mého manuskriptu ve feuilletonech Národních Listův cítím se sice velice poctěna; prosím však, abyste neráčil zapomenouti, že to je manuskript *můj* a že mám právo činit nároky na honorář.

Očekávám, že to Vašnosti zajisté nahlédnete tím spíše, an jsem hotov k vůli přesnosti a doplňku podati Vám žádoucích snad vysvětlení.

Myslím, že Vás nepřetáhnu, požádám-li 5 kr. za řádku: je prý to tak usus. Myslím, že mé žádosti vyhovíte a nejbližší poštou překvapíte honorářem

Vašeho oddaného

Františka Hanslík-a
v Hotel „zur Birne“, Stadt.

Ten muž se sám hlásí? Prosím Vás, všechna vysvětlení sobě řádně zapovězte, honorář mu ale pošlete hned, zasloužil sobě ho![*] Nač se jen už staří Řekové namáhali s vynalezením cynismu!

---

[*] **Stalo se již dle výměru *našeho*, ne dle výměru páně Hanslíkova, a připočetli jsme do toho také honorář za tento dnes uveřejněný jeho přípis. — Pozn. red. [Nár. Listů.]**

NOVINKÁŘSTVÍ

Mezi novinami a novinkami je rozdíl, právě tak jako mezi dnem a minutou, mosaikovým obrazem a jednotlivým kamínkem jeho. Avšak novinky jsou právě to nejdůležitější na novinách. Úvodní článek může být tuze moudrá věc a feuilleton může být zcela pěkná věc, snad někdo přečet onen hádá, kdo as jej psal, nebudeli proces z něho, atd. a přečet tento řekne: „Inu, psát umí!“ — ale přečteno je zároveň zapomenuto a mimo to má článek nad i pod čarou jen skrovné své čtenářstvo. „Dnes jsou noviny prázdny“, řekne čtenář i nejvzdělanější, nenajde-li v nich právě zajímavou nějakou *novinku*. Po spisovateli novinek nikdo se neptá, nevděčný svět čtenářský je naproti němu jako nevděčné ptáče, zobající zrní stromu bez poptávky po zahradníku. Novinky jsou onou částí časopisu, již každý zabeře hned v majetek svůj, již sděluje dál a jež rozlítnuvši se s rána na večer již i nejšpinavější lavice hospodské navštívila, zvětšena a „pokračujícím životem“ proměněna, všestranně ohledána a omluvena.

Novinky rozpadávají se na dva hlavní druhy, jeden druh: politické a socialistické, druhý: *vše* ostatní, tedy denní zprávy ze života domácího, k němuž krádež, vražda a všeliké neštěstí patří, pak hned vedlé o zabíjení lidí zprávy o všech spůsobech zabíjení času, o divadle, literatuře, pikantní příběhy, nové anekdoty a t. d. Druh poslednější má více obecenstva pro sebe, prvějšího ale žádají vlastní ti *abonenti* velkých časopisů politických. K vůli abonentům těm musí být postaráno o novinky politické, i když jich skutečně není. Děje-li se něco ve světě politickém, je dobře, neděje-li se nic, je-li tak zvaná mrtvá doba, chce i mrtvosti té mít abonent důkaz na dvou až třech sloupcích, na kolik se byl právě při časopise *svém* navykl. Journal musí denně vyjít a musí denně sloupce vyplnit dle svého určení, tedy novinkami časovými. Doma jich nenalezáme, vyjma doby volební nebo řídké sněmování zemské, musíme tedy pro ně do ciziny, kde se častěji něco děje, kde se tvoří poměry a události nové, i pro nás závažné, a kde jsou pro místní politickou důležitost dobře sřízené, celý svět hned o všem zpravující závody novinkářské, tak velké a nákladné, že nemohou práci svou zastavit, že musí novinky rozesílat, i když žádných není, neboť poptávka po nich je vždy stejna. Pak se arci pracuje, když ničeho není, alespoň tak, jako by něco bylo. Platíme, tisknem a čtem telegramy o věcech, do kterých nikomu nic není, dovídáme se a čtem steré zprávy z Paříže, Florence, Vídně a t. d. a nevíme, proč jsme se jich vlastně dověděli.

Ve velkých, světových městech jsou na zprávy větší a důležitější, vlastně na dopravu a rozšíření jich kanceláře ústřední, těšící se pověsti světové, takž Reuterovo bureau telegrafické, Havasova korespondence (litografovaná a mající pro Paříž výsadu na litografované sdílení zpráv), vídeňské Korespondenz-bureau, a t. d. Pro ty menší, málo neb pranevýznamné politické zprávy jsou tam zvláštní notičkáři političtí právě tak jak u nás notičkáři lokální, ba v Paříži mají svou zvláštní *bursu*, s určitými stanicemi ve veřejných čítárnách, v předpokojích redakcí velkých listů a v kavárnách, kde si vyměňují, co byli kde v státních úřadech se dověděli nebo i penězi sobě zaplatili. Za jedinou zprávu vlastní vymění sobě novinkář haldu zpráv jiných, jsouť mezi sebou kolegiální a upřímní. Evropa, ba i abonenti mimoevropští je za to honorují, a mnohý novinkář pařížský vybursoval sobě již i pěknou villu a může na ni napsat jako kdys Scribe: „Poutníku, také ty's přispěl!"

Jako v politickém děje se podobně i v novinkářství tak zvaném lokálním. Toto novinkářství vyvinulo se u nás zcela původně, podle poměrů, a nyní již překonává pražské novinkářství mnohá jiná města, v nichž novinářstvo samo dávno květe. Lokální zprávy byly ovšem vždy v časupisech pražských, bylo jich ale jen tolik co časopisů samých, totiž málo. V idyllické té době, kdy čtenář místo co den jiné články trpělivě četl z francouzského přeloženou, půl roku se plížící novelu, byl týž čtenář také spokojen s jednou jedinou zprávou o nějakém požáru, o mírné krádeži, o přejetém dítěti, zpráva ta úplně dostačila „duševnímu jeho člověku“, s ní se bavil, o ní mluvil po celý den, třeba-li, také po dva dny. Nyní ale „aby novinkář lokální sám zloděje vyhledával, děti zabíjel a za týden alespoň jednou někde založil,“ jak žertovně říkal nebožtík Karel Zelinka, pravzor starostlivých novinkářů. V idyllické oné době byly v Praze vůbec jen as dva časopisy, redakce jich se nestaraly o „opatřování“ zpráv, čekaly, co samo přijde, a který časopis právě se těšil větší oblibě, těšil se také větší součinnosti obecenstva a měl také lokálek víc. Součinnost obecenstva je posud, je nepoměrně zvýšena, ale nestačí více požadavkům obecenstva. Nastala také v Praze konkurence časopisů a tyto nemohou více se obmezit na nějakou náhodu nebo na součinnost zevnější.

Každá redakce pražská má mimo zvláštního redaktora zpráv lokálních ještě alespoň jednu, obyčejně však dvě síly, jež se starají o sehnání všech novinek, sběhlých se v Praze a blízkém jejím vůkolí. Soudní síň, schůze spolkové, jednání obecních úřadů vyplňuje jednu část činnosti lokálního referenta. Pro ostatní musí sobě týž opatřit prameny jiné. V kalendáříku jeho zaznamenáno „datum každé budoucí možnosti“, jeho hledavost sbystřena až na jakous providenci, tak že můžeš při každém shluku lidstva, spůsobeném již čímkoli, na jisto se ohlédnout, kde as stojí, pozoruje a zapisuje si některý lokalista náš. Ovšem ani providence by nestačila a proto musí mít lokalista prameny své určité, z nichž něco dostati *musí*, i když ničeho tam není. Denně „sjezdí“ veškerá policejní komisařství, arci že bez ekypáže, denně prohlíží co nejbedlivěji policejní raport ústředního úřadu, denně oblaží nejpříjemnějším úsměvem svým divadelního sekretáře, denně navštěvuje průjezd university, obchodního soudu, zemského soudu, aby sňal tužkou svou mrtvoly pověšených tam na „černé prkno“ návěští. Ale ani to nestačí jejich obrovské snaze po výdatném počtu otištěných řádek. Po příkladu pařížských kolegů politických sřídili sobě lokální novinkáři pražští již i svou *bursu*. Místo státních papírů, zlata a stříbra nabízí se zde „fortelná mrtvola“, „špikovaný zloděj“, „kapitální neštěstíčko“ a jakž se to ostatní zboží divokým humorem oblaženého lokálního referenta nazývá. Nic se zde neplatí hotovými, vše jde jen na výměnu jako u primitivních národů. Nejlepší kousky ovšem každý zamlčí a snad je právě tato neupřímnost tím vinna, že posud žádný z nich nemá villu se Skribovým nápisem nebo třeba jen bez něho. Není také těch „poutníků“ posud dosti u nás. Lokální referent pracuje sice bez spisovatelské slávy, za to ale nemá také žádných výdatných příjmů peněžitých. Avšak, když si večer k smrti unaven lehne, někdy pozdě k ránu, může, třeba by nesnil jako referent anglický o příštím, v Švýcarsku neb Italii stráveném létu, předce se alespoň kojit nadějí, že zejtra snad — unaví se ještě víc!

(Dvě polemiky beze mne! — Naše literární „něco“. — Pro husarskou lásku. — O kroji nenárodním a o té Schlaraffii. — Milodary.)

△ V Praze, 14. března.

Nechytili jste ještě tu myš, která již po delší dobu tluče se v každém p. Zeithamrově úvodním článku? Zdá se mně, že je polní, že má naškrobená ouška a tenký hlásek a takto že na ni už není pranic více, sic by se panu Zeithamrovi tak nelíbila. Ne — nebojte se, nepřiložím ani tříštičku do nynější hádky o tom, zda prospěšno dělat energickou oposici pod vůdcovstvím Lva Thuna a jiných až hrůza „červených“ Excelencí nebo zda slušno sedět měšťákům ve sněmě, když ti urození tam nejsou. Přiznám se velmi ochotně, že mimo jiné otázky politické také této otázce nerozumím ale ani muk, Mošnovo „možná že ano a možná že ne“ plete mne pořád a bojím se, že se své nejistoty právě tak nezbavím jako p. Zeithamr své zákonodárské myši. To nerozumění by ale nevadilo, neboť hádka je hádka a půvab je půvab a každý pořádný feuilletonista je vždy ochoten zvolat: „Co že — rámus je tam — a beze mne! Toť si musím přispíšit!“ Avšak vzdor chuti na celé poleno není právě nyní *potřebí* ani tříšťky, pokud otázku časovou k všestrannému poučení rozbírají jistí pánové až tak sami, jako otázku, má-li neb nemá-li se jít do Nuslí. Tu může našinec klidně zůstat na břehu sedět a čekat, nehrozí-li nebezpečí, že diskuse přec stane se zcela slušnou, načež ovšem nastala by povinnost přimísit se s veškerou přirozenou neslušností svou.

Jiný bol je, jenž tíží srdce mé, jiná hádka mne souží, při níž jsem nebyl. Známo, že některé babičky „pro přílišnou horkost krve“ musí a musí sobě dát každého jara pustit žilou, na pana Jakuba Malého přijde to teprv každý desátý rok a známkou chorobných sťáv u něho pak jest, že náhle stává se kritikem. Když se zasazoval o zaražení „Obzoru literárního," když zejmena navrhoval, aby kritika tam byla bezejmenna, viděl již každý, že to na něho už zase jde — a skutečně, do výdatné polemiky s ním netrvalo to dlouho. Pojem „Jakub Malý“ je trochu neurčitý u nás, mnozí mají ho za jakéhos báječného ševce Pasquino, jemuž se tak na zdařbůh ledaccos připisuje, jiní pochybují, je-li vůbec „něco“. On ale je „něco“, a sice něco, co za Bacha jediné dovedlo být literátem, něco, co se spustilo nehorázně do Havlíčka, když tento byl — na Brixenu, něco, co politickým našim vězňům, když se z pevností byli navrátili, vytýkalo, že „stáli už i pod šibenicí“, něco, co se nyní nazývá spisovatelem „lepším“, poněvadž zvláště nadaná fantasie může sobě myslit spisovatele vždy ještě trochu méně dobrého, a spisovatelem „zasloužilým“, poněvadž už mnoho sobě zasloužil, což vše a ve všech možných formách vždy také řádně se mu vyplatilo. Těžko se s ním pustit do polemiky, neboť on vydrží polemiku třeba po celý rok, i když tento je přestupný; alespoň se tolik a tolikkrát vysloví jeho jmeno. Uvidíte, že i tyto mé nevinné a dobromyslné řádky povzbudí ho k polemice! Mám pro ni dobře vázaný a všelijak už proskoumaný exemplář Naučného slovníku po ruce; ubezpečuju pana Malého, že je to dílo skutečně monumentální.

A takž žijem v milé svornosti a příjemném klidu mezi sebou, aby sobě snad nikdo naříkat nemusil, že nerozumíme tomu, co je láska. A možno že bude vždy ještě tišej a tišej, zvláště teď, kdy prý vojsko mimo službu nebude nosit více zbraně. Mnozí se ovšem bojí, že na př. husar nemá posud dost chirurgických vědomostí, aby trepanoval civilní lebky beze všech potřebných nástrojů, jen tak pěstí, nebo nanejvýš rekvirovaným chvatně kamenem či klackem, ale každá přechodní doba má obtíže své. Pak budem také i co do zevnějška svého vždy víc se podobat „lidem míru“. Vojenští důstojníci budou mít dovoleno chodit v obleku měšťanském. Pochybuju, že z toho vzejde zvláštní rozmnožení čamar a sokolských čapek, neboť důstojnictvo patří dalekou většinou k „národnosti druhé“. Za to přibude cilindrů, kterých je beztoho už dosti mnoho od té doby, co v nich čeští junáci vidí „fešnost světovou“ zvláště pak, řeklyli jim Příkopy, že jim pěkně sluší. O ty Příkopy, ty Příkopy! Dlouhá cesta, nic se na ní nestýská, ale už zavinila se mnohým divně střiženým frakem a ještě divněji vybočeným cilindrem. Vojta Čihař odpusť to těm Příkopům, já nemohu. Mám vůbec povahu velmi nesnášenlivou a jsem s to neobdivovat se ani oněm Čechům, kteří v Schlaraffii pomáhali dělat špatné uštěpačné vtipy na ten dobrý, trpělivý národ český.

A žijem tiše a bez závistivé tlačenice i tam, kde by sobě trochu tlačenice přáli. Myslím již zase na ty papežsko-zuavské sbírky u kostelních dveří, čili na ty „milodary“, jak je „Blahověst“ nazývá. Scházejí se prý ty „milodary“ skrovně a v žádném poměru k přáním římských „dárkomilů“. Tito potřebují as mnoho peněz podle Vaší zprávy, že i intendant papežského divadla jim pro nedostatek příjmů utekl a četníkem opět přiveden být musil. A předc není divadlo to prý špatné, zvlášť chválí se ballet, jemuž jen nějaké osvěžení pohostinskou hrou Gallmeyerky nebo Rigolbochky schází. Nu snad se příjmy slepšejí a pak bude možno získat ledaccos!

(Prádlo a veřejné mínění. — Nebohý výbor slavnostní. — Osobní bolesti. — Samovražedné myšlénky. — Pasivní barikády.)

△ V Praze, 21. března.

Tyto dny udělal kdosi špatný vtip. „Snad abychom dali do novin zprávu,“ pravil a ušklíb’ se při tom, „že se mezi českými politiky utvořily dvě strany.“ — „Nebo snad, že arcibiskup Schrenk umřel,“ odvětil druhý kdosi. — Ten špatný vtip je dobrý, z čehož ovšem nenásleduje, že také jiné špatné věci, narozené za dnů posledních, jsou dobry.

Ano, mnoho se páchalo a spáchalo za dnů posledních a kdežto venku ve přírodě plnil se luh vůní libých fialek, naplnil se vnitřek domu zápachem mydlinek, neboť v domě bylo velké prádlo čili „stříbření náhledů“, jak tomu jeden z poslanců českých říká. Kdo nebyl hluch, slep a bez čichu, musil to slyšet, vidět a cítit, vždyť se pralo kartáčem bez ohledu na plátno a tlouklo do toho, že z veřejného mínění lítaly třísky. Z čehož ovšem zas nenásleduje, že by veřejné mínění bylo polenem, ač možno je porovnat s ledaččím. Já je, totiž to veřejné mínění, viděl tyto dny na Josefovském náměstí. Bylo as třicet let staré, ženského pohlaví, nepokryté hlavy, drželo lahev s pivem v ruce a dívalo se, jak dva obecní strážníci tahají se s podnapilým čamburinářem. Brzy bylo s úsudkem svým hotovo. „Proč to ale dělají ti čamburináři *nebo* proč je nenechají ti strážníci na pokoji!“ řeklo a neučinilo před „nebo“ ani žádnou dechovou kommu.

Teď je po prádle, jak se zdá, a každý počítá, mnoho-li „mu jich pro společenský život umřelo,“ aniž by byli přišli do úřadního seznamu zemřelých. Jsou některé šťastné nátury, které vydrží nesúčastnit se při všeobecné rvačce kolem nich, pokud nedostanou sami ránu nějakou. Mají pořád zlost na svou reflexivnost, druhého dne jsou ale spokojeni, že se stalo právě tak. Teď jsem ale také rád, že nejsem ani členem slavnostního divadelního výboru. Nebohý výbor vypije kalich výborských nesnází až na dno. Co jsou nesnáze výboru bálového, jehož dojdou reklamace několika set nepozvaných dam, naproti nesnázím výboru pro národní slavnost! A pak má tento úkol zcela jiný. Výbor „bálový“ činí dobře, když reklamace odloží hodně mnoho stranou, výbor „národní“ činí ale zase dobře, když všem vyhoví. Ať si klepne na základní kámen, kdo chce — že ne? Zábava ta bude sice trvat dlouho, ale venkovští hosté nabudou tím času, aby se řádně naobědvali, Prahu sobě prohlídli, pak se trochu prospali a s osvěženými opět silami několik hodin před koncem klepů ještě na staveništi strávili. Slavnostní hymna ale bude musit být o několik mil delší, čemuž moderní, tak zvané „neukončené melodie“ dobře poslouží. Jen jak to vydrží zpěvácké spolky bez pomoci nějakého orchestrionu!

Osobní cit se musí potlačit, třeba by byla bolest velká. Co se „člověk“ nadřel už v živobytí svém s „klepy“, a teď, když se povznesly až na „politickou důležitost“, zůstane „člověk“ ležet stranou a nikdo se ho ani nezeptá, chce-li si také klepnout. A přec by si člověk tak rád zaklep’, už jen ze zvyku. Člověk by se ovšem moh’ sám hlásit a nabídnout pro dobrý příklad, jehož by ale nikdo nenásledoval, za to nějaký příspěvek na stavbu; ale jak se hlásit, když není dobrých přátel, kteří by se sami přimluvili! S plným jmenem? Snad by mluvili něco o vtírání se. Anonymně? Právo na zahalený obličej mají v našich dnech již jen recenzenti a angličtí kati. A pak, vždyť má ten nebohý divadelní výbor beztoho práce dost a pořád se mu ohlašují nové ještě protesty! Naposled přijde snad také ještě protest slavné policie proti slavnosti celé a slavný výbor konečně se bude moct položit, zavřít oči a v klidu se prospat, pokud mu bude libo. —

Pak jsem také rád, že nemám žádného mandátu vůbec a zvláště a že nemám také ničeho jiného, „což jejich jest," abych to teď skládal. Možno, že bych se *jim* nezavděčil právě tak, jako Vy jste se *jim* nezavděčili všemi posavadními kroky svými. Co je *jim* potom, když se někdo vzdá svých příjmů ve prospěch národního divadla; ani se o tom nezmíní! Co je *jim* potom, když skládáte *mandáty* poslanecké! Jen jednu bych věděl cestu, jak bych se *jim* zavděčil, kdybych Vám totiž zakázal vůbec další také vydávání „Národních Listů". Ale Vy byste nejspíš neposlechli, sám bych si to také ještě rozmyslil a takž mizí naděje za nadějí a homo ingratus zůstane jen tak „člověkem" vůbec, kterýžto mandát ovšem se také složit může, ale jen dle Senekova „Patet janua, exi!" pomocí pěkně ciselované břitvy nebo slaďounkého cyankali. Před čímž nás račiž opatrovat milostivé nebe!

U nás Čechů platí také pravidlo — nevím, zda je národní či politické — že ani nejposlednější z posledních nemá práva na samovraždu. Teď se stane pravidlo to ještě železnější, neboť nastane snad ten „pasivní odpor se všemi konsekvencemi svými". Bude to život a ruch a čilost a jak všechna ta synonyma znějí, až budem ve všem všudy pasivní a nebudem pranic dělat! Konečně — beztoho ten náš život český poskytuje velmi málo živějších obrázků! Jen že budou ty „perokresby z pasivních barikád" snad až přílišným pohodlím sprovázeny. Perokreslič bude as sedět u okna a dívat se, jak za protějším oknem vaří se pasivní odpor na samovaru. A dole po ulici budou chodit lidé, každý, kam bude chtít, a bude-li pršet, roztáhnou si deštník.

EMINENCNÍ NÁHLEDY O SVOBODĚ, SVOBODOMYSLNOSTI A JINÝCH ŠPATNÝCH NEBO ALESPOŇ POLOŠPATNÝCH VĚCECH

Nemýlímli se tuze, což je tuze snadno možno, máme v Rakousku jen tři kardinály, kteří vynikají také politikou. Dva z nich mívají v panské sněmovně dlouhé řeči, které nám nejsou pranic platny, a třetího, záhřebského to kardinála pana Haulíka, velice mrzí, že nemůže takové řeči tam také mít, což ale zase jemu není pranic platno. Aby ale také něco dělal, píše neb podepisuje velmi mnoho krásných pastýřských listů a tím se vyhýbá zahálce, jež jest počátek všeho zlého a tedy i svobodomyslnosti. Nejnovější jeho politicko-pastorální idyla jmenuje se: „O svobodě v morálním i společenském ohledu.“ Nelekejte se — svobodu už nikdo neubije!

Abych ale teď už řekl, jak souvisím vlastně s tou idylou! Když jsem byl velmi mlád, byl jsem také velmi malý, ale měl jsem obrovské ponětí o červeném klobouku a vůbec všem eminencním. Myslil jsem, když udělá eminence prstem takhle, že mohu být v nebi, a když udělá takhle, že mohu být v pekle, jež jsem sobě myslil jako náš gymnasijní karcer. Od těch dob jsem své náhledy trochu poopravil, ale tolik podržel jsem neuvědomělé bázně, že kdykoliv položím nově vyšlý pastýřský list nečtený stranou, činím to vždy jen s největší úctou, když jej ale přece čtu, činím to s city něžnými, takřka dívčími. A jakož dívka nejraděj čítá román od třetího svazku k prvnímu, čítám pastýřský list nejraděj od konce k počátku. Při čemž mne ani nenapadne Lancellot a nesynovské jeho tvrzení o „zpátečním vzrůstu“.

Konec bývá na pastýřských listech „to nejlepší“. A z páně Haulíkových, rozeného Slováka, konečných vět líbí se mně nejlíp ta, v níž se diví, že *vzdor zkaženosti lidstva* *a poddanstva jsou ještě mužové obětovní, kteří pořád ještě se odhodlávají panovat, vládnout*, atd. Uznání hodná a do oči bijící obětovnost mohla by v nás vzbudit naději, že zkažené lidstvo nynější přec se ještě polepší, ve prospěch čehož musíme jen litovat, že ve světě není víc vládních stolců a ministerských křesel. Fiesko nebožtíka dvorského rady a básníka Fridricha Schillera úplně propadá s klamně krásnými frasemi svými o vnadách každého vladařství, neboť chtít vládnout je vlastně tolik jako chtít se obětovat. Ostatní svět, ten totiž, který nevládne, je velmi, velmi zlý dle pana Haulíka. Daleká většina lidstva je nakloněna víc k zlému než dobrému, což je jakožto přírodní úkaz dost pozoruhodno, vzdor tomu, že výrok není nový. Svatí otcové to řekli krásněj, Jean Paul to řekl duchaplněj, toliko sociální filosofové praví, že *v každém* člověku víc je dobrého, než se obyčejně domýšlíme, jen že ti socialní filosofové jsou už nejhorší ze špatných, dle pana Haulíka.

Rozumí se samo sebou, že špatnost je pojem velmi široký. Neníť špatný jen ten, kdo v hostinci se pere, kdo krade, kdo smilní, atd., takoví špatní mohli by se konečně do dobrého kriminálu zavřít a bylo by dobře. A špatni jsou také ti političtí rýpalové, kteří noviny čtou, noviny píšou, o lidských právech mluví, atd., a těch je teď už nesmírně mnoho. Zkaženost je tak velka, že někdy už i děti chodí do divadla, což je hrůza, říká pan Haulík. Zkaženost jde tak daleko, že kočí a hokyně už čtou časopisy, což je opět hrůza, říká pan Haulík. Ba zkaženost je tak velka, že pan Haulík směle navrhuje následující zkoušku: „Přilepte na veřejných místech listy, které vyzývají k cnosti, k poslušenství, k úctě k představeným, k pokoře v štěstí a trpělivosti v neštěstí spůsobem nejdůtklivějším — a vedle nich listy, které vyzývají k činům hovícím smyslnosti, pýše a bezúzdnosti, a uvidíte, mnoholi čtenářů najdou tyto, mnoholi onyno.“ Ba bojím se opravdu, že má pan

Haulík pravdu a že by na př. v celé Praze neměl nikdo trpělivost přečíst sobě plakát o trpělivosti v neštěstí.

Svět je politicky pomocí časopisů zkažený a z politické zkaženosti vyplývá i ostatní, společenská špatnost, praví pan Haulík. Na př. onen vůdce italský, jemuž říkají „jenerál“ (pan Haulík naráží tím vtipně na Garibaldiho), ten prý kdyby přišel s přívrženci svými do Říma, nezůstal prý by kámen na kameni a není jediného zla, jež by tam nepřišlo s ním, ani životem, ani kapsou nebyl by nikdo jist. Garibaldiho patrně pan Haulík nemiluje, z čehož sobě nemusí Garibaldi pranic dělat, za to ale miluje Napoleona III. Tento prý se nenechá ani prosbami, ani naléhavými žádostmi, ani hrozbami překonat, aby dal svobodu tisku, což prý je tím hezčí, čím méně by se pak udržel na trůnu, a to je hlavní věc, neboť kdo ví, našel-li by se zas člověk podobně „obětavý“.

Přítele pana Haulíka mohlo by zarazit, že má pan Haulík tak obšírný rozhled nade vším, co je zlé. „Znáti zlé je počátkem zlého,“ říkají. Avšak pan Haulík ví také, že jsou medikamenty proti zlému, a je v ohledu tom isopathem, léčí zlé zlým, jakž dokázal zaváděním jistých duchovních kongregací do Horvatska. Pan Haulík není také tak zcela nepřítelem svobody, trochu prý jí neškodí, ale málo, jako také neškodí trochu zhoubného živlu ohně, když sobě člověk může při něm sazená vajíčka neb něco jiného usmažit. Kdyby pan Haulík vedl svou paralelu mezi lidskou přirozeností a zhoubným živlem dál, došel by výsledku, že není tak mnoho sopek a požárů ve světě a oheň že je lepší než pomlouvači praví; pan Haulík ale nedochází resultátu, není také třeba.

Pan Haulík je taková politická kapacita, že jeho slovo už něco váží. R. 1848 řekli mu, že má být národní; i stavěl tedy národní divadlo a byl národní. Když přišel Bach, přestal být národním, zaváděl jesuity, školské sestry a bratry, němčil a žil velmi klidně až do říjnového diplomu. Ten ho vyrušil. „K čemu koncesse, já jsem spokojen,“ pravil, ač se ho nikdo neptal. Poněvadž se mu pak ale řeklo, že musí být Schmerlingův centralism, byl tím více proň, že doufal zasedat v panské sněmovně vedle ostatních eminencí, což by bylo zajisté potěšilo srdce každého řádného Rakušana. A když se mu řeklo, že má být pro dualism, měl řeč: „Odpusťte, pánové, že jsem byl posud pro centralism, ale teď budu —.“ Pan Haulík podrobí se ve všem. Jen konkordát miluje nade vše a upustil by od něho jen, kdyby se mu to poručilo, pak ale také beze všech bolestí.

Jednou — Štrossmaier byl právě věnoval 50.000 velkému národnímu účeli — napadlo panu Haulíkovi, že dá 80.000 horvátským chudým. Poptal se ve Vídni, není-li to neloyální a na štěstí horvátských chudých nebylo to neloyální.

Nejnovější pastýřský jeho list má také zvláštní kapitolu nadepsanou: „Křesťanství vychovává takové poddané, nad kterými se může vládnout.“

Čímž bych se byl dostal od konce skoro až na samý počátek pastýřského listu.

(Pravda, že to škoda! — Pasivnost ilustrovaná. — Nové tajné spolky. — Možné daně, které budou už brzy nemožné. — Kamenní hosté.)

△ V Praze, 28. března.

Je kvartál — pardon, obecenstvo, vím, že to tentokráte víš už až příliš dobře! Také bych už přišel příliš pozdě, vypadal bych jako marodeur po válce, nebo paběrkář po žni —

stydliví se omeškali,
hrubí si už všechno vzali.

Nejsem, bůh ví, proti mele, ba jsem i přímo pro melu, řádnou, vydatnou — ale v rukavičkách! Ať padne rána pádná jak chce, ale ať má glasuru. Ať to vypadá jako mezi vojsky, když už vojsko musí být, protože člověk od věčnosti musil, stále musí a do věčnosti bude musit se prát. Mezi vojsky je boj na život a na smrt, vedle toho ale kavalírská úcta vzájemná; naučili jsme se tomu od Francouze, jenž je zdvořilý i na mensuře. Arciť, člověk nemůže si vždy protivníka *vybrat*, to je škoda — „pravda, že to škoda," praví Polonius, „ale škoda, že to pravda," může říct kdokoli. Rovněž je pravda, že co do protivníků byl u nás v poslední době výbor velmi obtížný. Náhle se mezi journalisty v Čechách odněkud objevili také zástupci nezdvořilosti a dětinského úskoku — o hezky mnoho méně poetičtí než Schillerova „dívka z ciziny" a také mnohem známější než ona co do původu svého. Nezáleželo by mnoho na nich, ale záleží na lidu, na nějž všechno působí. Lid je vosk, to je stará frase a zůstane věčnou pravdou; do vosku lze vtisknout každou tvář i nejnepěknější. Ať sobě nenaříkají později jistí lidé, že z vosku šklebí se na ně tvář málo nám lichotící — obličej jejich vlastní!

Což jsem všechno nechtěl říci, přece ale všechno řekl. Udělejme kotrmelec! Je kvartál a člověk by měl k vůli obecenstvu i k vůli sobě dokázat, že učinil rozličné kvartální přípravy. Ale člověk nemůže, člověk musí i vtip svůj složit do bavlnky a do škatulky až na lepší příští časy, nebo vtip je něčím aktivním a člověk je politicky komandovaný člověk a musí nyní nastoupit dráhu *pasivnosti.* To bude zas nového vydání, aby byl každý připraven na řádný a co nejpasivnější odpor! Máte už uhlí a dříví doma? Je mouka a rejže v špižírně, čaj v krabici, tabák v pytli? Koupili jste si už dýmku, ale hodně dlouhou. aby musila posluhovačka zapalovat Vám k vůli zvýšení Vaší pasivnosti? Jen aby ten zákonní pasivní odpor brzy rozkvěť, vrchole dostoupil, ovoce přines'! Mnozí sobě slibují velmi mnoho od něho, jiní mnozí velmi, ba mikroskopicky málo. Jeden z těchto — je ale za prvé pessimista a za druhé důkladný odpůrce naší p. t. kr. vlastenecké šlechty — nakreslil již obrázek, jak bude pasivní odpor ve svém nejbujnějším rozkvětu u nás vypadat. Pěkný obrázek! Okny se vidí na selské stavení, z něhož právě exekuce vyvádí krávu, jež má před očima tabulku s nápisem „poslední“. Ale uvnitř jizby, k níž ta okna patří, je veselo. Sedí tu při šampaňském několik z těch pánů šlechticů a konkordátů, kteří někdy nějakým dobrým transgressivem českým přivedli demokratické srdce české do nedemokratického nadšení, zpívají si veselou, pan Lev Thun dává takt, pijí a hodují, a při tom je obsluhují četní lokajové v „staročeské“ livreji a s novočesky ohnutými zády.

Tak zle snad ale nebude, přál bych řádně provedenému pasivnímu odporu tomu zákonnímu, už proto, že je to u nás něco nového. Přípravy k němu již se dějí, svěřím slavné policii, že ve veřejných hostincích sestouply se již i tajné spolky k účeli tomu. Znám jeden z nich. Sestává asi ze sedmi lidí rozličného vzdělání sice, ale stejně příjemných. Ti se zapřisáhli, aby škodili rakouským financím, že do tři neděl odvyknou kouření, neodvyknou-li zcela, že budou kouřit jen darované doutníky cizozemské, za něž se nezaplatilo žádné clo, a přijde-li i na pašovaná cigara clo, že budou kouřit jen darovanou bramborovou nať — pokud zůstane bramborová nať bez daně.

„Prosím Vás," řekl mně jistý pán, „napište jednou zvláštní feuilleton o tom, z čeho by se mohla ze všeho u nás platit ještě daň." — Prosím Vás, pane, to bych byl velmi brzy hotov u nás, kde se platí za pivo z vody i za vodu v pivě. Je pravda, voda k mytí na př. pořád ještě nepodléhá dani a celá putna je posud za pět krejcarů, také ještě nikdo nebyl nucen k přísežnému udání, kolik otčenášů se modlí a kolik krychlových sáhů vzduchu denně spotřebuje — s tím bychom byli ale už tak asi hotovi. Jen do té daně *z hlav* nechce se posud nikomu, snad proto, proč se u nás také nezavádí guillotina — krků bychom měli dost a to také dost hladových, nad nimi bývá ale v nejřidších případech něco. Jediný, který hlavu nikdy neztratí, je pražský domácí pán — a ten je zároveň největší odpůrce všeho pasivního odporu. Sotva došla zpráva o páně Brestlových finančních předlohách, ihned sobě přispíšili někteří domácí a přirazili „nějakou tu maličkost" na nájemném. Mnohý z nich vydělá při tom přec několik set — nu, vždyť nemusíme bydlet, ať si pak uznávají domácí páni „základních zákonů"!

Do svatého Jana arci — není pomoci — už musíme bydlet, abychom přec mohli své „základno-kamenné" hosty někam umístit. Přijde jich mnoho vzdor tomu, že se hledělo celou slavnost, pod záminkou nejslušnějšího osobního kultu, zkalit a třeba vůbec v nivec uvest, ba docházejí již zprávy, že právě pro agitace ty přijde jich tím víc. To je pasivní zásluha agitac, aktivní je ta, že mnohý zablesknul se s jmenem svým u veřejnosti, kamž patří jako Pilát do „Věřím". Naši „kamenní" hosté budou na všechen spůsob vítanější než jejich velký předchůdce v „Don Juanu“: hluboký bas se od nich nežádá, mohou mít také tenor nebo soprán, a když nemají nic, také dobře. Praha jim podá ledaccos nového, na př. ty nové plynové kandelabry, které jsou tak šikovně vysoko stavěny, že světlo z nich při nejlepší vůli nikdy až na dláždění dolů nedopadne, což je, totiž to světlo, chrání před samovraždou i všelikým jiným uškozením. Prostý venkovan jim ovšem neporozumí — leda by sobě myslil, že sobě ve zvláště tmavých nocích svítíme jimi na nebe!

Z TOBOLKY JEDNOHO VELMI SOUŽENÉHO VÝBORA

I.

Vážený pane!

Osměluju se sděliti Vašnosti plán zejtřejších schůzí. A sice:

Dopoledne. O $4^{1}/_{2}$ hodině. Porada subkomitétu „pro udržení slavnostního pořádku“. Odbývá se k vůli panujícímu pěknému počasí procházkou po Nábřeží a Příkopech.

O 6. hodině. Porada subkomitétu „pro okrášlení Prahy“. V místnostech „francouzské kavárny“.

Od 7.—1. hodiny s poledne ráčí být na Vás řada sedět v kanceláři subkomitétu č. XXI., kdež budete přijímat návrhy z obecenstva vycházející na rozšíření slavnostního programu.

Odpůldne. O $12^{1}/_{2}$ hodině. Porada subkomitétu „pro skoumání plánů na divácké tribuny“.

O 2. hodině. Porada subkomitétu „pro skoumání dřeva na divácké tribuny“.

O 4. hodině. Porada subkomitétu „pro určení vstupného na divácké tribuny“. — Tři ty schůze odbývají se v místnostech „Umělecké Besedy“.

O 6. hodině. Porada prvních třiceti subkomitétů k vůli tomu, aby byly vyřízeny myšlenky tak volné a návrhy tak neurčité, že nelze je přikázat žádnému subkomitétu jednotlivému, ač vlastně každému z nich patří. V místnostech „Besedy měšťanské“.

O 8. hodině. Valná hromada subkomitétů *všech* k vůli vypracování generální zprávy na slavnostní výbor o pokrocích téhož dne učiněných. Ve velké zasedací síni na staroměstské radnici.

O 10. hodině. Valná hromada všech subkomitétů, slavnostního výboru, stavebního odboru a ústředního výboru divadelního. Sál žofínského ostrova.

NB. Žádá se *snažně,* abyste ráčil **najisto** dostavit se do schůzí zmíněných. Klade se také k Vašnosti slušný dotaz, zda byste nechtěl převzít předsednictví právě se tvořícího subkomitétu číslo 211. „pro noční dohled na koně venkovských banderií“.

Jednatel č. 13.

II.

Slavný výbore!

Velice litujem, že teprv zvláště připomínat musíme, co pro svou spravedlivost samo by mělo napadnout každého, komu záleží upřímně na zdaru vlasti a ne na zájmech pouze osobních, ano osobních! My divadelní napovědové čeští nemáme zajisté nejmenších právě zásluh o rozkvět umění divadelního, každý to po léta ví a denně slyší. Není žádná pochybnost, že i nadál bude se od nás žádat, abychom působili co duše uměleckých snah a řídili pokroky národa na cestě k osvětě. Když se žádá, ať se dává! Chcem být zastoupeni (vždyť je nás as 20 v Čechách a na Moravě) samostatně při slavnosti, chcem si klepnout a doufáme, že nás nesmísíte libovolně se zástupci herců kočujících, na kteréž abyste taktéž řádný ohled vzali, upřímně radíme. Jeť vždy možno, že z nich vyjde nějaká podpora budoucího divadla národního a pak je jich na 180 a mohou Vám škodit, považte!

Jeden nápověda
ve jmenu ostatních.

III.

V Praze, dne 31. března.

Slavnému výboru zdá se že schází paměť — nedivíme se, jak může být paměť, kde schází hlava! Každému je známo, že Čechové američtí a neméně i Čechové v Kairu žijící přispěli ochotně k fondu národního divadla a potěšili jsme se svého času upřímně z toho. Pochybuju, že výbor sobě na ně vzpomněl a pozváním že jim umožnil, aby sdíleli se banderiemi, káblovými telegramy nebo jakkoliv by chtěli. Může se to ještě napravit — ne-li, uděláme Vám veřejný skandál, neboť bude vidět, že jste stranničtí.

Douška. Což — nevyzvete *německé* naše krajany k spoluúčinkování?

Douška druhá. Nebylo by slušno pozvat také pana gubernátora krajiny na Amuru, když se tam chce sřídit nová vlast?!

IV.

Slavný výbore!

Roger, Vitali, Murská, Marchisio, Bignio, Stéger, Carrion, roznesli slávu českého divadla po širém světě.

Bylo by *velmi* slušno, kdybychom je pozvali.

Roznášeli by slávu na novo.

Divadelní abonent.

V.

Výboru slavnostnímu!

A což — divadelní abonenti nic? Jejich peníze nejsou nic? Ti nemají žádných zásluh? Na ty se pro budoucnost nepočítá?

Ať se to napraví! Když ne, dáme vás do novin, vy už víte, do kterých.

Jeden za všechny.

VI.

Veleváženi pánové!

Dovídám se z novin, že utvořen při slavnostním výboru zvláštní odbor okrašlovací. Ta práce a úkol ten měl být svěřen rukoum něžným, citu jemnějšímu. Proto však se naše pleť nerozhorší a přispěje i pomůže, pokud možno.

Ajta myšlénka! Do Prahy přibude síla milých našich venkovanů a těm musí být uchystáno překvapení nějaké zvláštní. Nechť se tedy smluví odbor s vůbec známým fangličkářem, který umí vrabce žlutou hlínkou natřít tak, že vypadají jako nejkrásnější kanárci a ať mu uloží, aby umění své provedl na *všech* vrabcích pražských. O slavnosti by se pak mohlo jim sypat drobtů a milým našim venkovanům nebude jinak, než jako by byli na šťastných ostrovech kanárských a ne jen v kamenné matičce Praze!

Také by bylo záhodno (bývá prý tak obyčejem při slavnostech velkých), aby o sv. Janě teklo něco do kašen. Jen ne plzeňské pivo, neboť při něm by mužští dostali chuť na kouření a dámy některé nesnesou kouře.

Božepora Vlastivěra Pražanka.

P. S. Na *zemřelé* buditele českého národa vůbec při slavnostním programu zapomenuto!!! A přec — kde bychom byli nyní, kdyby nebylo bývalo jich! Navrhovala bych, aby z nich byl vybrán jeden, jeho umělecky vyvedená podobizna aby byla nad základní kámen vyvýšena a někdo, kohož by mohli přísežní lékařové určit, aby klepal ve jmenu jeho. Ale ať se z mrtvých vybere ten pravý, ne snad ten as před třemi lety zemřelý; za prvé nebyl tuze hezký a za druhé byl zuřivý Mladočech. Mladočeši mají sice posud největší zásluhu o divadlo národní, ale můj bratranec říká, že mají být skromni a mají mít už na zásluhách svých dost. Můj bratranec dává hodiny na piáno, ale má jich málo — nevíte žádnou?

VII.

Slavný výbore!

Chci mluvit velmi krátce, ale *jasně*. Pánové, nenavrhuju jiného, než abychom slavnosti vůbec nechali. *Důvody:* Diplomati se potud nebojí lidu, pokud tento žije v hlučných radovánkách, ba nebojí se ani lidu, pokud vůbec hlasitě křičí, třeba by křičel ze zlosti. Když ale lid úplně mlčí, ahá to je jiná! Když vůbec nešpetnem, uslyší nás celý svět — ani nemůžem politiku pasivnosti slavnostněji zahájit!

N. N.

VIII.

Výbore tak zvaný národní!

Pořád to do Vás melem, že nemáte být stranni a o slavnostním programu pořád nic! Žádám co nejurčitěji, aby výslovně přijat byl do programu paragraf: „*Všechny strany se súčastňují*“. Sic udělám „zasláno“ a vezmou mně je, kdybych chtěl, třeba hned pod telegramy a uspořím i insertní kolek. Pozor!

(Jinde komedie, u nás jen zlomky. — Pout do Říma. — Postní kuchyň. — Kuchař v nesnázích. — Ta Praha. — U hrobů.)

△ V Praze, 11. dubna.

Týden postů, řehtaček a marcesů uplynul. Říkají mu také „týden tichý“, a on byl tichý. Jen tam v té daleké Translajtanii, tak daleké od nás jako svoboda, chovali se o něco méně tiše než my a Perczel tam hraje komedii vzdor noremním dním. Avšak vzdor těm pohostinským hrám Perczlovým (vyplatí prý ho za ně „košutovkami“) bylo i tam poměrně ticho, neboť zaznamenáváme znamenitou udalost, že skutečně uplynul týden, aniž by byli Maďaři žádali něco nového — ta skromnost jim ani nesluší, a je také zbytečna, již pro tu nevěru lidskou. Povídalo se sice *něco*, že totiž říkají Maďaři: „Pokud mají v Cisu svatoštěpánskou věž a my jí v Transu nemáme, nemůže být ani řeči o úplném narovnání.“ Ale taková žádost je pouhá maličkost; když ji chtějí, tu věž svatoštěpánskou, dostanou ji, to se rozumí; slavná rada vídeňská oblékne bílé rukavičky, vezme věž a donese jim ji, bude se tomu říkat narovnání nebo rovnoprávnost nebo —. A až budou chtít mít schoenbrunský zvěřinec, terstský přístav, jeskyni v Pustojné nebo české železnice, vezme si zas jiný pár bílých rukaviček a t. d. ut supra. Kdo dává rychle, dojde dřív příležitosti, aby dával podruhé, staré přísloví!

Za to jsme my měli týden beze všech divadelních produkcí a komediantského dělo se tak málo, že divadelní zprávy — jež ouřadní „Pr. Abendblatt“ k vůli rovnoprávnosti podává jen o divadle německém, kdežto zprávy na př. o koncertu Umělecké Besedy „pro nedostatek místa“ nemůže ani celé podat — sotva pisateli jich vynesou na „štrupli“ k jarním kalhotám, a jaro je tak blízko! Avšak beze všech vzpomínek na divadelní své radosti pražské přece jsme nezůstali. Povídalo se, že svátků bude užito k důkladným opravám ve vnitřnostech prozatímního divadla. Nebojíme se ani dost málo, že se dnů těch užije ke „konečnému“ nastudování úloh, k doplnění personálu, k rychlému čtení nových kusů a podobným, zcela nepatrným a vedlejším věcem, nýbrž těšíme se na překvapení větší, lesklejší. Půjdem v slavnostním rozpoložení některou divadelní chodbou a náhle as nás klofne některý plynový andělíček přes prsty a řekne hlasem líbezným: „Proč pak o mně nepíšou? Copak nevidějí, že jsem znovu pozlacen?“ — Mezi tím ale, co s oken prozatímního divadla visící košile a podvlíkačky svědčí, že je tam uvnitř opravdu velké prádlo, je také kus divadla na ulicích. Vlastně kusy; dekorace, bedny s kostumy, suflérské budky otřásají se a kývají na dlouhých vozech selských, jdou z jihu na východ a ze severu na jih, aby roznášely lásku k umění, známost literatury dramatické, umění vůbec a umění zvlášť, totiž to zvláštní umění, jak může člověk s gáží dvacíti zlatých tvářit se, jako by skutečně žil. „Vrchol umění je přirozenost,“ — ba až průhledná přirozenost, viděli jsme to na leckterém dlouhovlasém a leskločamarovém alumnu Thalie, který tyto dny prohlížel si ulice pražské, jež sobě zas prohlídly jeho, což jim nedalo velikou práci. Mezi tím ale seděli rektorové těch kočujících alumnátů pohromadě v pražských hostincích, bavili se o svých celoročních příhodách a posuzovali dobrotu svých „kabinetních kusů“ dle toho, že je dávali v Neblahovicích dvakráte a v Podčepicích docela třikrát. Šťastný lid!

Předce ale byl jen týden tichý. Novináři se nehádali, ba ani zvony pražských kostelů nepovídaly ničeho. Ba povídá se i, že zvony ty nebyly tyto dny ani v Praze, že užily vagac a zaletěly si jako každoročně bez pasportu do Říma. Co tam vlastně dělají, o tom nepovídá pohádka ničeho, jako ti žádná opravdu rozumná pohádka neřekne vlastně nikdy nic. Snad se šly podívat na exercírku papežských zuavů, jako hoši naši chodí na louky k invalidovně, snad se šly omluvit ke Clam-Gallasovi, že mu po bitvě jičínské nezvonily při návratu slávu. Ale v ty dny musí být v Římě skutečně mnoho vidět. Povídá se, že kardinálové před krucifixem kloní se skoro až k zemi, červené sukno že zmizí s křesel jejich skoro na celou hodinu a zlaté žezlo, které se před nimi nosí, že se tentokráte musí nést obráceně — jaká to pokora od tak velkých pánů!

To připomíná pražské klášterské kuchyně (mimo Prahu jsou ale také takové klášterské): půst musí být přísný, velmi přísný, nic než nejpostnější postní jídla, ale mnoho, a kuchař musí sebrat vše, co poskytuje mu vrozená geniálnost, studium dlouholeté i fantasie poetická, musí v omáčky zavářet nejbujnější své ideály a s rybami zacházet tak, jako by je nebyl stvořitel uvrhl do vody proto, že nejsou hodny mít s člověkem něco společného, nýbrž jako by byly opravdu mravně spůsobily chodit o čtyrech vedlé člověka a být od něho přátelsky požívány.

Někdy se kuchaři zdaří takový „optický klam“, slyšel jsem kdys o jistém tak geniálním kuchaři. Byl ve službách pražského hodnostáře a proslulý tím, že nikdo nevyváří z němých ryb tak výmluvnou polívku jako on. Jiní prosili ho o recept — nedal, páni smlouvali se s ním blahosklonně — neřekl, vlastní pán jeho naléhal — nic platno! Snad by byl ku ztrátě lidstva vzal recept s sebou do hrobu, avšak přišla předc hodina, kdy promluvil. Bylo to o nové hostině, velké, slavné. Hostům se ani nechtělo od polívky dál, kuchař slavnostně přivolán, aby obdržel pochvalu. Přišel a všichni naléhali znovu. Úzkostlivě hleděl umělec na svého pána. Tento ale souhlasil s hosty a velel co nejpřísněji: „Mluv!“ Nebylo vyhnutí i mluvil: „Ta rybí polívka je proto taková, že ji vařím — z hovězího masa.“ Ustrnutí. Pán se škaredí a praví: „Když jsi tak dlouho mlčel, moh's —“

To by vše nevadilo, neboť čím líp se jí, tím líp se pak pije, což je na hostech tuze vidět, když vyjdou zas na ulici. A náuliční ten výjev není řídký, neboť pohostinnost k laikům jest velká. Všichni laikové se ovšem nemohou pozvat a ti nepozvaní mají se hůř a pomlouvají. Laik, jemuž svědomí neukládá půst nebo jehož žaludek rybí stravy vůbec nesnese, má se v Praze pak jako na polské vsi. Když slaví polský arendář půst, nedá také svým hostům ni jíst ni pít, což je také v Polsce prý nepříjemno.

Zvony nám odletěly, ale řehtaček zůstalo nesmírně mnoho. Přilíply si malou „krašecí náplasť“ čili (aby tomu i švadleny porozuměly — my Čechové ještě pořád nemáme toilettu *svou !*) „schönheitspflästerchen“ na vlasy, což teď ženským kloboukem nazývat sobě oblíbily, vzaly jarní šaty, chodily po ulicích a mluvily skoro jako lidé, jen že o něco víc. Byly také pobožny a o Velký pátek navštívila každá sedm kostelů, ani víc ani míň.

Šel jsem také s nimi. Ty boží hroby temny, posvátny jako jindy; jako jindy hořel vosk temnou září, rozmetávaly skleněné koule barevné tajuplné světlo, a na zemi ležel kříž s řezbou, zaprášenou, estheticky nepěknou jako jindy. Velké utrpení nemá tedy konce posud — což nemůže se opatřit řezba slušná, čista? Nemá lid — — ale ta reflexe vadí, pozoruji. Jindy jsem stával v garnisonním kostele bez dechu, díval se na ty pyramidy zbraní, na ty železné mrtvé rytíře i na ty živé desátníky vedlé nich a nebyl jsem sobě vědom, jak přijdou ti mrtví rytíři k těm živým vojákům a tito k oněm. I tomu jsem se divil, že živí stojí tak nepohnutě, a když některý mrštil okem, myslil jsem vždy, že to na mne a utek’ jsem pokaždé. Teď jsem neutek’, vida, že každý pohled z podčáka jde někam pod klobouk, ale ne pod můj, jejž jsem držel v ruce.

Z pozorování toho vyrušil mne náhle mohútný šumot. Blížila se ke mně dáma, vlastně hedvábná pyramida. A když se zastavila a učinila poklonu před božím hrobem, předstoupil před ni lokaj, podal jí modlitební knížky a učinil jí poklonu ještě mnohem hlubší. Ohlídl jsem se, kde jsem a kde jsou dvéře.

A když jsem vyšel ven, myslil jsem si, že by měl teď už každý člověk mít „veřejnou hovornu“ svou, v níž by mohl vynadat komukoli a kdykoli toho třeba, aniž by byl „za formu neb obsah sodpověden“.

(Nová výstava. — Scarabaeus conservativus veterobohemicus. — Dva pod-chrobáci. — Dost slušný návrh k svatojanské slavnosti.)

△ V Praze, 18. dubna.

Jistě anglická to myšlenka! Chtít zařídit zvláštní menažerii *hmyzu*, může napadnout věru jen Angličanu! To bude divná podívaná na ty škatulky místo klecí, na ten prostý vrhlík místo širé zoologické zahrady! Známe posud — totiž *já* jich neznám, abych nelhal, ale jsou prý takoví, kteří znají — jen as 100.000 rozmanitých druhů „brouků“, jaká to bude výstava! Přičiňme se, abychom nebyli zas na výstavě té nezastoupeni, jakž se nám posud přihodilo na výstavách všech, vždyť je naše krásná vlast tak bohata na krásný, zcela původní hmyz, vždyť sedá na naše nejpyšnější květiny, sedí pod každým kamenem, ale pod každým, ať už vyrostl u nás doma aneb se po nás hodil!

Tu máte především toho bronzového scarabaea s těmi egoisticky dlouhými tykadly a očima jen temnotě navyklýma. Žije pod kamenem neustupné tvrdosti a nesmírné specifické tíže; česká věda říká tomu kamenu „konservativnost“ a česká politika, posud bohužel pořád ještě bosa, rozrazila sobě už často palec o něj. Kdykoliv ale zavadila oň, ihned vyřítil se zpod něho houf těch bronzových brouků, vystřiknul sílu žlutého, smrdutého moku, třel nožky o křídla, že až strach a hrůza poslouchat, neboť to tření je právě mluvou jeho a znělo, do tištěné češtiny přeloženo, as takto: „Boucharóni, lidé nemající krejcaru, opovažující se mluvit i proti těm, jichž statky jsou v zemských deskách! Jen svornost nás spasí, staročeská svornost, svorný konservatismus, svornost, svornost!“ Dříve, dokud byly v přírodě poměry primitivnější, věřilo se i broukům těm, pak ale začalo se poznávat, že ti brouci jen se tak tváří, jako by byli moudří a staří, a co se svornosti týče, že jí rozumějí jen tak jako Nero svobodě občanské: každý že smí to, co se mu dovolí z panující strany, mluvit zcela směle a volně. Neboť kdykoli to nešlo *zcela* po jejich, záleželo jim na svornosti ihned pramálo, prali do toho a nadávali jen což a nezáleželo jim pranic na tom, vezme-li vůbec vše za své.

Tyto dny dávají nové důkazy. Poněvadž nevypadly poslední volby „Sokola“ ve smyslu *jejich,* chtějí někteří neb chce vlastně *někdo* k vůli „svornosti“ zarazit zvláštního hned „Sokola staroměstského“. Proti takovému kazení všeho musí se obecenstvo samo již co nejdůrazněji ohradit. Když jednalo se o Sokola „malostranského“, byly pro věc tu vážné důvody lokální, pro Sokola „staroměstského“ nejsou ale důvody žádné, sic nová nějaká minorita spolku nového vyvolá zas Sokola „z ulice jalovcové“ a Sokola „z ulice skořápkové“ — bůh potěš tu českou svornost! A „z lásky k věci“ chtějí titéž lidé nyní zavádět i do našich spolků soukromých „rovnoprávnost“, t. j. *němčinu,* viz poslední události v „Merkuru.“ Když chtěli svého času utrakvismus zavádět i do českého divadla, hodili jsme jim klicek mezi nohy; máme těch klicků ještě víc, ať se mají „konservativci“ na pozoru. Leda by chtěli „Posla“ vydávat utrakvisticky, tu by nikdo nebránil — ať mají Němci také něco!

Pak máme v Čechách zvláštní, skvostný druh *chrobáků* (geotrupidae), jež vědecky poprvé a provždy určil Palacký ve svém spisu o Husovi a odpůrcích jeho. Chrobák Höfler sám posud neodpověděl, on prý přijde „náhle jako hrom“ z Vídně na to, jak sám vypravoval. Zatím vyslal ale dva „lidi“ své, podchrobáky Schlesingra a Lipperta a ti napsali celých 16 stránek proti Palackému.

Pravda má ovšem jen jednu barvu a lež barev víc, museli být tedy alespoň dva, aby spis jejich — ani nemohl být pravdivý. Oba jmenovaní zanášejí se děláním německého dějepisu v Čechách, což je vždy mnohem snadnější než klepání kamínků na silnici. Oba došli chleba milostí

Hõflerovou, jeden co sekretář „toho“ spolku, druhý co litoměřický kantor, — divně se mu ale odsloužili! Nejen že ve „spisu“ svém Hõflera se pranic neujímají, sami se také ještě durdí, že není „očtem poctivým, hodí-li se Hõfler, vídeňští židé, Menzel a oni do jednoho hrnce.“ Ba tvrdíce, že strannický historik neměl by ani za peníze zastávat úřad historika, dávají mu bolestnou tím ránu a velmi nepříjemné pokynutí. Ale snad je poslednější jen tak manévr, obětují mistra a pána, aby na ně samy nepadla výčitka!

Povídají, že cností německých historiků je vždy, že píšou jen *pravdu* o předcích vlastních — nu to jim přejem, aby neměli žádných potomků historiků! Naproti přítomnosti je ovšem úkol jiný, jak vidíme na té „historii Němců v Čechách“. Stvořili ji a když se na stvořenou podívali, viděli, že je nahá jako Eva, která dle bible byla zas naha jako pravda. To měli za velmi neslušné a jali se ji oblékat. A nyní již, za málo let, nerozeznáš již na té „historii“, co patří vlásenkáři a co krejčímu, co vataři a co špalíčkáři. Ovšem, pravda *nemůže* se porovnat či srovnat *s ničím*, jakž by se mohla srovnat s dějinami Němců v Čechách, kteréž jsou právě nic. Alespoň nemůže se německým těm historikům také říct, že jsou dětmi nebo blázny — vždyť nemluví pravdu, ba ani se o to ještě nepokusili! Proto ale předc historie ta rozkvěte, vždyť prý Němci v české historii velmi mnoho „mitthaten“ — člověk si při tom mimovolně vzpomene na „mitthun“ rváče v hospodě nebo obligátního intrikána ve vídenském „volksstuekku“, chlapíka — no! Ano spoluoučinkovali prý tolik, že by dle Schlesingra měl „zemský historiograf Palacký napsat o nich zvláštní dodatek k historii své.“ Doufáme od humanity Palackého, že tak neučiní. Ať to učiní Schlesinger sám v slíbeném velkém díle, kteréž zahrne prý všechny doby země české, od doby divokých bůvolů až po historika Höflera.

Divili jste se, že Schlesinger ani Lippert neuvedli proti Palackému pražádných důvodů. Vždyť říká i Schlesinger i Lippert, že důvodů ví každý školák houfně — což pak nemají se praničím od školáků lišit? Ale v jednom jim musíme předce být vděčni, že si totiž k maškarnímu svému tanci nevzali ani škrabošku na tvář. Napsali předmluvu a v té předmluvě větu: „Kéž konečně v Německu poznají pravý *stav věcí* v Čechách“ (ne snad *v historiografii* české). To neškodí, že po tomto vyzvání ke křižáckému tažení proti Čechům tančí dál a tváří se, jako by je nebyl nikdo poznal!

S těmi chrobáky uděláme v anglické menažerii furore, ač pochybuju, že sobě z Anglie objednají u nás vajíčka. Máme ještě jednu odrůdu jich, velmi plodnou, každý den zrodí ve vlastním mase našem nějaký paskvil nový. Ondy se ptal jeden z nich, kdo prý „zaplatí ty outraty svatojanské slavnosti.“ Velmi vážná otázka, měly by se vyslyšet návrhy. Jeden návrh už došel: abychom prý ve zvláštní boudě ukazovaly redaktory protičeských listů pražských. Je pravda, vyneslo by to mnoho, a kdyby zmínění redaktoři v čas život svůj pořádně asekurovali, jejich rodina by ani nemohla mít žádnou škodu z toho!

(Opsaný úvod. — Z Vás nebude už nikdy nic. — Luciper a páter Moufang. — Řím co pečivo. — Malířské autogramy. — Stran nového salonního kroje.)

△ V Praze, 25. dubna.

„Zdrávstůjtě Karel Osipovič. Christos voskres!“ „Va istina voskres!“ tak mi v duchu odpovíte, ale zároveň se mne zeptáte — co to tu plácám. Pranic neplácám, nýbrž jsem až kazatelsky opravdový a opisuju tu „slovo, jež bylo na počátku“ petrohradského „politického“ dopisu v pražském „Poslu“. A to slovo se mně líbí, máť něco tak všeslovansky neurčitého do sebe a hodí se na počátek všeho, ke vstupu do domu i do politického článku, jejž právě nyní psáti budu perem obratným, jakž následuje:

Vidíte, doufal jsem, že s ošumělými již zimníky a vyšlapanými galošemi svými odložíte také posavadního svého „hříšného Adama“ revolucionáře, že jaro vyvaří z krve Vaší nové a nevinné myšlenkové květy, především ale, že Velkonočka přivede také Vás ku vzkříšení a vybaví Vás z nesvatého hrobu Vašeho, v němž ležíte balsamovaní politickým klamem a obalení item temnotou. Ale z vídenských listů — jiných nečtu k vůli tomu, že lékař poručil mně komoci a zlostným házením časopisů těch pod stůl nejlíp že jeho předpisu vyhovím — z těch zvěděl jsem, že jste takoví, jací jste byli dřív, ba ještě horší, neboť děláte prý oposici zvýšenou, děláte ohražení se proti novým daním, ba děláte prý zárodky začátků příprav k revoluci. Nebozí, nešťastní lidé, vzorové tragičtí!

Nechci rozebírat, co Vás k tomu přivedlo, víť to vše i nejobmezenější „zoeglingskopf z vyšší dívčí školy ve Vodičkové ulici“, abych mluvil s Schlesingrem. Jen to se Vás ptám: víte, co to je *revoluce?* Ba předpokládám s potěšením, že ani nevíte! Ba vy nevíte také ještě jiné mnohé věci, nevíte, že jste pouhými nedochůdnými napodobiteli samého ďábla, bůh nás opatruj, ani nevíte, že ve Vídni je „bratrstvo sv. Michala“, bůh nás opatruj opět, a nevíte, že bratrstvě tom měl tyrolský páter Moufang nedávno řeč, v níž mluvil po německu následující slova česká: „Nejhorší a nejstrašnější revoluce, která byla kdy, byla vzpoura andělů. První revolucionář byl Luciper, a co do ducha a síly, přívrženců a výsledku neměl nikdy sobě rovného mezi všemi revolucionáři, kteří kdy neštěstí uvalovali na svět. (Bravo!) Ale také Luciper nezbořil říše, proti které povstal. (Bouřlivý potlesk.) Naopak! (Dlouho trvající potlesk.) Ano, ano, pánové! (Potlesk.)“ Vidíte, *tleskali* mu, a byli to zajisté mužové hlav jasných, kteří věděli, *proč* tleskají, a viděli, že oddávajíce se snad revolučnímu sykotu, byli by vyhozeni.

Na Vás, jací dle dobře zpravených vídeňských časopisů jste, možno že Moufangova slova neudělají pražádného dojmu. Vy v sebevědomé nevěře řeknete, že Wachsmuthovy dějiny demokracie začínají teprv několik let po Luciperovi, ba že snad velkolepý mythus o boji Luciperově byl velikým poetou proto jen napsán, aby pak velcí malíři mohli velké obrazy barevným olejem pemzlikovat. Vy poukážete k revolucionářům „šťastným“, na př. k Vilému Tellovi, o němž ale historikové ničeho nevědí. Snad ukážete také na nověji šťastné prý Italiány a řeknete, budouli hodni, totiž hodní revolucionáři, že dostane se jim i Říma. Víte, co o tom praví Moufang? Praví ť o tom zajisté: „Buď nedobudou revolucionáři Říma nikdy, a v případu tom zahyne revoluce *před* Římem, nebo dobudou Říma, což je také možno, a pak se povede revoluci jako babylonskému draku, když byl pozřel buchtu Danielovu: *puknul!* (Všeobecná veselost.)“ — Polepšte se, dokud je čas, a bude-li Vám podávat některý revolucionář, jichž chodí po světě, jako řvoucích lvů, kousek buchty, pomyslete na následky a přivoňte, není-li zadělána kvasnicemi. Kdo ví, jak daleko byste se rozletěli, a Svatobor nemá tolik peněz, aby každému kousku z Vás dal na extra pomník.

Ale čtverák je ten páter Moufang, říct Římu a protivníkům jeho impertinenci zároveň. Rád bych ho znal, jak vypadá v tváři, když kreslí bratřím svým jen Lucipery a draky pověstné sorty babylonské! Kreslí velmi plasticky a měl by pro potomky sám nakreslit tvář svou, jak činili již jiní slavní malíři. Callot byl člověk ohyzdný a maloval samé karikatury, Rubens maloval životem kypící maso a a tvář jeho září plna života, dumný Salvator Rosa má tvář plnou *sarkasmů* a mysanthropie — ku kterému z těch tří jest páter Moufang podoben? Callot byl ostatně člověk hodný, vypravuje se. —

Jste revolucionáři skrz naskrz a cokoliv vezmete do ruky, promění se Vám v hada, ale ne blahodatného, nebo v žábu, ale ne šestnáctiletou. Strojíte k vůli divadlu slavnost národní a již má manifestace ta rozměry revolučně velké. Také Vás již nebe trestá a rozumy se Vám journalistům pletou. Ondy psal jeden o základním kameni gymnasia budějovického a ať nasadil péro, jak chtěl, vždy mu vyklouzl z něho „kámen národního divadla". A také mu to tak vytiskli, aby se kamenem tím moh' druhého dne vůbec udeřit do čela. Ba než to dojde k slavnosti, nebude už národa, nýbrž jen tak liberních parcelek, kroužících pitomě vesmírem. Již nyní se roztrhlo ledacco a mnohý snad ani neví, že divadlo české není ani víc celé. Ano, *není*, činohra je extra a opera je zvlášť. Hádka se vyvolala tím, že opera chce, aby byl vzat k slavnosti nový šat salonní, navržený jedním z nejpřednějších našich malířů, a činohra chce zůstat při šatu starém, při čamaře bez lámané barvy, jíž říkají nevzdělaní krejčí „čamara černá", a při spodcích a botách bez reflexe, totiž které nejdou *do sebe*, nýbrž jen *přes sebe*. Je pravda, národní činohra naše začíná sice částečně být již „probemamsel" německo-francouzských krejčí pražských, ale nechala by si konečně snad přece ještě říct, jen když se jí učiní slušná nějaká koncese. Obléknou se třeba v historickou čamaru, navléknou na sebe třeba i reflexivní kalhoty, ale na hlavě — na hlavě cilindr *musí* být. Co by sobě sic mohl všechno myslet pan Kilián, sluha divadla německého!

(Musealní, miniaturní a časová vzpomínka. — Mosaika z kamínků. — První radost nad třetím mostem. — Ani u hrobu! — Máj, Mácha a pan Seyček.)

△ V Praze, 2. května.

České museum, jehož nastávající slavnost si dáme na všechen spůsob taky vycpat, má mnohé poklady. Některé z nich schovává tak, že nejsou nikomu nic platny, jiné ale ukazují se k vůli provětrání za letních měsíců každého úterka a pátku bez diškrece. Mezi tyto patří Biblia Jaromiericensis. Roku 1258 ilustroval ji Bohuše, ne miniaturní malíř, nýbrž malíř miniatur, které mají dobré myšlenky a velký vtip, tedy dvě věci dosti příjemné. Je tam na př. hlava mnicha, v jehož vousech se právě odbývá veselá honba na zajíce. Bizarní myšlenka, ale v posledních dnech mi nejde s mysli!

Dějí se přípravy k národní slavnosti, národ chce oslavit své znovuzrození, vyjásat se z radosti, že obětovností svou dal sám sobě důkaz, že snahy jeho nejsou mu pouhým snem, že dospěl na muže úctyhodného — a mezi tím odbývá několik pražských uličníků bez rozdílu vyznání v mužném vousu jeho slintavou kratochvíli svou, běhají za každou slavnostní zprávou s pokřikem a vřískotem jako za svatebním kočárem, šklebí a posmívají se s největší nestoudností všemu, cokoliv nám je milého a svatého. Pražští journalisté němečtí dokázali již dosti často, že jim na míru v zemi záleženo není. Aby se čelo jejich, všemu možnému již navyklé, předc snad náhodou někdy začervenati nemusilo, že už je tím nejhorším tvorem na světě, založili si na jazyku svém smetiště, a tím jazykem a tím smetím šlehají již zase po nastávající, nám tak drahé slavnosti naší. Máme toho právě tak již dost. Když nechtějí míru, ba ani boje kavalírsky slušného, dobře!

Povídá se, že předce někdy narodil se už Němec, který byl spravedliv k Slovanům. Nesmysl! Byli by ho vyhodili z lůna národa, byli by ho pochovali za hřbitovní zdí, byli by životopis jeho vřadili mezi popisy nepřirozených nestvůr. Povídá se, že na př. Herder byl takým nepřirozeným Němcem. Týž Herder praví kdesi, že jsou národové, „mající srdce křemelové“ a u těch že i největší bol, nechť se dotkne těla či ducha, nevykřesá nic než jiskry heroické. Takovým národem pevného srdce křemelového jsme byli také my Čechové, nejelegičtější dojem, plameny kostnické, rozkřísl nejmocnější v nás plamen. Od té doby srdce změklo. Zahnízdili se v něm pasořitní červi, rozchuravěli je, rozchuravěli jím celé tělo. Znenáhla se tělo zase sbírá, červi vypadávají. Cítíme, že již nyní se srdce zase křemelí, dávnými vzpomínkami pomáháme sobě k dávné síle. Jeden z německých listů pražských uvedl nám ale tyto dny na mysl také jednu vzpomínku historickou, tážeť se, proč mezi základní kameny pro národní divadlo nebeřem také kámen z Bílé Hory. Ubezpečujem, že jsme na Bílou Horu posud nezapomněli. Ba my nezapomněli ani na ostatní bojiště česká, na nichž to vypadalo trochu jinak než na Bílé Hoře. Z každého bojiště, kde byli Němci co nejdůkladněji biti, vezmem si jen jeden balvánek a pro základy divadla bude ažaž dost. Jeden hned z Vogatisburku, kde byl Samo trochu nepříjemným, druhý z Děvína, kde Svatoplukovi ušel předc jeden živý, ztrativ při tom jen obě nohy, třetí od Plzně, kde Boleslav II. beze všeho rešpektu vypráskal císaři Ottovi II., jiný od Šumavského Brodu, kde se tímtéž spůsobem Břetislav I. provinil proti císaři Jindřichu III., jiný od Oustí, od Domažlic, od Sudoměřic, od Kaňku atd. atd. Jsou to roztomilé kamínky; české pořekadlo dí, že často hodí v Čechách za stádem pasák kamenem, který stojí za víc než za stádo celé — mělo by znít: než za celou německou armádu. Zvláště příhodný bude balvánek od Tachova, kde němečtí rytíři vyklečeli před Husity do kamenů díry; dobrý lid posud ty díry ukazuje každému, kdož je vidět chce. Ten balvánek nebude se už muset ani dlabat a pamětní spisy mohou se uložit hned do vyklečených prohlubin. — Se vzpomínkami trochu pomalej, vy tam s druhé strany!

Opravdové to, až příliš opravdové feuilletonisování! Ale to dělají celé ty naše škaredé poměry, ba celá ta škaredá doba nynější. Vždyť člověka takměř nic pořádně netěší. Vedl jsem tyto dny jednoho svého známého, aby se potěšil z pohledu na krásný náš třetí most, který si právě byl maturitu svou odbyl s aplausem. Můj známý je letory živé a vnímavé, čekal jsem na několik nepředepsaných: „Ah“ — on ale jde jako přetloustlý beran mlčky pořád dál, zastaví se teprv uprostřed mostu, podívá se na krásně rozčeřený jez, oddychne si příjemně a praví: „To se to tady bude dolů skákat!“ Místo radosti z krásné stavby náhle všechny lokálky o samovraždách, jichž přijde na 24 hodin vždy několik! Kdyby se nestala také dost často nějaká vražda, s těmi samovraždami už by to bylo k samovraždě. Německé listy a úřadní listy pořád dokazují lidem, že se mají tuze dobře, ti lidé totiž; ale lidé jsou lidé, přečtou si to, vezmou jed, provaz nebo most, aby zapomněli na tu dobrotu. Ještě nikdy se tolik neštěstí nenakupilo jako nyní!

Ale ani smutku nemůžem se oddat, jak bychom chtěli, i do té „studni černé“ házejí s druhé strany — nu házejí, co právě té druhé straně přichází jedině do ruky, Kollar to jednou pojmenoval. Stáli jsme tyto dny nad hrobem muže statečného, jehož povaha byla v každém ohledu krásna. Ale ve zpěv pohřební, při němž jsme vzpomínali na syna národu již ztraceného, zazněl náhle skřípot. Orgán nepřekonatelného Davida Kuha zavřeštěl: „Byl to hodný muž, on v Praze prorazil Arndtovu „Was ist des Deutschen vaterland“ dráhu.“ Možno, pane, z české strany se dělo vůbec již příliš mnoho, aby se dokázala krajanům láska a smířlivost; nebojte se, nestane se víc! Ty idylické doby, ve kterých i David Kuh byl opěván co pořadatel slovanských besed ve Vídni, sami jste již ubili!

A to jaro, které má mladou silou svou všechno předělat, to jaro je letos pravý skandál. Geiblovo: „Der fruehling ist ein starker held“ stalo se satyrou a Máchův „Máj“ lze číst jen v ajnpalet rukavičkách. „Byl první máj“ — ano, byl, ale měl červený nos, a kdo s ním chtěl mluvit o „lásky čase“, musil to učinit při kamnech, aby člověku zevnějšímu, a při vepřových kotletech se špenátem, aby i člověku vnitřnímu bylo dobře. Máchu si myslím výročně vždy jinak, dle toho, jak první máj vypadá. Letos jsem si ho myslil v šedivém svrchníku s beránkem, s beranicí na hlavě a oznobeninou za nehty; z úst mu šly verše a pára, na lyře měl futrál a pod pythickým svým sedadlem uhelník. Ale pan Seyček to předpovídal, že bude tak, a bylo tak, ač nemuselo. Proto bych byl také proto, aby se mu dalo to asistentství u pražské hvězdárny, o které se uchází. Němci říkají sice, že nemá dost vzdělanosti, ale ty můj Bože, copak v Rakousku na tom záleží! Tolik je jisto, že tam nahoře ani finance naše nezhorší ani bitvu žádnou neprohraje. A je-li smutno dole na zemi, proč bychom neměli alespoň o několik sáhů výš nějakou švandu?

(Alespoň vyhlídka. — Čisté boty. — Ten p. Schreckinger. — A co teď s dluhy? — Skromná myšlenka o loupežnících, kultuře, kriminálu a t. d.)

△ V Praze, 9. května.

Je mladé jaro, mladý čas, a když člověk sbírá květy, najde jen samé mladé a dobré. Přece ale už život zase těší, je v mysli i v srdci jarně milo. Zvláště teď, co nám řekla „Bohemie“, že jsme Maratové a Robespierrové a ti že vezmou vždycky špatný konec, můžem házet čapky vesele do výše. Neboť jistý „špatný konec“ je tolik, co „pojištěná budoucnost“ a pojištěná budoucnost je něco pro českého journalistu posud nevídaného, proč bychom se tedy netěšili, když nám pánbůh zdraví dá! Ale až přijde ten velký, krásný okamžik špatného konce našeho, pak bych přec byl raději Maratem než Robespierrem, už k vůli Charlottě Corday, té krásné blondýnce. Zadíval jsem se kdys ve Fontainebleau do mistrné její podobizny; vlas splývající měkce jako světlý hedváb, tvářičky a ústa k líbání a ty modré oči tak krásné a svůdné — myslím, že to Marata ani nebolelo, když pod jejím nožem stříkala jeho krev! A před tím a potom viděl jsem v galeriích sílu obrazů „historických“, každý měl svoje číslo, každý nápis „Marat a Charlotte Corday“ a skoro všechny byly špatny, což musí Marata i po smrti ještě těšit, že živí tolik uměleckého „lidu“!

Ta vražda blondýnčina mohla by nás zase svést k blízké kapitole o moři pražských vražd a samovražd. Hrozilo již opravdu, že samovrazi v časopisech vřaděni budou jen do té prosté a neparádní, tuberkulósní a marasmální rubriky: „Zemřelí v Praze“, a vrahové že se budou počítat jen dle kusů. Hrozilo, tím samým ale již i zabránilo. Kdosi řekl: „Kdyby se o samovraždách nepsalo, bylo by jich míň.“ Dejme je tedy mezi praobyčejné smrti a stane se s nimi jako s cholerou, jakmile přijde v oné všední rubrice první veřejně dotvrzený pád smrti cholerou, ví už každý, že cholery v Praze zas ubývá, tak dobře umějí to páni lékaři zařídit! Samovražd také již samo sebou ubývá, vím to jistě. Potkal jsem dnes jednoho z velitelů nosičů těch „obecních truhel“ a měl po šesti nedělích poprvé zas boty dobře vyleštěny, což svědčí patrně o volnějších již chvílích jeho poddaných.

Avšak, jak praveno, o kapitole té nechcem mluvit. Je smutna a my házíme čapky vesele do výše, jak item již praveno. Vždyť kyne také velká národní slavnost, velké radovánky, hlučné veselí! A teď snad abychom už také „Bohemii“, toho času snad již na vandru do Litoměřic, sdělili, kdo nám vlastně dává peníze na slavnost celou? Myslím, že nás neprozradí, kdyby ale i prozradila, slušnost káže, abychom odpověděli, když se táže — nu a my se tedy přiznáváme: peníze dostanem *ze Saska*. Jak známo, přikázala saská králová dvorským svým damám, aby od nynějška nosily své vlasy *slušné*. Dámy musí poslechnout a usnesly se, že to, co je dříve „neslušnost“ stála, obětují na slavnostní chvoj a slavnostní dříví. „Bohemie“, která má celou národní slavnost naši taktéž jen za obrovskou neslušnost a proto nás také již po šest neděl do udření češe, rozumí vnitřnímu pojítku zajisté — co? — he? — je to satyrická myšlenka od těch dam? Udělala si špatný vtip, chce-li, čtveračko „Bohemie“, má dovoleno!

Ale to mne bolí, že finanční ředitel pan Schreckinger naši deputaci vyhodil a v slavnosti se sdílet nechce. Deputaci se stalo dobře, proč chodí k Schreckingrům; ale my, jak pak my k tomu přijdem, že toho muže „neslaných plic“, tento pravzor neokřesanosti, tento zkamenělý zbytek „starého dobrého času“, kdy ještě ouřadnická nezdvořilost, bureaukratická nafouklost a jiné schreckingrovstvo proháněl se po rakouské lučině vesele jako mladý, nevinný ožuvavec, jak my přijdem k tomu, pravím, abychom ho nespatřili tváří v tvář!? Fotografie jeho bohužel pořád ještě neprodávají po desíti krejcařích a navštívit ho — vždyť to nejde, ty milostivé nebe! A brzy nebude se smět ani jmeno jeho veřejně vyslovit, aby na př. v hostinci nemusel člověk hned sousedovi se sodpovídat, že tím nemyslil stát se nepříjemným. Ale z toho ze všeho ať sobě pan Schreckinger pranic nedělá, ať je jen nadál hladký co dubová kůra, taková předpotopní původní síla, takové jadrné něco musí se přece konečně uznat a pojmenovat pravým jmenem. Kdybych byl tak velkým pánem jako je pan Schreckinger a měl takový talent jako on, však bych talent ten nezakopal. Přestěhoval bych se někam do druhého patra hodně živé ulice, díval se celý den oknem a každý okamžik ucítil by některý kolemjdoucí divné jakés klepnutí do klobouku a musil by tu divnost utírat kapesním šátkem. Škoda že ten talent jeho v postranní ulici zaniká.

Je jarně veselo na všech stranách. Letos sice nepřinesly časopisy zprávu, že na Uhelném trhu přišel k ptáčníkovi pán s bankovkou v ruce a vypustil všechny ptáky z klecí — dobrý Zelinka, jehož fantasie vždy byla ochotna k milosrdným skutkům, už nežije! — za to ale přinesly zprávu, že otevřena je jiná klec a že na svobodu vylítli všichni zavření dlužníci, kteráž zpráva je arci o celou pravdu příjemnější. Co ale teď s nadací hraběte Šporka? Snad přijde o příští Zelený čtvrtek Rothschild, spokojí se s nějakou desítkou a rakouským financím bude spomoženo. Pak budem velkomyslni a řeknem: „Translajtánie! Jez a pij, já Cislajtánie platím všecko!“

Jen venku v německé říši nechce být pro nás jaro, odtamtud kašle zima pořád ještě na nás. Nejnověji chrlejí němečtí mluvkové sípavé nadávky na nás proto, že Palacký dle historie, která káže pravdu, a dle pořekadla, které káže: „komu čest, tomu čest“, řekl jim, že praotcové jejich, dej jim pánbůh nebe, byli loupežníky. Ty moje nebe, copak může Palacký za to? Oni ale nic, žádný rozum, samá výčitka, že nám dali města, v nichž jsme byli právě chráněni proti loupežníkům, tedy že — a t. d. Je ovšem známo, že Němci města vynašli a Karthago i Athény, Ninive i Babylon, Memfis i Mexiko, Pekking i Yeddo že povstaly jen tak z předtuchy německého toho vynálezu. Také v Čechách a jiných zemích slovanských, kde lidí více se usadilo pospolu, měli lidé ti budovní předtuchy, neměli ale ani tušení, že je tu také potřebí přepevných hradeb a bran a zvláštních řádů o tom, že jeden druhého nesmí ani sníst, ani jen tak okrádat. Kde jsou ještě krajiny čistě slovanské, kam se německá, tatarská, nebo turecká kultura posud nedostala, nemají ani zámků na dveřích, tak daleko jsou ještě pozadu! Jinak bylo u Němců. U těch bylo loupežnictví věcí tak šlechetnou, tak aristokratickou, že bylo takřka privilejem šlechty. A šlechta vyčerpala privilej ten po všech silnicích tak důkladně, že konečně „sprostý“ lid musil jako brav na hromadu, musil se obehnat zdí a — poněvadž se byl již sám také ledaččemu od šlechty naučil — musil sobě dát přísné městské řády. A když nám dali Němci laskavě jeden vrub své středověké kultury, privilegované loupežnictví, vždyť *musil* přijít i vrub druhý, obrana proti němu! Trestní zákonník a kriminál jsou také „známkami“ kultury, ale ti, kteří dali podnět k zákonu: „Nepokradeš!“ posud nebyli nikde nazváni kulturníky. Sami sobě mohou ovšem říkat, jak chtějí, mají pro to svou hantýrku!

VÍTÁME VÁS!

Host do domu, bůh do domu.
Staročeské přísloví.

△

Hoj což jste se slétli jako orli k horám, vlašťovky jak k jaru, jak slavíci k lásce! Kdo Vás viděl u veselém, chvatném letu, rolník střežící si kypré luhy, měšťák připoutaný k palné výhni, ustál od práce, povznesl svou hlavu, do prsou mu skanulo stříbro Vašich hlasů a třpyt Vašich perutí s tak mocným jasem, že musil radostně si sáhnout k srdci a že zvolal: Nesou jaro šťastné zemi!

Ano *šťastné zemi nesete jaro!* S ním květ i zpěv, s ním naději na splnění nejkrásnějších tužeb, s ním život — život nový, bujný, krásný!

Co už spáleno slovanských kmenů zimním mrazem, co jich pohrobeno pod ledovými krami cizáctva dřív, než květem a ovocem svým mohly přispět ku blahu lidstva, než mohly sdílet se u všeobecném duševním lidstva zápasu za pokrok a blaho všeobecné, za všeobecnou svobodu! Tolik — tolik je těch chýží slovanských, před jichž prahem již po staletí stojí smuteční vrba a leží zasypaný hrob! Národ Husa a Komenského byl šťastnější. Měl již jednou kypící jaro své, ba kráčel sám již v čele lidstva, pokrok lidstva nesl na obrovských bedrách svých, život svůj nasadil a krev svou cedil za nejčistší myšlénky, za lidskost nejvznešenější. Byl umořen a ukřižován, stihnul ho osud všech velkých vykupitelův. Avšak myšlénky, pro něž se byl zakrvácel, byly příliš velky a mocny, než aby byly mohly sklesnout do hrobů, a když se ve světě zaklíčily, když začaly vítězit, jarní svou silou rozproudily dřímající krev a vzkřísily také národ náš ze snů polomrtvých.

Radovali jsme se, ale vždy jen okamžik třpytila se radost v oku, okamžik na to byla v něm již slza kalné tesknoty. Radost naše byla jako to slunko dubnové: vyskočí si náhle zpod mraků, zlatý paprslek jeho běží polem, ale za paprskem žene se již zase po mladém osení mrak a místo zvonivých písní skřivánčích třesou se vzduchem chladné hvězdičky sněhové, děsivě připomínající zimní smrt. Nyní — nyní oddychujem volně, a je-li slza v oku, radost ji pláče! Vždyť jste se již slétli ze všech krajů českých s jarními písněmi v prsou a jarními paprsky v zraku, vždyť jste se již slétli ze všech, ze všech krajů slovanských, k nimž tak dlouho srdce naše stonalo, vždyť jste rozsili radost po kamenných lících matičky Prahy, že rozkvetla jako ta jarní lučina! Je všude, všude jaro po širém slovanském světě a v tom velkém slovanském jaru zabezpečen také květ života českého. Slavíme zasnoubení své s životem lidstva, jemuž dá Slovanstvo nové písně, nové touhy i širší cíl, a Vy jste se slétli k svatbě té jak ptactvo nebes v krásné slovanské báji k svatbě mladého bohatýra, nesouc[e] dary: orel svou sílu, vlašťovka svou obezřetnost, slavík zpěvnou horoucnost své lásky. Díky za dary Vaše, cítíme již rámě pružné, zrak již pevně měří budoucnost a pevně vineme Vás k prsoum svým, abyste poznali dle bušení našeho srdce, jak horoucně Vás milujem!

Vzduch je naplněn libým šumem a hlaholem, matička Praha se rozzvučela prvním políbením slunce života jako socha Memnonova. Kdož by nebyl šťasten v zpěvném tom proudu! Mateřština je srdcem národa, v něm je láska i život jeho uschován, z něho proudí se vláha, teplo i síla po těle samém. A každý národ slovanský poslal nám sem to drahé srdce své a ucho naše slouchá tomu čarokrásnému souzvuku a tone v blaženosti. Jak rozmanitě krásni jste vy, zvukové slovanští! Nejste tím tónem jediným, základním a prvotním, avšak jste pouhými obdobami jeho, z něhož jste se rozvinuli a na základě jeho tvoříte onen souzvuk nebeský, při němž se srdce chvěje.

A dějiny zaznamenají, že souzvuk ten opanoval také všechnu slovanskou práci, kterou již podnikáme na spásu svou i na spásu lidstva! Kusy budou od pracovníků rozmanitých, celek bude jednotným, ušlechtilým pomníkem slovanské velikosti. Pracovníci, my Čechové, kteří sobě krvavým potem svým vydobyli již čestného názvu „národa práce“, na několik slavnostních hodin odkládáme práci stranou, abychom Vám podati mohli odhodlanou pravici svou, na uvítání k práci společné. *Stiskněm sobě pravice pevně, ať seznáme, jakou kdo přispět může silou k dílu společnému!*

Avšak máme před sebou práci velkou, víme, že často budem při ní stát v stínu způsobeném ršícími šípy našich nepřátel, víme, že bude tuhá a velká práce, a že jsme teprv při její počátcích — v prvních červáncích velkého slovanského dne. Žádný ale den nezrodil se z noci náhle a v plném jasu a ve svitání nejlíp prý se to modlí: slyšíť modlitbu i strážní duchové hvězdnaté noci i andělé bílého dne. Naše modlitba je láska, naše modlitba má jen málo slov — ruce své kladem, bratři slovanští, do rukou Vašich, tisknem Vás k prsoum svým tlukoucím, rty naše splývají s Vašimi v horoucí políbení a šeptáme modlitbu: *Bratři, milujte nás, jak my milujem Vás!*

(Slavnost je skončena.)

△ V Praze, 19. května.

Je nám jako šťastným lidem v básni: chodíme rozechvělí a se zrakem zářícím, prsa naše jsou jasně průhledná jako křišťál, druh druhu vidí až na dno srdce a vidí v něm samou, klidným svatým ohněm plápolající radost, a rty naše šeptají: „Pohlédli jsme do otevřeného nebe — pochváleno budiž to nebe naše!“ Úchvatně básnické dojmy a přece žádná báseň, všude plno poesie a přec samá skutečnost! Byl velký jeden okamžik zas v dějinách českých: **každý** *byl šťasten!*

Ani se nám nechce zas do všedního života, ani se nám nechce z báječně krásného kruhu vzpomínek, nemáme touhy než kolébat se na těch zlatých paprscích minulých právě dnů. Však také nemusíme z tepla a světla do chladu a stínu, ba ani nesmíme. Jsmeť na cestě, kterou jsme dříve již kráčeli, jen že cesta je nyní širší a jasnější, pokračujem tam, kde jsme k vůli svátku v práci ustáli, jen že posilněni zdravým kvasem i nabytým vědomím, že práci svou také dokonáme.

Vyjde prý popis nebo dějepis našeho svátku — nemůže se psát než perem v nach a zlato namočeným a dopsán bude dithyrambou. První sloka — snivě okouzlující regáta, druhá sloka — sváteční píseň národa, třetí, čtvrtá, pátá — snoubení se přítomnosti s budoucností.

Nebylo momentu v celé slavnosti, který by nebyl býval v každém ohledu skvělý, i ta krvavá zášť našich nepřátel skvěla se alespoň křídovou náhle bledostí svou.

Ba i nebe rozmyslivši sobě to, že zkazit by nám ničeho nemohlo, rozhodlo se, že raděj pomůže oslavovat; obléklo svůj nejsvátečnější kabát šmolkové barvy, navěsilo na sebe všechen možný sluneční skvost a usmívalo se jako svatební host. Mohlo to sice snadno učinit, neboť nepředkládá své barvy ni úsměvu nějaké censuře ouřadní, která by mu byla třeba divnou škrabošku dala, avšak jsme mu přece velmi vděčni a uznáváme laskavé jeho spolupůsobení. Rovněž jsme vděčni hodnostářům, kteří, ač přijali zdvořilé pozvání, přece nepřišli. Čech je člověk velmi zdvořilý, má radost z hostí, kteří přijdou, i z těch, kteří nepřijdou, jen když pošlou nějaké přátelské vzkázaníčko. Krátké: „Nemohu, protože atd.“ dostačí tím spíše, čím odůvodněnější“ je pak takové „a t. d.“ Slavnost naše vypadala bez ouřadního zalemování také pěkně, třeba by byl buclatý ten národ náš vypadal při tom jako dítě, s kterým beztoho „ničeho se nesvede“, které se tedy zůstaví samo sobě. Z takových dětí bývá nejvíc, pravil někdo a pohladil se při tom po tváři.

Němci praví, že jsme to velmi chytře navlékli, že jsme zvolili k slavnosti právě dny svatojanské. Skutečně, velmi chytře! Sv. Jan je Čech a pranic sobě z toho nedělal, že několik hodin jemu patřících zajal si národ pro sebe a proud, který jindy širokými ulicemi k Hradčanům postupoval, že bral se tentokráte s Hradčan dolů. Zatím vyslechl to troje neb čtvero procesí německé, jichž dialekty potřebují nějaký čas. Pak také praví Němci, že prý český národ sám sobě provolával slávu; ale kdo mu ji měl provolávat, když veškeří Němci pražští, počtem 41, odešli do Litoměřic, Liberce a Budějovic!?

Veškeří přece ne, zůstala tu as dvě neb tři nemluvňata s německou trikolorní páskou přes prsa; chodila po ulicích jako pitomá a každému jich bylo líto.

Ano, národ provolával sobě slávu, vůbec celá slavnost měla ráz *„národ sobě“*. Národ dělal slavnostní průvod a národ se díval na slavnostní průvod, ti, kteří šli, jásali nad těmi, kteří stáli, a ti, kteří stáli, jásali nad těmi, kteří šli. Národ zde i národ tam, pojem obecenstva zmizel. Co je komu jinému po tom, že byl jásot zde i jásot tam! Dejme ale přec nějakému ideálnímu pojmu obecenstva, nuž tedy se s ním zajisté zacházelo jako s damou obecenstvem, *galantně:* neslyšela ničeho, co by slyšet nechtěla, a nespatřila ničeho, co by nechtěla vidět. Mohl někdo zkusit předvest nám něco neslavnostního! Naši počestní jircháři nechali se slavnostního vozu svého vlát vydělanou kůži s červeným nápisem: „Za právo a pravdu.“ Národ český už často vydělával kůže za právo a pravdu a vždy je vydělal dobře, až do červena. Stateční jircháři vezli na voze svém nápad nesmrtelný!

Slavnost je skončena. Slovanští hosté se s námi již rozloučili a odjeli do vzdálených vlastí svých; doufáme, že nezapomenou matičky Prahy a národa sbratřeného. Venkované již se vrátili k domácímu zaměstnání svému, studující zabral se již zase do svého povolání, řemeslník a dělník svlékl již slavnostní svůj šat a také my, stále k zápasu připravený cech journalistický a literární, pokračujem již tam, kde jsme stanuli před dny slavnostními. *Všichni* máme stejnou práci a stejný účel: dodat národu uvědomění národní i všeobecně lidské, pevný základ mravní, hlubokou, obsáhlou vzdělanost. Kdyby v národní roli naší nebylo bývalo seto čisté símě duševní, nebylo by vzešlo skvělých dnů letošních. V duševní vzdělanosti národa leží jeho budoucnost, jen ta mu dá sílu i vědomí síly té a uvede ho k vrcholu slávy!

(Chybné názory. — Vždyť není tak zle a mohlo by být zcela dobře, kdybyste atd. — Dohráli jste v šalbách svých! — „Kostnice“ a „dr. Borový“ se nerýmuje.)

△ V Praze, 11. července.

Když se člověk dívá z dálky na Čechy, jakoby se tu vše vařilo, ba již překypovalo, a v přirozeném tom horském kotli jakoby „činnější“ Čech každý točil a červenal se jako spařený rak. Ale z blízka — z blízka to není tak zlé a místo samého žáru najdeš lidi, kteří říkají, že je chládku dost, a najdeš je v redakci „Pr. Ztgu“ i v redakci „Svobody“. Je sice skoro pravda, že lid český skoro se zdál, že by skoro chtěl být nespokojen; ale to trvalo jen chvilku a „Pr. Ztg.“ říká, že už je po všem. Také na Moravě chtěli prý zpívat:

Ach kdož mně dá, kdo dá slze,
bech hoplakal co mne mrze —
moj život je močedlnické,
celé rok mám pse dne decke —

ale nedošli prý ani k počátku nespokojenosti a písničky, říká „Pr. Ztg.“ A podle toho, že to „Pr. Ztg.“ *musí* říkat, *musí* to být také pravda, to je důsledné.

Ovšem, tiskové procesy jsou, to říká i „Pr. Ztg.“, ale těžko o nich mluvit. Starořecký jeden feuilletonista řekl: Lehko mluvit o něčem, o čem nevíme ničeho; my bychom ale musili lhát, kdybychom řekli, že o tiskových procesech nevíme ničeho. Také však s procesy a konfiskacemi není ani tak zle, jak se líčí. Několik tisíc zlatých — a v Čechách jsou lidé, kteří mají miliony! několik let života — a v Čechách jsou lidé, kteří dožili se až sto let věku svého! Nic se z toho neztratí: konfiskovaná leta se také prožijou, jen že jinak, a konfiskované peníze dají se chudým a o budoucí posvícení pražské budou mít u sv. Bartoloměje k obědu — o jednoho obecního staršího co inšpektora víc. Konfiskace časopisů pak dějí se jen „případně“: na nejvýš jednou denně a to hned časně z rána, tak že je po celý den už pokoj. Journalisté jsou ale těmi, případně jednou za den odbývanými konfiskacemi sami vinni nejen proto, že nevydávají listy své denně dvakrát, nýbrž i proto, že píšou v nich tak, že se to věru nemůže trpět. Všechno se může říct, přijde jen na to jak se to řekne, vyslovil se jednou p. rytíř Jaroš. Ondyno psala „Pr. Ztg.“: Arci, že Rakousko nedospělo ještě na nejvyšší stupeň dokonalosti, ale *ve světě není nic úplně a zcela dokonalého*. Vidíte, *tak* psala a nemá proto proces, neboť *forma* je pěkná a slušná. *Obsah* věty té vypadá arci jako adresa nedůvěry v tvůrčí sílu boží! ale ať se nebe brání v oficielním svém orgánu, máli nějaký! Kdybyste psali také tak, nestane se vám pranic, a neumíteli tak psát o politice, pište úvodní články o mouřenínech a překládejte feuilletony ze Schmidt-Weissenfelsa, můžete k nim třeba původní šifru dát.

Vy už nespletete nikoho, pravila to „Pr. Ztg.“ Říkáte, že k vůli nějakým přímým volbám do říšské rady nebo kam má se oposiční journalistika zcela zastavit. K smíchu! Jako by k tomu bylo třeba příprav a několikaměsíční procedury! Když se třicítiletá dáma už líčí, dělá to arci proto, aby v čtyřicíti letech nezdálo se, že má líčidla „už“ zapotřebí. Ale spravedlnost není slabá ženská, už její hmat svědčí o síle mužné, a chytne-li journalistického zločince za krk — zůstane na kauci všech pět prstů znát'! Mluvíte a lžete, popichujete a popuzujete, a když se vám z Vídně podává cestou slavného zemského soudu prst k narovnání, strčíte hned obě ruce — do kapsy. Při tom se vám může dít jako pyšným děvčatům v Ochranově. Dvakrát smí říct, že se jí navržený ženich nelíbí; řekne-li to ale po třetí, zůstane sedět. Vy ovšem řeknete už zase:

To není svobodná volba. „Nejste právě členem naší obce,“ řekl by vám občan ochranovský. A skutečně je to vaše vina, jakož také na př. jen na vás visí, že nejste občany cislajtánskými.

Ne, už nespletete nikoho, ani mne ne, ačkoli pro přílišnou dobrotu srdce nejsem pořád ještě s to odříci se všeho přátelství k vám. Pravíte, že nesmějí být tábory, veřejné schůze, ba ani veřejný zpěv atd. A já byl ondyno sám na veřejné místnosti, kde byly tisíce lidu; řečník vystupoval po řečníku, mluvil věci, kterých by dle tvrzení vašeho „nejnovější“ censura zajisté nepropustila, lid aplaudoval při výrocích jistých tak výdatně, že jsem se ve jmenu pořádku skutečně už obával, že má ten lid český v pravdě nějaký zdravý politický názor — a při tom všem seděl zeměpanský komisař a nedělal praničeho na újmu všeho toho, než že vyšel po každém aktu (Tylův „Hus“ má jich několik) trochu ven. Uváží-li se, že je to konečně zcela přirozeno, jde-li někdo ven, nemůže se ani v tom ničeho spatřovati. Vy ale spatřujete ve všem všudy něco, máte proces za procesem, slavný soud má s vámi plné ruce práce a jen vy jste vinni, že vyšetřovací vazby vrahů, zlodějů i jiných řádných pánů zločinců snad se prodlužují. Nedivil bych se, kdyby páni zloději pověsili vám proces pro „ublížení osobní svobodě“. Vsadil bych se, že byste nevyhráli.

Je mně líto, že i pan dr. Borový má pravdu, vytýká-li vám v „Časopise katolického duchovenstva“ nespravedlnost. Píše: „Vzhůru do Kostnice!“ Tak a podobně ne jednou toliko, ale den co den velkými písmenami tištěné pozvání četli jsme v listech, v nichž jindy ani zprávy o poutích ani pozvání k nim nenalezáme.“ Až jsem se té výčitky lekl! Probral jsem v myšlénkách rychle několik ročníků „Nár. Listů“ a se sklopenou hlavou musil jsem přiznat, že jste skutečně ani jednou nevyzvali k pouti do Vambeřic. Rovněž ale musil jsem přiznat pravdu, že den co den jste vyzývali do Kostnice, ačkoliv se tam nedávaly žádné dotýkané amulety, aniž poutníci tam mohli obětovat berly, ruce a nohy, a obětovali-li vůbec něco, bylo to jen srdce, ale ne z vosku. Proto také odepřel p. dr. Borový svého požehnání a napsal článek: „Daleká pouť bez požehnání“, za nějž, doufám, dostal honorár. Zvláště mne potěšila jedna poznámka článku toho: „Upáleného (bludaře Husa) hranicí po výroku zákona *světského*, nikoli však (jak nevědomci vyhlašují) po rozkazu církve, kteráž bludaře kletbou stíhá, nikdy však ho k smrti neodsuzuje.“ — Ovanulo mne to příjemně jako filosofie hranic svaté inkvisice. Pan dr. Borový zná výrok francouzského myslitele: „Věda je jen omyl ve velké toiletě.“ Proto také dělá v článcích svých toiletu jen zcela jednoduchou, řekl bych geniálně nedbalou — někdo jiný by řekl cynickou.

Pouť do Kostnice je skončena, nejlepší ale při tom jest, že se skončila co nejlíp. K vůli rychlému a bezpečnému rozluštění vnitřních otázek českých nebyl jsem sice ani dost málo proti tomu, co navrhla „Neue freie Presse“: aby nás čeští Němci začali už konečně prát; ale rád jsem tomu předce, že v Kostnici se nic nesběhlo. Za jednoho Čecha, jemuž v Kostnici křivda se stala, měli jsme husitské války v Čechách, za 230 — nu to by byla nastala pěkná mela!

(Dnešní „Hvězda“ čili slavné ouřady nemají proti ***této*** *národní slavnosti ani „toho nejmenšího“.)*

△ V Praze, 18. července.

Rok se sešel s rokem, jak už to tak jeho obyčej bývá, bylo opět sv. Markyty a je opět „národní“ slavnost ve Hvězdě. Mnoho jsme přetrpěli za ten minulý rok svatomarkytský, ba i veškeré schůzky společné nám zapověděli, snad proto, že také bez schůzek můžeme se státi oučastni daru soudního vyšetřování. Ale teď už vychází slunce pořádku, vše je jiné, ve Vídni vlaje německá trikolora, o kterou nikdo nestojí, a v Praze dovoluje se slavnost ve Hvězdě, o kterou také nikdo nestojí. Zkrátka dovoluje se nám všechno, oč nestojíme, a potřebovali bychom jen napsat žádost: „My blahobytníci z dopuštění úvodních článků „Pr. Denníka“ nechcem a nechcem žádný druhý tábor pod Řipem,“ abychom hned, ale hned — dostali se do vyšetřování, proč ho nechcem. Není to sice mnoho, že dovolili schůzku ve Hvězdě, ale člověk má být vděčen za každou maličkost, zvolejme „vive la bagatelle!“ a — pojďme někam jinam.

Podivny jsou cesty prozřetelnosti, která lidem na jednom místě zapovídá, co lidem na druhém místě dovoluje. Před bohem jsou prý všichni lidé sobě rovni, z čehož by následovalo, že ti, kteří u nás dělají prozřetelnost, buď nejsou žádní bohové, nebo ti, kteří jdou do Hvězdy, nejsou žádní lidé. Ale nejpodivnější je, že se schůze ve Hvězdě dovolila vzdor tomu, že je program její nad míru nejasný. Neví se na jisto, půjdou-li tam lidé hned časně s rána nebo teprv k polednímu, budou-li hned v poledne opilí nebo teprv na večer. Nikdo neví, bude-li po celý den hezky, nebo přijde-li k večeru historický už liják, aby páni uličníci měli ze zmoklých ženštin obvyklou svou výroční a nevinnou radost.

Nikdo neví, bude-li se pít svrchní nebo podkvasné, budou-li flašinetáři točit kliku pravou nebo levou rukou, bude-li se při sousedské plácat do rukou nebo při strašáku hrozit prstem a bude-li se debatovat o návrhu „Blahověsta“, aby Žižka přišel do kalendáře co svatý.

Paňácové nepředložili svoje vtipy a nikdo neví, co si kdo myslet bude, až Kašpárek udeří kladivem králíka za uši, ba ani to není prý do dnešního dne známo, nespáchá-li tam někdo vtip zrovna kriminální. Je docela možno, že tam někdo zvolá: „Ať žije pan Dedera!“ a přece není slavnost zapovězena — to je už liberálnost až lehkomyslná!

Jsou lidé, kteří tvrdí, že jsou zase jiní lidé, kteří považují slavnost ve Hvězdě za jakous veřejnou zpověď a kteří, aby zpovídající nenamáhali se jen tak zbytečně, několik set ochotných a čistě vymytých uší už tam na stromy přibili. To by bylo možno, veřejné zpovědi jsou v Čechách historické a slavnost ve Hvězdě je také historická. Za pohanských dob byly to obžinky v břevnovském háji, za křesťanských udělali z toho slavnost sv. Markyty a když háj od Břevnova couval před pokračující vzdělaností, couvala za ním slavnost až do nynější obory. Poněvadž ale ve vzdělanosti pokračujem ještě pořád dál, nepřejem už vůbec „oborám“ ani „ohradám“ a „národní“ tu slavnost rádi bychom skopli vůbec s Bílé Hory.

Ale liberálnost je rozhodná, pranic se výslovně nezapovědělo. Navštěvovatelé Hvězdy mohou tam po železnici, v omnibusech, špatných nebo dobrých drožkách, ba mohou i pěšky jazyky plazit. Mohou tam Oujezdskou, Strahovskou nebo Bruskou branou, mohou nadávat na silniční prach nebo klopýtat pěšinkou kolem Kocourkova, ba nemusí ani až do Hvězdy, nýbrž mohou hned v břevnovském pivovaru zůstat pod stolem ležet. Rovněž volný je pohyb zpáteční, každý může padnout do příkopu kteréhokoli, ani jediný není mu zapovězen. Ba jsou věci, které se přímo a výslovně s nároží pražských dovolují, na př.: že sobě každá *rodina* může vzít potravu i nápoje s sebou. Člověk by sice myslel, že se to samo sebou rozumí, ale to je to, že člověk je chybující. „Ten je mudrc největší," pravil někdo, *„který vždy v pravý čas řekne to, co se samo sebou rozumí."*

A samo sebou se rozumí, že úřadník je zároveň mudrc, vždyť má za to plat, a pranic bych se nedivil, kdyby pohled na rodinné buchty nadchnul ouřadního některého redaktora k článku o blahobytu českého lidu a o liberálním duchu, který mezi studenou husou a studenou vepřovou nedělá pražádného rozdílu, ač pro politické vychování lidu bývá každá maličkost důležita. Při epidemicky zuřící té liberálnosti bych se také ani nedivil, ač veřejné návěští mluví jen *o rodinách,* kdyby odvážnější některý jednotlivec také se osmělil vstrčit si jitrnici do kapsy a veřejně ji ve Hvězdě snědl. Možno sice, že by měl nějaké potahování, nějaký výslech a trochu protokolu, mnoho by se mu ale nestalo, alespoň pokud nynější liberálnost trvá. Kdyby měl ji — totiž ne tu liberálnost nýbrž tu jitrnici — zabalenou v „Pražském denníku", byla by to ovšem okolnost přitěžující, ale jen k vůli hříšné lehkomyslnosti naproti vlastnímu zdraví.

Lid smí do Hvězdy, sláva! a bude se tam bavit spůsobem svým. Jednou jsem tam ten spůsob studoval na muži a ženě. Odpůldne vypráskal muž ženě a k večeru ona jemu. Nechci vzhledem k emancipaci žen vyvodit z toho myšlenku, že žena teprv pak se domůže „politických" práv, až muž nebude moci vůbec už ani na nohou stát, napadá mně tu něco zcela jiného. Podivno, že nechal-li se u cizích národů muž od ženy bíti, bylo to vždy hanbou muže i ženy; muži strhli u našich sousedů Němců střechu s domu a ženu postavili na náměstí. U nás to ale nebylo nikdy *hanbou,* nýbrž jen rodinnou *zábavou.* A protože přeju zábavám ve Hvězdě, přeju také každému muži, který tam půjde, aby ho žena bavila do zmodrání.

Těší mně to upřímně, že konečně je jedna „národní“ slavnost zase povolena a volám z plného srdce: Vive la bagatelle! — Nekřičte tak!

POLITICKÁ PROSTITUCE

Kdo ví, jak to bylo s farisejem, řkoucím: Děkuju ti, můj bože, že nejsem takový jako tento! Člověk má nyní stokráte denně chuť pronest slova ta, a v plném, poctivém to přesvědčení, že by proto nebyl ani dost málo farisejem v tradicionálním smyslu. Já alespoň jsem upřímně, ba co nejupřímněji rád, že v nynějším zápasu, v boji, v němž dle Meissnera „jsou bratři zde i bratři tam“, nejsem mezi „bratry tam“. Neboť kdybych byl na straně druhé a vzdor tomu, že jsem Němec, byl bych sobě zachoval posud smysl pro spravedlivost, ba jen slušnost, a vřelý cit pro pravou svobodu, šel bych a oběsil bych se a v kšaftu svém bych německým bratřím neodkázal jiného než „trochu studu“. Byl by jim ovšem právě tolik platen jako padesátileté nevěstce.

Politická znemravnělost německých „liberálů“ je úžasna, tak velká, jaká bývá při rozhodnutém již úpadku národa. Že jsou nepřátelé rovného práva a tedy také svobody vůbec, dokázali hned, jakmile jsme jen *začli* domáhat se rovného s nimi práva. Svoboda jim byla již tenkráte frasí, ale tou frasí alespoň ještě přikrývali mravní svou nahotu. Nyní už odhodili i bídný hadr ten, vystupují nazí ze svých stanů na trhu veřejnosti, sprostituovali nejdřív svobodu samu, nyní pak již i frási její. Ale v cynismu svém mluví o svobodě dál jako ta padesátiletá nevěstka mluvívá o ženskosti. Mají v ústech bláto a mluví o křišťálech.

Pravé světlo padlo na ně z blesků, které se nyní nad hlavami Čechů křižují. Na tom věru nezáleží, zda soud stíhá časopisecký článek obsahu panujícím právě silám nelibého, také na tom nezáleží, vidí-li policie „konstitučního státu“ v politické schůzi zločin, v návštěvě Betlémského plácku přestupek; ale na tom ve jmenu svobody a pro budoucnost záleží nesmírně mnoho, jak chovají se ti, kteří nepatří ani k soudu ani k policii, kteří — oposice zde i oposice tam — zastávají náhledy a názory právě jen jiné. Třeba by bylo pochopitelno, že mají radost ze všeho, co ohroženou jich nadvládu opět zapevňuje, *taktem* by bylo, radost zatajit, a *zákonem* jest, neobjevit škodolibost. Neboť tolik ví i nejobmezenější, k tomu musí se přiznat i nejzlomyslnější z nich, že všichni ti stíhaní a odsuzovaní jsou mužové ryzí, jimž by mohl směle čest svou svěřit, kdyby nějakou měl, že píší, jednají a mluví z ryzého přesvědčení a takové přesvědčení že zasluhuje úcty. Lidé *bez* přesvědčení, političtí jezoviti, jen vlastního prospěchu a nadvlády si hledící, ovšem té úcty nemají. S oním cynismem, s nímž jen německá journalistika posud dovedla vcházet v soudní síň, aby tropila sobě židovský úsměšek z neštěstí, aby z něho ssála „pikantnost“ a výdělek, s tímtéž cynismem vstupuje nyní, kdy vyjednává se tam proces politický. S úsměšky sprovází každý výrok obžalovaného, když soud pronese rozsudek svůj znějící na dlouhý žalářní trest, vypukne v hlasité „bravo!“ a v článcích i notickách neštítí se zřejmě volat: „Jen ještě víc, jen víc — mnohem víc!“ Svět pokračuje ve všem, i v mizernosti, pro tuto bídnost nevytvořil si ale ještě názvu, ta je plod jeho nejnovější.

Je právě nyní v Čechách tuhý boj a to je známo, že při každém boji za vojem ku předu pokračujícím táhnou se hejna nevěstek. Za Albou táhly do Nizozemí, za Prusy přišly do Čech, za politickými procesy nynějšími objevily se zde zas. Že journály oficielní jdou kalným směrem tím, kdož by se divil, mají své právo na křiklavé červené záclony a lákavý drnkot harfenický; ale u ostatních je v tom pouhopouhá příroda, přirozený pud ku kalu, při lijáku utvořilo se bahno, nedá jim to, aby se v něm nepoválely.

Je v tom tolik u nich přírody, že se ani polepšit *nemohou*. „Ještě nikdy nezcepeněl osel nad obrazem svým jako bazilišk,“ napsal někdo. Za našich dnů přibral bazilišk k jedu sprostou ještě drzost a nezcepení už také. Musíme být alespoň za to povděčni, že jsme přírodu jich poznali. Můžem ve jmenu svobody litovat zmařených svých ideálů, ve jmenu lidskosti můžem litovat, že celý velký národ musíme co do ceny jeho degradovat, ale nemůžem jinak než vyslovit přesvědčení, že německý národ nebyl nikdy, není a nikdy nebude spojencem těm, kteří chtějí pravou svobodu. Ještě nikde nevystoupil národ ten, aby se vyslovil: Neodvažujte se hlásat naše mínění vy, kteří nemůžete strpět svobody jiných! Zde onde ovšem zjeví se, ač tuze — tuze zřídka, nějaký jednotlivec, u kterého „proces německé kultury“ není ještě dokonán a aspoň fráse má posud nějakou platnost; jednotlivci tomu můžem podat ruku, neboť má ještě trochu studu, ale můžem mu ji podat jen co jednotlivci — ne co representantu národa. Každý národ, praví se, má takovou vládu, jakou právě zasluhuje. Nuže, ti, kteří dovedli už i sám *pojem* svobody zprostituovat, vládnou právě neobmezeně míněním *celého* německého národa!

(Tajuplný feuilleton o novém hnoji naší budoucnosti, o rozličných obličejích, zralých děvčatech a zralém právu, pak také o něčem ještě jiném.)

△ V Praze, 25. července.

1600 a 1600 „tajných“ dělá 3.200 a má-li každý na sobě jenom as lot mravní špíny, dělá to cent. Ale kdyby měl jednotlivec sám celý cent, nestačí to přec na zahnojení pořádného hospodářství, čehož tím více litujem, že po hnoji neroste zase hnůj nýbrž krásná pšenice. A poněvadž už bychom se rádi jednou dočkali kusu řádného politického chleba, prosíme německé své krajany, aby křičeli o policii statně dál, a vládu, aby křiku tomu laskavě vyhovovala. Vládě to nemůže nikdy škodit: Němci budou spokojeni a — s námi docílí vláda narovnání, neboť: „Nejužší to a nejněžnější svazek, jenž zakládá se *v tajemství*“.

Mnoho-li tajemství ten přivolaný germanismus odkryje, ovšem se neví. Když člověk potkává nějaké ty drobečky tajných 3200, zvolal by lítostně: „Ale, — ale, pane Dedero, vždyť už Fallstaff dal přec příklad! Kolik že mají košil dohromady?“ Takového tvora poznáš i potmě, leskneť se ošumělostí jako svatojanský brouček. Klobouk jeho kvetl už několik jar, kabát jeho dřímal už léta v židovské čtvrti, kalhoty jeho s němou, ale bolestnou výmluvností prosí o trochu prádla. A mezi kloboukem a kabátem ten „ksicht“! Věru že to musí být těžký kus chleba, s takovým „ksichtem“ muset být „tajným“. Místo ducha září z očí i čela pohnutlivá pitomost, místo odlesku srdce hraje kolem úst kyselý šlem práznoty a ta ruka, v níž „spočívá osud toho kterého“, zdá se že místo osudu chvějíc se žmolí diétní šesták na „tajnou“ holbu. K tomu jsou také ještě tuze bojácni a chodí ulicemi jen v párku, jako hodní chlapečkové. A když potkají nějakou „veřejnou osobnost“, která jim vypadá jako naděje na mimořádnou odplatu, šťouchají se loktem, že jest to přes celou ulici vidět. Rád bych je viděl takhle hromadou při raportu! (U nás totiž není to jako kdys v Benátkách, kde se hodilo tajné udání zvenčí do známých lvích tlam, načež byl *každý* obžalovaný nemilosrdně odsouzen, u nás nemá pan Dedera zajisté lví tlamu a forma je u nás vůbec zcela jiná). Co tu musí být ducha při takovém raportu, neboť třeba by jednotlivý nic — „to množství to dělá!“

Milion nedoplacených válečných náhrad za pořádné tajemství, které by vyneslo alespoň pětku! Ano dřív, jen dřív měli přijít, dokud to, co mluvíme nyní tak veřejně, že je to celým světem slyšet a ještě kousek dál, mluvili jsme ještě tajně. Tenkrát nás mohli ještě učinit němými čili loyálními ve *svém* smyslu, neboť „ten národ vždy vypadá nejloyálněji, který nejlíp mlčí,“ a mohli zároveň světu namluvit, že jsme šťastni, neboť „šťastní cítí se mlčíce jako v nebi“. Ale není lepšího obrazu pro tajnou policii nežli klapačka na třešni: Když je pěkné počasí pro vrabce, klapačka ani se nehne, a když je vítr, zůstanou vrabci beztoho doma. Na „tajnost“ jste přišli pozdě, pánové, neračte se namáhat, zasedněte si někam do kavárny, dejte si dát sklenici kávy a kterýkoli náš časopis a za dvanáct nových a nějakou tu diškreci sklepníkovi dovíte se všechny tajnosti. Víte, pánové, české právo je už tak jasné, že se v nynějším parnu nemusíme ani tak do potu pro ně již namáhat, české právo je jako Jean Paulovo dozrálé děvče: netřeba dozrálého děvčete nutit k vdávání se, neboť nutí se samo, a netřeba českému právu více pomáhat, pomůže si také samo.

Při ourodnosti české půdy je možno, že se „tajní“ čili „špiclové“ (od „špicování“ uší — holý germanismus!) sami rozmnoží. Už nyní lze volat nejen „Pozor na Cibulce“, nýbrž i „pozor na růženečkářky“ a „pozor v salonech a úřadech!" A bude-li jich ještě víc, můžem si vzpomenout na Uhry, kteří svých 27 procent chtěli odvest v živých nebo mrtvých bagounech. „Špicl", ať už živý nebo mrtvý, nestojí ovšem za tolik jako bagoun, ale mohli bychom jich něco přidat. Třeba bychom to nepřivedli k racionálnímu jich chovu, vždyť ani chytání těch „divokých" by nebylo tak obtížné. Ti ze sprostých osob jsou každému znalí a ti ze salonů sami často vběhnou do sítí. Stalo se nedávno většímu jistému pánovi, který žádaje za stipendium pro synáčka svého přidal co důkaz „zásluh" také výkaz, mnoho-li si tajným udáváním už zasloužil, že výkaz jeho vypaď z kuvertu nebo z fascikule nebo z čeho a dostal se do rukou jednomu zcela nehodnému, který jej nicméně chová co drahou upomínku — na budoucnost.

Beztoho, co s nimi se všemi, až bude přes celé Čechy postaven kriminál! Mohli by sice vyšetřit, proč vlastně jeptišky musely z Kartouz; ale ženská je slabost, to se beztoho ví, ať je to tedy jakékoli. Mohli by však také — když už nabyli cviku při slavnostech českých — teď prostudovat vídenský „schuetzenfest" a k vůli budoucím dějepiscům přísně určit rozdíl mezi slavností českou a německou. Ovšem, slavnost ta nebude *čistá*, to se nyní už vidí, Čechové, na telegrafování při „národních" slavnostech zvyklí, z Podmoklí, Kralup, Prahy, Pardubic, České Třebové a Březové (z dalších štací nedošly posud zprávy), jakmile slavnostní vlak z nádraží těch se hnul, ihned za ním telegrafovali: „Chyťte ho — scházejí nám sklenice, lžičky, celé service!" V tom je arci pouhá zlomyslná nástraha, neboť když viděli čeští ti hospodští, že jedou Velkoněmci, mohli dát na sklenice řetízky a nemuseli poskytovat příležitost. Ale nejen hospodští, také národně smýšlející ouřadníci („Presse" má pravdu, že ouřadníci nám tajně přejí) telegrafovali za vlakem: „Zapomnělo se zde šest — sedm ožralých, jeden je zcela svlečen. zadržte v Brně alespoň jeho boty!“

Je pravda, mezi českou a německou národní slavností je rozdíl. Česká je tuze solidní, to je tuze podezřelé — pozor, tajní!

(Rozhled s břehu. — Udělal se sám. — Hubička jest věc zcela nevinná. — Šicům bylo volno. — Německá kultura zpívá.)

△ V Praze, 1. srpna.

Jsem rozmrzelý, neboť copak je to za zábavu: konfiskace, proces, předběžné vyšetřování, speciální vyšetřování, závěrečné přelíčení, ztráta z kauce, zavírání, přečin, zločin, velezráda — pánové, nějaký jiný repertoir, vždyť se člověk nebaví! Kdybych byl věděl, že pasivní odpor je tak fádní, nebyl bych o něj jakživ ani zavadil, ale takové jsou následky příliš dobrého a kamarádského srdce! Abych byl mohl být teď ve Vídni a počítat šindele — chci říct počítat, kolikkrát se při šicenfestu proneslo to slovo „deutsch“! Teď mají nejnovější německou jednotu alespoň už pod nějakou novou střechou, třeba byla jen šindelová, jen aby byla také hned stříkačka po ruce, až začne hořet! Co stál „pražský mír“ milionů a krve, a vida, teď jej splákli několika holbami piva. Nesmějme se jim, celá věc má nádech provencálské romantiky, každý připilý šic mně připadá co troubadour. Provencálové nehledali v manželství nikdy lásky, ba dvorné jich zákony přímo ji z něho vylučovaly — tu to máte, pokud bylo Rakousko manželem Německa, nebylo o lásce ani památky, teď, když nastal divoký poměr, je lásky, že vracející se šicové vypadají jako panádl.

Co tam musilo být piva, vína, hubiček a viřtli! Jaký to musil být „oči přecházející“ dojem, když Moravan Jiskra s Čechem Zelinkou dávali si velkoněmecké hubičky! Když se přísně zpytuji, mám vlastně Jiskru rád. Čímkoliv on je, tím se udělal sám a to má svou váhu. Sám se udělal doktorem, říšským radou, presidentem, ministrem, ba i Němcem („aby maminka nevěděla“,) a nyní, aby dějiny neměly práci s vymýšlením trefného predikátu pro něho, udělal se také už sám „bürgerministrem“. A až jednou s té své výše spadne, uvidíte, že se shodí také sám. Když bral Zelinku ve velkoněmeckém duchu za krk, už jsem myslil, že beře za krk vlastně sama sebe a že už se shodí. Ostatně — počátky konců bývají zahaleny mlhou.

A když byl hotov se Zelinkou, šel bürgerministr kolem stolu k své ženě, vzal ji také kolem krku a dal jí také hubičku, jako by chtěl říci: „Vidíš, ženo bürgerministerko, pánbůh požehnal našemu domu, teď se máme dobře!“ Mimo dům jsou všechny ženy něžny a proto mu neřekla také ničeho pro jeho nesalonně veřejnou hubičku, ač snad doma mu pak dokázala, že by ženy dovedly mluvit i tenkrát, kdyby ani jazyku neměly. Do zvláštního nadšení hubičkou nepřišla, nikde jsem se nedočetl, že by byla chopila se harfy a v zlaté její struny zapěla žalm německého Davida:

Německou ženou jsem, jsem, jsem,
mám dlouhý vlas a dlouhý šat
a modré oči mám.

Jen jeden referent referoval ve svém referátu, že byla paní Jiskrova potěšena. To věřím, mne by také těšilo, kdybych měl pensi a nemusil se o nic více starat! —

Přivítali ale své bratry ve Vídni, že ne? Šicové směli jít v šedivé parádě kolem dívajících se Vídeňáků, a volat Vídni z plného hrdla „slávu“, směli spát se štěnicemi v drahých hostincích nebo s jinými broučky na Glacis, směli si zaplatit jídlo a pití, směli se i starat, aby něco jídla a pití také za ty své peníze dostali, ba směli i dávat pozor na své tobolky, aby jim jich nikdo neukrad’. Že se přece tobolky ztratily a že mnohý se nenajed’, nenapil a nevyspal, je tak pochopitelno, že nepochopuji, proč se tomu říká i v „Augsb. Allgemeine“ nejinak než „škandál“! Toť by byl tedy také škandál, že najatí z říše sklepníci nedostali ani na penězích ani na stravě, co s nimi bylo vyjednáno, ba že se nesměli ani seprat, jakž jejich venkovským zvykem!

Jen o duševní stravu německých hostů bylo postaráno, té jim dali plné koryto — „Das Lied vom Wenzel“. Napsal ji, strupovitou píseň tu dle staré „Presse“ jistý vídeňský journalista (jako by byl ještě někdo jiný ⟨vyjma pražské nášlapníky⟩ takového sprosťáctví schopen!), velmi prý známý, — nu ano, ale čím známý? Také prý nepsal na tom dlouho — proč by ovoce sprosťáctví nespadlo rázem s takové duše jako přezrálé ovoce se stromu! Hosté z říše mohou se dle „lied vom Wenzel“ přesvědčit, že Vídeň je v základech svých ještě stará Vídeň, jen že ovšem [u]ž od časů Blumauerových pokročila, od sprostého k nejsprostšímu. Také se mohou přesvědčit, jaký my Čechové jsme vzorně jemný lid a jak může být zákon pravým darem božím, když platí všem stejně. Nám mohou spílat a nadávat, nás mohou dráždit až k šílenosti, strážci zákona nehnou ani prstem; když se ale sami jen trochu málo oženem, abychom obtížný hmyz zahnali, ihned nás mají.

Ale, myslím, nepsali by tak, kdyby nevěděli pro koho, nevedli by lid svůj bahnem, kdyby nevěděli, že je pravou jeho silnicí. Oni neplatí prý jen za vůdce, pravila „Neue freie Presse“, nýbrž *jsou* vůdci.

Uličníci jdou napřed — národe, pospěš si, abys je dohonil!

(Kamarádská odpověď. — Benátské zrcadlo. — Jindy a nyní. — Národ a journalista — oba nepolepšitelni!)

△ V Praze, 8. srpna.

„Nyní, když je národ v rozechvění, píšeš zcela chladně o Benátkách, kamaráde,“ pravil kamarád. To má několik příčin, kamaráde. Za prvé je spisovatel takový člověk, který musí a musí nabytého jednou dojmu zbavit se popisem a sepisem, sic je jím dušen a nemá pokoje. Za druhé jsem toho náhledu, že nemusím právě tam, kam by každého journalistu rádi měli, a za třetí jsem fatalista a myslím si: Chce-li pánbůh, abych spáchal velezrádu, zločin nebo přečin, spáchám jej i, když vypravuji, že benátští cukrkandláři vaří cukrkandl veřejně na ulici.

Dejme tomu, že bych v politicko-obrazné spletenosti pojmu viděl na př. v benátském paláci dóžů obraz benátské bývalé svobody. Svrchní část paláce toho je mramorový kolos, massa ohromná, přetěžká, a tu svrchní tíž musí dole nést sloupky štíhlé, slabé, které sice dost dlouho službu svou vydržely, nyní ale už srdcelomně pukají a mocnými železnými pouty svazovány být musí, aby jen chvílku ještě udržely ten náklad velký. Možno že to už dlouho nevydrží a začnou „kývat hlavou v dumném přemýšlení“. Přízemí a první patro paláce je samá arkáda a obraz volnosti, ale nad tím je přísná upjatost, uzavřenost, dole proletí každý vrabec, nahoře ale nedostane se ani zvuk ani čin na venek a sám „pták Hornik“ utloukl by si křídla. Lid směl se palácem procházet volně až do prvního patra, směl si při tom i myslet, že vládne s sebou, ale v prvním patře stál před „zlatými schody“, po nichž směli jen urození páni, nebo před okovanými dveřmi, za něž dostal-li se někdo, nedostal se více ven. Lid směl se procházet a pracovat venku, uvnitř seděli a vládli „vyvolení“, vládli a odsuzovali k doživotním galejím nebo k smrti, a aby soudcům a odsuzovaným byl kšeft ten příjemnější, namalovali na strop soudní síně oficielní malíři obrazy benátské slávy a svobody a dali kolem nich obrovské pozlacené rámce. A když přišel cizinec, viděl jen ty pěkně natřené barvičky a to pozlátko, ale soudů nad „nespokojenci“ lidu neviděl, obrazné ironii neporozuměl a velebil Benátky a jejich svobodu. Mohu za to, že benátský palác byl tak dobrým obrazem benátské svobody? mohu za to, že i jinde jsou paláce a — svoboda, lid a soudy, cizinci a neporozuměná ironie? mohl bych za to, kdyby — ač by to bylo „za vlasy přitaženo“ — viděl někdo v benátském zrcadle něco, co se do něho dívat nemusilo? A proto, kdo máme ještě jediný zdravý oud, velebme boha, že nepřišlo dopuštění!

Ostatně, kamaráde, kdo pak je ještě „čtenář novin“ a kdo se stará o to, co je v článku! Noviny zajímají jen potud, pokud jsou pokutovány, článek jen tenkrát, když bylo pro něj číslo skonfiskováno. Snad že národ už až příliš jasně ví, co myslit a co žádat má, snad že pro nynější okamžik se mu vše to ani jinak zatím říci nemůže, než jako se už tisíckráte řeklo. Té jasnosti v českém mozku mohli by sobě všimnout páni, ale nezáleží nám na tom, aby tak učinili. Kdyby slavní soudové časopisectva českého sobě ani nevšímali, zasadili by mu největší ránu. Věřte mně, kdy pro nahodilých 365 konfiskac nedostane český abonent po celý rok ani jediného čísla, zůstane přece abonentem a bude spokojen! Divný lid!

Jindy ovšem bylo jinak. Konfiskace kterýchkoli novin zachvěla celým národem, po celý den se strkaly hlavy dohromady, šeptalo se, mluvilo a rozvažovalo. Jednou se přihodilo nebožtíku „Lumíru“, že byl zabaven, a podnes pamatuje se na to každý. Kdopak pamatuje ale, kolikkrát jen letos byly už české listy zabaveny? Řekneš-li někomu: dnes byly zabaveny dvoje noviny, ušklíbne se ledově: „Jen dvoje?“

Jindy, když byl tiskový soud, rvali se o lístky a žádný sál zemského co trestního nebyl dost velký. Nyní — nyní se odbývají soudy jen v kruhu nejužším, rodinném, oko těká prostorami zcela volně, slovo státního zástupce „nezapadá“ a kdyby nebylo těch několik věčně „podezřelých“ svědků a as tří křesťansky smýšlejících journalistů, slavný soud a neslavný už obžalovaný neviděli by ani lidskou tvář.

Jindy, když šel redaktor „si sednout“ nebo když zas „vstal a šel“, byl průvod, slzy, kočáry, věnce, provolávání. Nyní — nyní kdyby nás někdo náhle překvapil otázkou: kolik redaktorů už tam nahoře sedí, byli bychom v rozpacích a na některého bychom dojista zapomněli.

Jindy když byla vyslovena ztráta z kauce, litoval toho každý a mluvil o tom každý. Nyní se několik tisíc „rozumí samo sebou“ a na nejvýš že ten, kdo jde na ulici, zapne si opatrně kabát, aby „národní jmění“ neutrpělo ještě jiným spůsobem ztráty.

Nyní by už jen to bylo nové, kdyby v úvodní zprávě sdělovala se fusiláda journalistů a feuilleton kdyby popisoval redaktorskou popravu. To je to, že chtěli-li zastrašit národ, jak se praví, přehnali se v prskavkách! Dříve přichází reakce u přesyceného než u lačného. Ti páni zapomněli na střídmost a teď jsou již sami přesyceni jako kuchařka v páře. Národ je tak, jak byl, ba ještě „horší“, a journalisté — bojím se, ti že se jaktěživi nepřejinačí, nemajíť „mravního základu“ k tomu. Dnes ptal jsem se jednoho redaktora: Kolik ti přibylo tento týden procesů? A on mně odpověděl s úsměvem tak klidným, jako bych se ho byl ptal po přištipku na starším páru jeho bot: „Ani pánbůh nedělá každý týden oučty!“

Věř, že je vše dobré, jak to je, kamaráde, takhle ale že to nepůjde!

(Ať je z toho polemika! — Přetýkající zdravotní studeň. — Nová myšlénka pro drožkáře. — Nová košťata „Debatty“, divy pražské zmalátnělosti a poslední útulek skribentovy fantasie.)

△ V Praze, 14. srpna.

„Sluneční parno budí nejen zaspalé mouchy, nýbrž i zaspalé myšlénky a z páry sráží v hlavě i ve vzduchu blesky. Teplem jeho zrají hrušky i knihy a žene se duch nervů k hlavě jako šťáva kořenů k vrcholu stromu“ — pravil Jean Paul, který pravil vůbec ledacos.

Nenapadá mně ani dost málo, abych si chtěl snad vyvolat nějakou polemiku se Jean Paulem, na polemiku jsem právě teď tuze líný; ale tolik musím naprosto tvrdit, že buď *nedřímá* v mém mozku ani jediná myšlénka — což je samorostlá poklona — nebo že nevěděl Jean Paul, co mluví. Od té doby, co začala strašná nynější parna, neprobudila se ve mně ani jedna myšlénka, která by stála za řeč, a srazily-li se předce myšlénkové páry v hlavě mé v nějaký myšlénkový blesk, byla to jen myšlénka na plzeňské pivo. A z něho vystupují zase nové páry a když se páry ty srazí v nový zase blesk, je to zase jen plzeňské to pivo, holba za patnáct nových. Což je arci živobytí trochu jednotvárné, za to ale klidné a velmi hospodské.

Slunce je prý universálním lékem z nebeské apatyky, je prý obrovskou zdravotní studní našeho světa, k níž netřeba teprv vykonat lázeňskou cestu. Musili jsme být tuze nemocni, že nám slunce tolik mediciny už na hlavu nalilo, tolik, že by se člověk z toho již zase rozstonal. Ty moje palčivé nebe, je to hic! Máme egyptské parno bez čistého egyptského vzduchu, turecký pal bez navyklých ochlazujících dvacíti koflíků černé kávy denně, italské slunce bez italských jalousií a uzavřeného po celý den italského života. V parnu zcela neobvyklém musíme žít život svůj obvyklý dál, leda že si při práci spustíme opony a vstrčíme nohy do lavoru, nebo na ulici že vlezem do drožky. Ale naše drožky nejsou dle toho zařízeny, aby chladily. Takhle aby byly *drožky s vanami!* Zajisté krásná to myšlénka, jsem ale k tomu příliš líný, než abych byl na ni pyšen, a dávám myšlénku tu obětovně v šanc, ať se jí chytne který chce drožkář!

Sotva čtrnáct dní trvají ty palné časy, jimž říkáme proto „psí“ dny, že člověka i psa utrpením přivádějí v kamarádský poměr, a už je vše změněno, už člověka netěší a nevábí nic, pranic, ani ty seznamy nových politických ouřadníků Jiskrových, jimž „Debatte“ říká „nová košťata Herkulova“. (Herkulem míní totiž „Deb.“ doktora Jiskru. — Pozn. redakce pro toho, kdo to neví). Co bychom se jindy alespoň na—po—u—smáli, co bychom se jindy na—na—divili, že ze starých košťat mohou být jediným trhnutím ministeriálního péra košťata nová, a kdo na př. v Pardubicích dovedl se vyznamenat *proti* svobodě, že v Plzni bude náhle apoštolem svobody. Sama „Debatte“ tomu jaksi nevěří; snad si myslí, že i z nejbělejších a nejlíp přemletých starých košil dělá se jen papír, a to jen papírový papír, a když začali z nich dělat v Severní Americe sukno a oblékat v ně armádu, že náhle armáda skvěla se velmi nepříjemnou nahotou. A kdo pak by mluvil o cislajtánské politice při tom parnu! Spadne-li náhle roucho s těch pánů hejtmanů „nové éry“, *jim* to neuškodí, my mužští ten pohled snad sneseme a ženské — těm do politiky beztoho nic není, ať se nedívají!

Budem-li do té doby živi, nebude-li půl českého národa do té doby zpráhlé strniště a druhá půle, cestou příliš rychlého vypaření, hotový rampouch, k ničemu jinému dobrý, než aby cucající jej političtí kluci dostali z něho kašel! O politice nikdo už nemluví a nikdo se o ni nestará. Staráme se jen o to, abychom vedru na vzdor přece ještě žili o několik dní déle — ale jde nám to mizerně. Praha vypadá jako vápenná pec, Vltavě vyschnul žízní hlas, a Pražané, jsou-li kuřáci, vyhýbají se velmi opatrně hořícímu konci svého doutníku, aby od něho nevzplanuli jako snop. Když se potkají dva dobří známí, dělají v obavě, že budou musit na sebe promluvit, tvář co nejkyselejší, a když promluví, zní pozdrav zcela po hindostansku: „Jak pak se potíte?“ Ba stalo se už, že kdosi a to dost duchaplný kdosi, ptal se krásné dámy: „Slečinko, kolikkrát se za den převlíkáte?“ Už i mozek trpí! Po Praze běhá známá jedna osobnost od výsluní k výsluní a ze stínu do stínu a všude postojí čtvrthodinku, vyndá z kapsy thermometr, a zapisuje si jeho stupně. Ba stalo se, co by nikdo nebyl očekával — „Bohemie“ se zbláznila, stala se vtipnou a popisovala meeting komárů. Kam si mají ty nebohé mouchy sednout, když už ani ne na „Bohemii“!

Jiná léta, když nás parno soužilo, ochladili jsme se alespoň myšlenkami. Vzpomněli jsme si na severní Rus, na švédské ledy, na věčné sněhy alp a ovanulo nás to jako chladící perutí. Letos sněhy s alp již slezly, Rus hoří, Švédové naříkají na parno jako my. Jen jedno znám ještě místečko na světě, na které vzpomenu-li sobě, tepny moje se utiší, oko zasvitne a k srdci klade se příjemný chlad. Místečko to není upraveno přírodou, nýbrž rukou lidskou — bůh žehnej dobročinnou ruku tu! Když vcházíš, ovane tě ihned příjemný chlad a libá vůně, krásnější než fialek. Můžeš se rozsáhlými místnostmi projet po kolejích podzemní železnice, můžeš tam proputovat pěšky celé dny, nebo sedě na kantnýři u paty některého z četných čtyřicetivěderních velikánů prosnít hodiny a hodiny, dumaje vděčně o tom, co zde připraveno ještě spasitelného léku pařícímu se lidstvu. Bůh žehnej dobročinné té ruce, která vzbudovala plzeňské sklepy a lednice! Jak jsem šťasten, že je znám, že fantasie moje má alespoň jedno místo, kam by se utekla!

ZE JOURNALISTICKÉ LÓŽE

I.

„Mehrere herren.“

Jeho Exc. pan kníže Adolf z Auerspergů, nynější maršálek země české, c. k. rytmistr atd.

Byl první den nového „sněmování“ a viděl jsem, že to bylo dobré. Tak dobré a tak mně bylo dobře, jak mně mohlo být už roku 1861. Škoda mého mládí!

Kdyby byl svět vzrůstal proti srsti, totiž kdyby byl pánbůh začal z galantnosti s Evou, bylo by to s jeho světem vypadalo v den „poslední“ tak, jak nyní u nás v den první. To je to, že nejsme bozi! Oktroyoval se nám sněmovní svět už hotový a my jej přijali, skroutivše na protest jen trochu kysele hubu. Teprv znenáhla jsme viděli, že na obloze světa toho jsou hvězdy, dle nichž Čech by cestu nenašel, že na ní je slunce, které nepraží všechna záda stejně, viděli jsme, že rostou na české zemi „kvítka“ prapodivná, viděli jsme všeliká zvířata a zeměplazy dle tvářnosti jejich, a když jsme vše to viděli, řekli jsme teprv: Ne-e, to není dobré! Začínáme tedy od počátku a v první den svého tvoření oddělili jsme si zatím vody od vod. A bylo mně v první den ten zcela božsky: můj duch vznášel se nad vodami!

Do sněmovny dostavili se „mehrere herren“, kteří se tváří, jako by zastupovali veškeré naše německé krajany, za to ale do sněmovny nepřišli žádní zástupcové českého národa, také jen „mehrere herren“, jak se pan maršálek ráčil laskavě vyjádřit. Pěkná podívaná na ty pány, jichž liberálnost roste pozpátku, jako ocas kobyly Lancellotova otce! Do roku 1860 měli ohon plný pěkných hustých žíní, dnes už mají na něm jen tak několik liberálních chloupků, pro naznačení místa. Předce se ale stále ještě tváří, jako by vybaviti musili sami svobodu, princeznu zakletou, třeba by neznali ani pravého slova odčarujícího a dobře slyšeli, že princezna je pořád ještě žábou a že pořád jen kuňká.

Někteří měli zvláště bílé košile, neboť byl právě také šábes, ba někteří vzali i nejlepší své šedivé kalhoty, aby den ten Čechům natruc hodně oslavili. Vítali se vzájemně. Když se sešel nižší s vyšším, uklonil se, jako by chtěl říci s Anastasiem Grünem, také liberálem: „Darf ich wohl so frei sein frei zu sein?“ A když se sešel říšský rada s obyčejným poslancem, byl na vznešeném obličeji prvějšího vidět celý přechod od desítky k pětce a ústa jako by milostně šeptala: „No víc už snad nemohu udělat pro tu autonomii!?“

Sešli se všichni. Pode mnou seděli malí i velcí statkáři, lidé „noví“ i potomci slavných rodů, tím znamenití, že „sobě ruce netřísní ani krví ani ingoustem“, ba seděli v dlouhé řadě i opatové, chtějíce dokázat, politickým svým působením, „dass an ihnen der Krummstab nicht das einzig Krumme“. A proti mně seděli mužové „z lidu německého“, obyčejné tváře, obyčejní mužové. Mezi nimi ale seděl a čouhal vysoko nad ostatní muž, jemuž nebe požehnalo ctí, statkem i délkou těla, seděl a vynikal doktor a ministr Hasner. Chtělo-li ministerstvo učinit celý dojem, měli přijít z něho alespoň dva. Já nemám bohužel praničeho nového proti ministrovi a doktorovi Hasnerovi, ale to je už velmi staré, že se mně zdál vždycky být na velkého muže příliš dlouhý. Kdybych byl děvčetem, byl by se mně pan Hasner co doktor předc pořád ještě víc líbil než teď co ministr. Tenkrát ještě měl v postavě své cosi skládacího, což mu velmi pěkně slušelo; ruce měl obyčejně v kapse, hlavu na prsou, kolena vybortěna, vypadal jako lyrická píseň, arci trochu dlouhá. Nyní je poesie tatam, ruka je pyšně v boku, hlava pyšně ve výši, nyní je jen ministrem, pro naše poměry už trochu příliš dlouhým. Pamatuju se ještě, jak dříve pozdravoval, teď už tak krátce nepozdravuje, teď jde všechno ve vznešeném oblouku, ruka i hlava. Ovšem, soucitu ještě zcela neztratil pro ty, kteří mu byli dříve rovni, a když viděl, že už je hned poledne a doktor Tedesco, tentokráte zcela pěkně oholený a pranic ušňupaný, že už vystupuje po dvacáté na prsty, aby se přesvědčil, je-li jich už 121, náhle se sebral a pospíšil ven do presidia, kde nemohli a nemohli na to přijít, jak překlouznout přes to česky psané memorandum, jež byli podali „einige herren“. Pomocí pana ministra našli tu sklouzačku pak brzy, přišli a zahájili svoje shromáždění řádně po česku, začež jsem jim byl ve jmenu několika přátel na galerii a několika nás journalistů upřímně vděčen.

Při tom stalo se nám arci, že jsme spatřili pana doktora Banhanse co podmaršálka. Mně nevadí ani dost málo jeho jednoduchý zevnějšek „deváté diétní třídy“, já konečně i snesu dělanou chladnost a vynucenou blaseovanost jeho řeči, ačkoliv mne její rythmus uráží vždy bolestně jako rythmus písně:

V tři čtvrtě na sedmou,
lucerna šla se mnou —

kterouž píseň nemám ale ani dost málo rád, já zkrátka přeju panu Banhansovi vzdor všemu a ještě něčemu k tomu upřímně nové jeho místo. On vyslovil obavu, že bude povinnost jeho těžka — i toto! Vezme se to prkýnko, na němž jsou sádrové ty figurky s těmi dráty v krčku, prkýnko dá se na hlavu a dá se jen pozor, aby to všechno nespadlo, figurky už pomocí drátku kývají pak při každém kroku, ať jde nazad nebo — ještě dál nazad, samy své „jo! jo!“ Balansování není tak těžké, a kdyby to všechno třeba spadlo, vždyť to není žádné neštěstí a proto se nemusí dát pan doktor hned veřejně do pláče.

Jen něco se mně rozhodně nelíbilo na panu doktoru. Totiž, že když mluvil, mluvil v pravo a v levo, nikdy ale přímo před sebe. Myslíte, pane doktore, že ty prázdné lavice před vámi byly skutečně prázdny? I toto, tam seděla česká budoucnost, třebas byste ji Vy, pane doktore, rozeznat nedovedl, a taková dáma zasluhuje už zdvořilých ohledů, třeba by nechala ruku v klíně, když Vy se tážete: „Přijato?“ Věřte mně, ona poroste a rozšíří se po sněmovně dál a dál, až bude dorostlá v přirozených svých poměrech, a pranic jí neškodí, prochází-li se liberecký doktor Gross mezi těmi na oko prázdnými lavicemi, třebas by měl každou nohu tak velkou jako ten sloup, jímž se doktor Gross domnívá být Rakousku. Někdy je hospodář rád, když se mu osení trochu zašlape — bojím se ale, že pan doktor Banhans neporoste tak jako ta česká budoucnost a že ho více ani nebude co podmaršálka, až — bude chtít mluvit přímo!

II.

„Mehrere herren.“

Chr. W. E. Dietrich, malíř německý, namaloval jednou obraz schůze německých radních, blaženě při rokování zesnulých. Obecní písař čte svůj akt dál, konečně ho ale přece všeobecný chrapot (ten není na obraze vidět) upozorňuje, co se tu „děje“, a v obličeji jeho květe komické udivení. Pak také týž Chr. W. E. Dietrich, malíř německý, namaloval dva vzájemně se vedoucí a podporující slepce, jak užuž padají do propasti. Krásny ty myšlénky nejsou, ani poeticky, ale řezavy a pra nic bych se nedivil, kdyby rakouská diplomacie ve jmenu nynější „schůze německých poslanců z Čech“ žádala kategoricky, aby byly oba ty obrazy z drážďanské galerie vyhozeny a jich původce tím přísněji potrestán, že namaloval je už před několika sty lety.

Jak pak by neměli ti „mehrere herren“ na Pětikostelním konečně usnout! Nikde žádná oposice, která by zamíchala krví, nikde žádný nepřítel — a kdyby měli ti páni mnohem více údů těla svého ze skla, než se domníval mít známý onen choromyslný, ba kdyby byli celí z něho, mohou zcela klidně zůstat v červených svých futrálech sněmovních, nikdo si z nich ani na památku kousek neurazí! Vědí, že se zde nic nestane, co by jim mohlo být nepříjemno, vědí, že mají všechno společné, jak vypsáno v Heinovu Romanzeru, vědí, že ve všem panovati musí mezi nimi jednohlasnost, jejich budoucnost je rozhodnuta: oni *musí* usnout! Už nyní odevzdávají se do vůle boží. Žádný z nich by se nepřiznal, že umí česky, a třeba maršálek činil hlasovací návrh *jenom česky*, přece všichni hlasují: jednomyslnost budí důvěru, důvěra „budí“ dřímotu.

Už druhá schůze jen se tak odklímala. Vše začalo i skončilo v klidu úplném, klid byl před schůzí dole na náměstí i nahoře v sále, přetrval také schůzi celou. Mezi desíti procházejícími se po náměstí policejními strážníky a pěti tamtéž poskakujícími vrabci nepřišlo ani k nejmenší srážce, a ubírající se do sněmovny poslanci šli po prstech. Teprv když doktor Forster přivezl doktora — chci říct plzeňského mlynáře Hýru, zadrnčela drožka. Dokutálela se šťastně až ke vratům, doktor Forster vyskočil a vyndal pak z vozu nějaký balík prostěradel a černých hedvábných šátků, z něhož čouhaly nohy, každá tak silná jako je celý dr. Tedesco. Začalo se to rozbalovat a teprv když to přišlo na schody, poznali jsme, že je to náš nebohý, nešťastný Hýra. Ubohé jehňátko! Vlezlo náhodou do německého trní, hned na ně naskákala síla klíšťat a žádná dobročinná ruka se ho teď neujímá, aby jich bylo sproštěno! Když je doma v Plzni, obdrží každých osm dní návštěvu z Prahy, která ubohého mlynáře za nějaký ten obídek a ten nocleh tak dlouho schrotuje a höfleruje, až se jeho politické vědomí leskne zas jako bota švábského sedláka o posvícení. A když přijíždí do Prahy, očekávají ho hned na nádraží, doprovodí ho v jeho voze do německého kasina, připíjí mu z jeho sklenice na jeho zdraví, jedí z jeho talíře, vyspějí se s ním v jeho posteli, neopouštějí ho ve dne ani v noci, až mu jde hlava kolem jako v reji divých žen. Nebohý Hýra, nebohé jehňátko, po pražsku lampl! Teď ho vytáhli nemocného z postele, aby jich bylo opravdu 121, a až bude ležet na prkně, vyzdvihnou mu ještě několikkrát ruku, aby dle jejího pádu poznali, může-li ještě hlasovat. Pak ale už nebude moct hlasovat, ten statečný, o němž jistý skutečný Němec řekl, že „jeho srdce je srdce německého národa“. To srdce německého národa bude si musit hledat pak nový futrál a poněvadž není vybíračné, také jej najde, ne-li člověka, třeba nějaký mlynářský pytel, nebo cukrářský, jak bude libo.

Nahoře chovali se před schůzí tiše a klidně. Pod zívající práznou galerií bavili se poslancové o včerejších tarokách, mezi nimi procházeli se „sněmovní“ úřadníci, stenografové a dva stříbrnými portami obšití lidé, hodní a upřímní muži, kteří livrej svou nosí *zevnitř* a ani na okamžik nemohou být v podezření, že jsou zde co poslanci. Mezi bavícími bavil se také pan ministr Hasner a když se pobavil, začal číst noviny. Vzpomněl jsem si, že zákon o pensích pánů ministrů je už veselou pravdou a pohled na čtoucího potěšil mne upřímně; mne to vždycky těší, když někdo ještě čte, ač toho nemá chvála Bohu víc zapotřebí.

A když pan ministr dočetl, začlo sedění. Bylo pěkné a zase klidné. Někteří poslanci říkali „ich gelobe“ a potěšilo mne, že jsem při tom mohl poznat otcovskou náklonnost, zároveň ale také přísnost strahovského opata p. Zeidlera k tepelskému opatu p. Liebschovi. Tento je ještě nováček a zapomněl při skládání slibu svlíknout fialové rukavičky s ostatně důstojných svých rukou. Ale p. Zeidler sotva to spozoroval a už stál za panem maršálkem, kýval a tahal se za prsty tak dlouho, až se pan Liebsch skutečně začal tahat alespoň za své rukavičky. To mně připomenulo obraz nebožtíka mého dobrého otce, jak mně jednou — bylo to o veřejné zkoušce na normálce — z dálky kýval, abych dal prsty od huby pryč.

Byl bych se dostal do sentimentálnosti, kdyby mne nebyl vyrušil líbezný „tanzmusikalienimpostgebuehrengesetzentwurf“, jenž mnohem krásněji zní, než páně Silbersteinův návrh stran „vagabundů“, kteří prý se letos v Čechách jedině urodili. Mluvil o něm dr. Stamm, který prý by tuze rád viděl, kdyby lid při muzikách vesele skákal, což závisí na lidu ještě míň než na dru. Stammu, ač na tomto už tuze málo, a mluvil při něm také dr. Stengl něco velmi včasného o „umlčených“ muzikantech (on řekl „unterdrückt“). A pak mluvili ještě jiní. Stojíť psáno: „Největší básníci byli snad mezi těmi, kteří nenapsali praničeho“. A aby svět tedy jednou se nedomýšlel, že ztratil v nich velké řečníky, mluví Hanisch, Rziha, Uchatzy, Kallina, Bachofen a t. d. po každé.

Také dr. Schrott vystoupil a povídal něco o novém budžetu. Ty můj bože, budžet, daně, peníze — ! Melancholicky povznesl jsem hlavu a zadíval se do okna, v němž právě poskakoval veselý vrabec. Jak si cvrliká! Tobě je hej, milé zvířátko, co ty rozumíš budžetu a víš o daních, v letě je ti teplo a na zimu se vypelicháš a nějaké to zrno také vždycky najdeš! — Teď odletěl. Ale co je to, cvrlikání trvá dál — ach odpusťte, pane doktore Schrotte, já myslel, že to ten vrabec!

Chr. W. E. Dietrich, malíř německý, namaloval jednou obraz schůze německých radních — či tak, to jsem už povídal!

III.

„Mehrere herren.“

Těšil jsem se na včerejší politický „věneček“ německých poslanců, potěšení zvrátilo se na zlost, ba až na zármutek. Těšil jsem se proto, že miluju hudbu plechových nástrojů, a když Konstantin Höfler mluví, že mně zvuk jeho řeči, divné takové spojení nosu a hrtanu, vždy připadá jako zvuk trouby. Od pana Höflera je to pouhá zdvořilost, že mluví celé řeči a píše celé knihy, on potřebuje jen vyslovit slovo „Čech“, „svoboda“, „technika“, aby už každé dítě vědělo, co vlastně všechno chce, a potřebuje jen napsat tytul „dějepis český“, aby už každý podrobně věděl, co to bude. Včera se zas obětoval a mluvil zas řeč celou.

Mluvil pro rozdělení ústavu technického na český a německý, pouze rozdělením prý vzkvete ta pravá svoboda a vznikne ta pravá láska mezi Čechy a Němci, jako se nechali dva mladí manželé hned po svatbě rozvest kdys také jen proto, „aby jim láska nevychladla“. To ho „mimovolně“ přivedlo na politiku a na politický program jeho samého a jeho soubesedníků. Především chválil rakouskou svobodu, a — „jeho chvála není chvála“, zpívá Walther von der Vogelweide, jako by zas Jan Hus řekl, že „jeho hana není hanička“. Velmi těžko prý by se nalezla země tak svobodná jako je Rakousko, pravil snad proto jen bez ironie, že také bez přesvědčení. Stalo se arci již, že před i po reku Ypsilanti umřelo už velmi mnoho lidí na tu rakouskou svobodu, ba že jí hynou posud, ale pan Höfler na ni neumřel, naopak, on v ní, kterého jinde nevytrpěli, žije i tyje co nejrozkošněji. Také ti ostatní kolem něho v ní dobře žijou a tyjou a proto kývali při Höflerově výroku tak srdečně hlavou a z jejich „bravo“ znělo: „Vždyť tu nanejvýš země a lid naříká na nevolnost — nikdo jiný!“

A pan Höfler, který kousíčku svých vědomostí po celé své živobytí užíval jen k tomu, aby „vědu“ spotvořil dle politických svých potřeb, který všude a všude vnáší do historie vášně, výmysly a účele své, který s pravdomluvností svou neobstál ještě ani před jediným poctivým kritikem, který teprv před nedávnem přísným Palackým postaven na místo vědecké hanby, týž pan Höfler mluvil dále a řekl: „Strašidlo národní strannosti nesmí se nikdy a nikdy vnášet do vědy!“ a když to řekl hlasem povzneseným a s rukou vztaženou, ani se při tom neusmál a ostatní se také nesmáli, volali „bravo“ a pak se teprv kousli do pysků.

> Der schoene rheinstrom deutscher sprache
> darf keine sklavenschiffe tragen

— to sice neřekl pan Höfler, když ale plaval ve své řeči ještě dál, vyvěsil zástavu jiných svobodomyslných frásí, jako vyvěšuje obchodník v otrocích zástavu svobodné Ameriky. Mluvil o tom — pan *Höfler* totiž — že on a soudruzi jeho „chtějí“ být spravedliví k české národnosti, ubezpečoval — nevím už po kolikáté jsme to slyšeli — že jsou pro úplnou rovnoprávnost, neboť prý to *hřích proti bohu samému, když někdo sahá na přirozená práva jiných.* Jeho soudruhy to trhlo, mimovolně se ohlídli, když ale viděli, že tu nesedí nikdo nebezpečný a že to vše je jenom žert v rodinném kruhu pronešený, jenž nemůže mít žádné následky, chytli se žertu toho, Grossové a Kuhové hodili pyšně hlavou, vypnuli u vědomí své liberálnosti a spravedlivosti k českému národu prsa, natáhli nohy a volali „bravo!“ Pan Höfler si sedl, bylo po komedii — já ale šel, ne pobaven a také ne rozzloben, ale opravdu a hluboce raněn.

Jaký rozdíl mezi mužem a mužem, jak nestejná moc slova a slova! Pravé slovo volné a myšlénka opravdu nadšená, jak jeden z vašich básníků praví, vyletí z prsou nadšeného muže jako orel a zarazí se do prsou všech pravých mužů jako blesk — vy pronášíte totéž slovo a tytéž myšlénky, ale neletí vám z prsou, nýbrž jen tak od úst, a nevpadnou žádnému pravému muži ke dnu srdce, nýbrž zatřísnějí mu jen oči kalem. Vy chcete jen obelhat, jen obelstít, chcete jen oslepit frasí svou, vy máte jen slova bez pravdy, sliby bez vůle, svoboda vám slouží jen k nuznému přikrytí vaší nahoty, krůpěj s nebe spadlá u vás mění se na kal, v němž lovíte. Jdětež s vylhanými svými frasemi! Co nejhorlivěji slibujete, tomu nevěří již ani dítě, neboť seznalo již řadu vašich skutků a vidí skutek váš nynější, „spravedlivý“, „rovnoprávný“, dle něhož sedíte v sněmovně zemské *sami!* Co nejnadšeněji pronášíte, budí v poslouchajícím vás muži jen nechuť, hlubokou, strašlivou nechuť! Kde Höflerové mluví o nestrannosti ve vznešené vědě, o spravedlnosti k českému národu, tam nelze poslouchat klidně, neboť tam skutečně se páše hřích proti duchu božímu! Vždyť víme dobře, co chcete, ba co již důsledně chtít musíte, nechte těch hadrů liberálních frasí svých, budem mít alespoň nějakou vážnost k vám a můžete mít i nějakou vážnost k sobě, ač stojíte-li o ni! —

Na vás, páni Höflerové, zas jednou skvěle se ukázalo, že každá přetvářka klame jen dočasně. Skrývali jste se pod řízné roucho Svobody, hráli jste si na kněze její. Dle prvního ale skutku vašeho již poznali jsme vás, dle dalších skutků vašich i dle skutků těch, s nimiž s národností svou souvisíte, poznali jsme dále, že součinnost s národem vaším pro volnost všeobecnou je zatím nemožna. Chcem-li se povznest nad frási, chcem-li opravdově pracovat pro volnost nejen národa svého nýbrž lidstva celého, s vámi — dokázali jste nám to již — nemůžem jít stejnou cestou. Stojíme ovšem prozatím sami, ale neptá-li se orel, než podnikne zápas, po spojencích, náš lev také se jich doprošovat nebude. My máme pevnou tu důvěru, že čas frasí pomine, slovanským přičiněním, českou pomocí že nastane pravá svoboda, v níž pak i vy podíl najdete svůj skvělý. „Budiž světlo“ zní metrem trochaickým, *slovanským!* A pak přijdem my a dokážem *skutkem*, že doba minula, ve které se nešetřením práv páchaly hříchy proti duchu božské svobody!

IV.

„Mehrere herren.“

△

Kde nic není, ani smrt nebeře, a proto je to tak těžké, mají-li se z nynějších besed německých poslanců dělat feuilletony. Dřív tu bylo živé moře, teď je tichá poušť. Povídají že cestovatelé pouští Saharou uprostřed pískové spousty nalezají někdy ještě mořské velké skořepiny, ovšem již dávno a dávno prázné a vyprahlé; když ale dají dutiny jich k uchu, hučí to v nich posud jako vzdáleným hukotem mořským, vzpomínka na bývalost. A když zde dole v té poušti něco zahučí, je to také jen vzpomínka na moře dřívější. Mluví-li řečník něco výdatnějšího, hučí v tom sněmy minulé, a z monotonního povídání presidiálního vyšlehne také ještě někdy vzpomínka, že český jazyk posud žije. Dříve těmi vzpomínkami „tropili rovnoprávnost“, nyní vzpomínek chvála Bohu ubývá, nač by se namáhali se zdát!

Je pláň a poušť zde dole, nikde pahrbek, třeba jen mladý, nikde nic vynikajícího. Totiž s našeho, dobrý přehled poskytujícího observatoria. Oni sami — „v poušti připadá si i bodlák býti cypřiší“ — jsou ovšem jiného náhledu, vidíš to na vystrčené bradě, palcech za vestou a jiných maličkostech velkých mužů. Vzdor jejich osobnímu domyslu je zde přec jen půda pro pozorovatele vědátora, pro nějakého Ehrenberga s mikroskopem; tomu se arci pak někdy stává, že se zamiluje do těch maličkostí pod jeho sklem — snad se mně to neštěstí nepřihodí!

Jako málo hybný rosol na břehu mořském, lesknavý, ale formou, barvou i chutí neurčitý, připadá mně to skupení velkostatkářů. Jsou v smutném zadumání. Dříve měli hlavu, teď dlí hlava ve Vídni. Vzdor té vzdálenosti je ale přece mezi hlavou a tělem korespondence a kdykoliv se to zde živěji pohne a zahlesne, poznáváme ihned vliv té korespondence a v upřímném obdivu nad těmi „Nibelungy ve fraku“ voláme: „Nikdy jsme neviděli knížete tak genialního; nejen dobrý primarius že je, on vyzná se i v břichomluvectví dobře!“ Jen pan starohrabě Salm, který nyní na novou dráhu českou k vůli rovnoprávnosti a spravedlivému ohledu na Čechy usazuje samé Šváby z Virtemberska, a pan hr. Oktavián, který v prázných chvílích svých přiměřeně se vzdělává čtením „písně o Wenzlu“, ukazují trochet individuálního života. Jen že je ten trochet trochu malý trochet, nestačí ani na epigram.

Naproti těmto „pánům z hradů“, kde zasedly si ves a město, je přece již trochu zajímavější genre. Kdyby tam bylo jen trochu hezkých tváří, člověk by se tam mohl přece na minutku zadívati. Je tam ale jediný muž krásný a to je doktor Tedesco. Je sice nejmenší z nich, ale nejhbitější; od kvítka ke kvítku, chci říct od poslance k poslanci litá hbitě jako kolibri a je také pestrý a krásný jako kolibri — „an liebreiz ein klein ungeheuer“. Patrně ani neví, že je tak, ale tak krásný, sic by při svém panenském citu neobracel tvářičku stále sem a tam!

Pak je zde pan doktor Pickert — Bädecker by napsal: „Der reisende kann ihn immerhin eines blickes wuerdigen“. Mne ale zajímá o něco víc, skoro tak jako dítě v kolébce a jako pecka ve švestce: ze všech těch tří věcí může v budoucnosti něco být. A bude-li pan doktor Pickert hodný jako posud, bude-li psát „Volkszeitung“ svůj tak krásně duchaprázně jako posud a budou-li poměry divny jako posud, může přivest to daleko, mnohem dál než pan Kuh, snad až na říšského radu, nebo snad až na redaktora „Prager Zeitungu“. Jeho obličej je velmi, velmi přísný, pradlena a domovník musí s ním mít kříž. Když ale řeční, mají již soubesedníci jeho kříž; pořád to zní jako: „Já nevím co to je, ale můj žaludek už pranic nesnese!“ Jsou však přece rádi, že ho mají — můj bože, při té chudobě!

Pak jsou tu pánové Maresch, Kuh a Höfler, při nichž sobě člověk ihned vzpomene na některou písničku z „Humorů“. Ale oni, jak už jsou, by se červenali, nepřivádějme je do rozpaků! A pak je tu pan Hýra — nechme ho také už být — a pan Říha, po budějovicku R-ziha. Hodný pán, dobrý pán, škoda, že je tak nemocný? Vždyť apostasie není nic jiného než nemocí, a byl to dost velký mudrc, který jednou řekl: „Prosím vás, přátelé, kdybych měl jednou být tam, kam nepatřím (pan R-ziha tam právě sedí), nehoďte po mně kamenem, nýbrž politujte mne, neboť pak jsem tuze nemocen.“ A pan R-ziha je už víc než tuze nemocen, on je už mrtev, a nejhorši při tom je, že se nezdá o tom vědět. To se už někdy stalo, jak nordická báje vypravuje. Byl totiž dle báje té muž, který měl tak břitký meč a k meči tomu tak silnou ruku, že přetnul jednou rázem v půli těla zápasícího s ním rytíře, rázem tak bystrým, že usmrcený ani nepozoroval, že je přetnut. Silný muž mu musil teprv říci, aby sebou zatřepal, a když rytíř tak učinil, rozpadl se ve zmíněné dvě půlky.

Nenamítej nikdo, že pan R-ziha vypadá boubelatě a červeně. To je to, že spí, a že nic o své smrti neví. Proto choďme kolem něho po prstech a nebuďme ho, roztřepal by se!

Es mag wohl bitter sein
vorbeizugehen als lebend'ger mann
am eignen leichenstein!

Odpusťte — píšu o besedách německých!

(V době mely.)

△ V Praze, 5. září.

Myslím, že v tomto témdni byl jeden jediný den, kdy jsem se nebavil; totiž jeden jediný den, kdy nebyla u nás konfiskace. [Zn]ají nás dobře, to je pravda, a rovněž pravda je, že je to rozkoš. Člověk může jít co nejmrzutější do redakčního domu, už na schodech spadne vše s něho. Potkáš někoho buď z expedice, či administrace, či z sazárny, či od mašin, a jeho tvář, buďsi třeba lipskou černí, jež je velmi draha, co nejumazanější, rozjaří se naproti tobě a ústa šepotají v blahém porozumění: „Už jsou tu zase!“ — „Kde jsou?“ — „V písárně.“ — „V administraci.“ — „U mašin.“ — „V expedici.“ V prvním patře, v zadu či napřed, v přízemí, v podzemí — všudy jsou, dopoledne zde, odpůldne tam.

Ani jednu příležitost jsem nevynechal, neboť mne zajímalo tvrzení lidí, že naše ouřadnictvo mnoho stojí a málo dělá; nyní mohu říci: *není* to pravda!

Číslo je vytištěno. Psali jste, přehlídli a redigovali dle nejlepšího vědomí a svědomí svého, neboť za prvé nejste bohužel samovrahy a za druhé jste vlastně pořád ještě bohudík loyální. Ale domýšleli jste se, že posloužíte konstitučnímu ministerstvu, upozorníte-li je na něco, co se děje nekonstitučního, nebo jste mysleli, že co novináři smíte předc sdělovat fakta a vrch Blaník že je předc vrchovaté faktum, nebo jste se domnívali, když platíte co velký journal tolik a tolik velkých tisíců za všelijaké kolky, že můžete malému „Denníčku“, jenž jen pro uspoření místa nevykazuje se kolkem, za nějakou lež trochu vykrákat. Nemýlili jste se sice, jen že záleží na: *jak* a *kdy,* hlavně na tom *kdy.* Že *teď* ne a tak ne, hned nabudete přesvědčení. Přijde pán s tváří úsměvavou a s ním sluha s tváří němou, z níž nesvítí nic mimo podezřelou zarudlost. Pán by šel zajisté raděj na procházku a sluha raděj do hospody, ale vy jste, bláhoví, něco spáchali a oni nemohou, pán presentuje nějaký arch a praví se zmíněným příjemným úsměvem: „Prosím, aby se mně vydaly — aby sazba se rozmetla — chcete-li napíšu protokol.“ — „Proč?“ — Pokrčení ramen a příjemný úsměv.

Dáte hlavy dohromady, abyste sami našli proč. Obracíte časopis sem a tam, ale nejste státními zástupci, nedovedli byste ani v jediném článku nalezt vinu, pronášíte jen samé „snad“. Konečně vyhodíte všechny ty podezřelé snady, vytisknete číslo z novu a myslíte, že jste vylíhli holubici. Nebozí Thebánští! Za půl hodiny je tu usměvavý pán a rudý sluha. „Prosím, aby se mně vydaly“ — — „Proč?“ Pokrčení ramen a příjemný úsměv.

Myslíte tedy, že jste povinni, abyste předplatitelům oznámili, že dnes ničeho nedostanou. Ze směšné opatrnosti byli jste už před čtyrmi nedělmi slavným úřadům předložili tištěné oznamy, nyní je lepíte na nároží. Za půl hodiny je tu usměvavý pán a rudý sluha. „Prosím — —.“ „Proč?“ atd. jako dříve.

Snad se vám cituje nějaký paragraf. V paragrafu je řeč jen o „tiskopisech“. Myslíte tedy, že rukopisem půjde, co nešlo tiskopisem. Napíšete oznámení, nalepíte je — za půl hodiny ale už ho není a vy zvíte, že zaplatíte trest, poněvadž jste „obešli zákon“.

Pak arci už nemyslíte pranic.

Nazvete mne třeba cynikem — mně se ta mela líbí. Zvláště se mně líbí ten úsměvavý pán; čtyrykrát za den váží obtížnou pro jeho tloušťku cestu do Růžové ulice, a kdyby bylo potřebí, bude ji vážit desetkrát a vždy se bude usmívat. Nejen že se mně líbí, já ho ctím, a ne snad jen proto, že když šňupal, také mně podal tabáku, na kterýž lidumilý skutek tím méně kdy zapomenu, čím méně ho bylo potřebí. Policejní šňupec ten bude mi vždy „jednou z nejkrásnějších upomínek“, ať dostanu rýmu z rozvlhlé politiky nebo z navlhlých nohou. Ctím toho pána, poněvadž „jasně ví, co chce (má to také na archu napsáno), poněvadž stále pokračuje, prostředky k dosažení účele svého zná, jich se chopiti a použiti dovede“, jak Goethe dí. Kdyby trvalo rozmetání sazby čtyry hodiny, ani se nehne. A také není snad z těch ouřadníků, jimž novotáři říkají, že jsou ze starých časů. Naopak, on pokračuje s dobou a má soucit. Zdá se, že s přehojnými konfiskacemi vlastně nesouhlasí, neboť řekl ondyno, utíraje sobě pot: „To máme dnes horko — a sem to jde trochu do vršku!“

Ano, kdybychom měli jen sto takových ouřadníků u c. k. státní policie a u c. k. státního návladnictva, ještě lepší by nastaly časy! Jen třikrát za den potřeboval by každý z nich nás navštívit a už bychom měli denně tři sta konfiskac! Ale již takto činí se slavná c. k. policie co nejutěšeněji, velká je její činnost, velké výsledky (také ta lepička, která lepila rukopisy na nároží, odsouzena k 48 hodinám), velké, překvapující i nepřekvapující objevuje vlastnosti. „Proti velkým přednostem kohokoli jiného nemáme jiné pomoci než lásku,“ pravil týž Goethe. A já ji miluju již horoucně, naši c. k. policii — bůh mně pomáhej proti jejím velkým přednostem!

ZE JOURNALISTICKÉ LÓŽE

V.

Za doby ministra Bacha byly časy velmi zlé. Kdyby byl novinář vynechal jen jednou úplný titul „Jeho Excelence pan ministr“, už měl proces. Zaplať pánbůh, že jsou ty časy zlé, velmi zlé už dávno pryč! Nyní máme svobodu tisku, a člověk si smí udělat třeba i nějaký ten vtipek, neboť veselost i pánu bohu se líbí. Také by se na to divně as podívali němečti poslanci, liberálové par excellence, aby takhle nevinný feuilleton byl už stíhán; pan místodržitel měl by s interpelacemi tuhou as práci. Že jí posud neměl, z toho soudím, že vlastně na všech řečech o tak zvaném „stíhání českého časopisectva“ není ani za mák pravdy.

Ale opatrnost neškodí ani při největší svobodě. A zašed si „také jednou“ do sněmovny, díval jsem se včera velmi opatrně dolů, ale tak opatrně, že jsem měl sám ze sebe radost. „Tam dole“ ne-„bylo to strašlivé“, nýbrž jasné a povznášející, bylo tam až oslnující množství J. J. E. E. pánů a pánů ministrů: J. E. pan ministr Beust, J. E. pan ministr Plener, J. E. pan ministr hrabě Taaffe, J. E. pan ministr Herbst. Nejen ministry jsou, nýbrž i nejsvobodomyslnější sloupové nové svobodomyslné aery, a to je tuze potěšitelné.

Vyhledávaje je, neměl jsem velkou práci. Ne snad, že by kolem každého byla rozlita nějaká zář, tak zvaná „glorie“, to ne, neboť z obklopujících je v hloučku poslanců nebyl ani jediný poslanec nějakým paprskem, a J. J. E. E. páni a páni ministři také co do šatů vystoupli zcela jednoduše. Přece však mně byl pan opat Zeidler dobrou pomůckou při hledání. Nejdřív jsem si vyhlídl jeho. Kam jeho bílá hlava spěla, spěl také můj zrak, kde v poklonách do kruhu umíral, zrak můj utkvěl, komu konečně podal ruku, zrak můj v něm poznal Excelenci.

A nejdřív poznal zrak zmíněný J. E. ministra dra. Herbsta, jenž přišel s krásným cilindrem v ruce. Náučný slovník o něm píše: „R. 1871 (tisková chyba) zvolen jest v okresu šluknovském a hanšpašském za poslance do zemského sněmu a odtud do říšské rady, kde náleží ke straně centralistické. Byltě jedním z předních řečníků levice, z které chvalně vynikal svou svobodomyslností, pročež vícekráte shodnouti se nemohl se slepými následovníky ministerstva, jako s Brinzem a j. a nejednou vystoupil proti vládě“. Je-li tisková ta chyba divinační, bude pan doktor Herbst ještě jednou v tuhé oposici k vládě, pro stranu centralistickou. Nyní není a tisknul těm, kdož také byli a už nejsou, dualistické pravice co nejsrdečněji. Ale nesluší mu ta srdečnost zevnější, obličej jeho, jak se na ministra spravedlnosti sluší, je příliš přísný na úsměv. Nejvíce se bavil s těmi třemi pány poštmistry, jež němečtí poslanci mezi sebou čítají. Snad se chce vybrat na nějaký výlet, měl bych za svou povinnost, abych mu přál šťastnou cestu. Zvláště poštmistr pan Ster[n]witz byl rozmluvou s panem ministrem patrně dojat. Několikkrát se ohlídl po lóži journalistické, jako by chtěl říci: „Začněte si něco se mnou!“ Ale nikoho to nenapadne. Kdykoliv sekretář sněmovní přednášel něco po česku, ohlídl se zas pan ministr, totiž na presidium se ohlídl; snad teď té češtině, když zde už oněměla, rozumí líp než dřív. Mám také nyní doktora Herbsta mnohem radš než dřív; je jen o 14 let starší než já a přivedl to už tak vysoko, jak já to jaktěživ nepřivedu. Kdybych hned dnes šel na večeři do německého kasina, kdež by mne ostatně vyhodili, ani jediný bataillon by k vůli mně nevyrukoval.

Komu také závidím, je přec jen doktor Hanisch. Jde vám okolo dvou živých, opravdových ministrů, podá jim jen ruce s takovou nonchalancí, jako by chtěl říci: „Jen zůstaňte sedět!“ a vstrčí pak ruce do kapes jako by nic.

A přec byl jeden z těch dvou pánů sám říšský kancléř J. E. pan baron Beust! Pan baron není právě našim přítelem, pravda, jakož my se také nevychloubáme zvláštní náklonností k němu, ale konečně je rovněž pravda, že jeho tvář, jeho pohyb, vůbec on celý víc jeví na sobě pravého diplomata a dvořana, než může se doktoru Herbstovi při největším namáhání podařit. Člověk mu věří, že je elegantní a hladký, ba i že je galantní, tak galantní, že ondyno, jak jsem v „Bohemii“ četl, odpustil jedné staré hospodyni své celých deset let se stáří jejího, tak že nyní tato čítá již jen as šedesátku, skoro na vdavky. Pan hrabě Taaffe se mu skoro rovná, ale pan baron Plener už notně míň. Pan baron Plener vypadá trochu už příliš lhostejně, jako by mu politika nadělala vlastně velmi málo starostí. Snad je z těch filosofů, kteří říkají: „Beztoho země jednou zcela vychladne a pak —“

Jak se páni ministři bavili? Tuze dobře as ne! Před schůzí nebylo nic zajímavého mimo to, že někteří poslanci začali už dílo „vnitřního narovnání“ tím, že se pomocí ukazovačů pravé a levé ruky seznamovali se journalistickou lóží. A rokování šlo následovně: „Zahajuju debatu všeobecnou. Hlásí se někdo z těch pánů o slovo? An se nikdo nehlásí o slovo, zahajuju debatu speciální. Hlásí se někdo z těch pánů o slovo? An se nikdo nehlásí o slovo, dám hlasovat o odstavci prvním. Pánové, kteří jsou pro přijetí odstavce prvního, nechť povstanou.“ To je dobrá methoda, nikdo při ní neusne.

(Sobotní rozprávka v redakci.)

V Praze, 12. září.

Seděli jsme, redaktor a já, a mluvili jsme.

Já: „Pedagog jistý — moudrý, opravdový pedagog — pravil: „Lidstvo se vychovává střídavě, vždy jedno pokolení bitím, druhé na to lichocením.“ Teď vezměm, že náš národ byl jen po 500 let bit, a počítejme jedno pokolení k druhému na 30 let — počkejte, 3 do 5 jde jednou, zbudou 2, 0 k tomu, 3 do 20 jde šestkrát — tedy bude teď šestnáct pokolení českých po sobě šťastno, a ještě nějaký zlomek k tomu, kterýmžto zlomkem jsme podlé „Pražského Denníka“ (pedagogický časopis pro politické děti) už my sami. A je pravda, my už cítíme ruku na své tváři, ruku hladící, hop hejsa — to bude po 500 let teď“ —

Redaktor: „Prosím Vás, přestaňte se svým „hop hejsa“, nespáchejte mně ve svém feuilletonu nějaký přečin neslušného se chování!“

Já: „I toto, já mám chování a cnost opatrnosti, a také myslím, že to není hřích, přát českému národu štěstí a napsat o tom třeba celý feuilleton. Víte, já v to štěstí věřím. Pomponius Mela vypravuje o jednom národu, žijícím v střední Africe, že je tam zvykem klást se na hroby předků a sny zde zběhlé že jsou proroctvím neomylným. Já se také někdy kladu na hroby našich předků a tu se mně vždycky zdá, že jejich práce a poctivost musí ještě mít ovoce, že my musíme být šťastni, kdybychom ani nechtěli, my ale chcem tuze —“

Redaktor (ježí se mu vlasy): „Pro nebe, zadržte! Už sv. Augustin stěžuje si ve svých „Vyznáních“, že zlý duch mu ve snu pasti klade v podobě krásných žen a jiných veskrz hříšných lákadel.“

Já: „Vždyť ale já nic zlého —“

Red.: „To je jedno! Věřte mně, že je za našich dnů nejlíp spát jako špalek. Cleon a Thrasymedes, o nichž sám Plutarch vypravuje, nesnili v živobytí celém ani jednou, šťastní lidé! A Herodot vypravuje o dvou národech, jednom na Atlantu a druhém někde na severu, kteří oba byli úplně beze snů. Co to musil být za hodný, bohabojný a klidný lid, bez procesů, bez pokut, snad i bez časopisů! Tam bych byl chtěl být redaktorem, ale tady, mezi vámi!"

Já: „Když se mě ale zdá tak upřímně o štěstí čes—."

Red. (prudce): „Ne ne! Jsme chudý lid a už Arabové nekladli žádné váhy na sny chudých lidí! U nich platily jen sny těch, kteří něco měli, sny králů a knížat nejvíc, a t. d., což je také velmi rozumné. Nechte si své sny a pište o něčem jiném."

Já: „Ale o čem! Společenského pikantního nic se u nás nepáše, a kdyby se páchalo, a já to popsal uměním ne[j]zvláštnějším a slohem ne[j]vybroušenějším, nikdo to nečte. Abych tedy snad sáhl k něčemu politickému —"

Red.: „I toto!"

Já: „Takhle sněm!"

Red.: „Přestanete mně — nevíte, že mám rodinu?"

Já: „Nebo tiskové procesy?"

Red.: „Nebezpečné!"

Já: „Štvaní německých listů?"

Red.: „Staré a nebezpečné!"

Já: „Jsme tedy v bryndě! Jak psát a o čem psát, aby nebylo nebezpečno! Kdyby byl člověk takhle vševědoucí — hrome, já mám myšlenku, přišla mně jako ve veselohře. Jakpak, kdybychom získali pro redakci mého miláčka pana policejního radu Dederu. Je kamarádský a dobře bychom s ním vyšli. Také tvrdí, že byl vřelým přítelem Havlíčkovým, a mně se jednou svěřil — věděl, že ho nikdy nevyzradím — že vždy byl a vždy zůstane upřímným vlastencem. To by bylo něco!"

Red.: „Ovšem, to by bylo něco. On ví, jak a kterak, co jde a co nejde. Ale nechtěl by!"

Já: „Kdo ví! Za pruské okupace, když jsme nedostávali ani časopisů ani zpráv, když journalistický hlad náš nabýval už ugolinovských rozměrů, nabídl se nám po dvakrát velmi přátelsky, že nám bude psát články.“

Red.: „Umí psát?“

Já: „Bravo, teď jsem zapomněl, že journalista musí umět také psát! Nu co se toho týče, arci, to má své háčky. Viděl jsem několik listin jeho podpisem stvrzených, a ty byly co do slohu velmi skromny a co do gramatiky a do pravopisu měly také některé „neodůvodněné“ zvláštnosti své, skoro bych řekl, že chyby. To je arci věc zcela nevinná, neboť „psaní a čtení přichází od samého pána boha“, jak říká Shakespearův konšel, a když pánbůh právě nechtěl —! Ale, hrome, já mám zase myšlénku! Jakpak, kdybych napsal humoristický článek, citoval v něm zmíněného miláčka svého před soud češtiny a odsoudil ho na deset let do Tomíčkovy mluvnice?“

Red.: „A on vás pak do 50 zlatých pro uražení ouřadního pravopisu! — Pište raděj něco cizího!“

Já: „Dobře — snad o Rochefortu, francouzské journalistice a francouzských tiskových soudech? Snad abych řekl, že bylo by pro Rocheforta líp, kdyby měl bývalou preventivní cenzuru než nynější své konfiskace a soudy! On sám praví, že se s ním zachází právě tak humanně, jako ve středověku s odsouzenými těhotnými cikánkami: vyčkali porodu, oběsili pak matku, utopili dítě a řekli si, tak že je to humanní.“

Red.: „Francouzské vyslanectvo mohlo by žalovat, že nepřítele napoleonské dynastie podporujem. — Něco historického, domácího, ale bez časových paralel.“

Já: „Třeba. Mám starý kalendář, tam stojí na den 12. září, že je to ode dávna šťastný den pro stříhání vlasů a pouštění žilou. O tom by se mohlo nezávadně —“

V tom se otevrou dvéře. Soudní poslíček vchází a rozdává obsílky k závěrečnému přelíčení dřívějšího redaktora.

Redaktor posud nezávěrečný a nezavřený vyskočí, chytne klobouk a vyběhne na bašty na čerstvý vzduch. Chci za ním volat, neboť na baštách, když jde vítr od Volšan, není právě zdravo, ale už zmizel.

Teď tu sedím. Hlava mně sklesla na prsa, na nichž neznačí ještě žádný křížek, že uvnitř kus citu pro to či ono již odumřel. To mne sice těší — ale o čem psát feuilleton ! ?

A OPĚT JEDNOU PŘED SNĚMOVNOU

Aby tam bylo součinné, soudílné a ústavověrné obecenstvo, stojí na náměstí Pětikostelním v dny, když „jsou ti tam nahoře“: 1 c. kr. policejní úředník, 2 „tajní“ pod okny fary svatomikulášské, 1 „tajný“ na rohu místodržitelství, 1 „tajný“ na rohu podloubí „u Montáků“, 3 nebo 4 městští strážníci, 1 důstojník městské stráže, 1 úředník městské policie, 2 městští ostrostřelci co „čestná“ stráž, 3 drožkáři a 1 fiakr (drožkáři a fiakr ne vždy). Je vidět, že se tu nemůže pranic stát, nebo kdyby chtěla c. kr. policie začít nějakou demonstraci, pustí se do ní slavná policie městská, a kdyby tato chtěla si něco začít, pustí se do ní policie c. kr. A kdyby městští ostrostřelci už byli složili přísahu vojenskou, která je očekává, a drožkáři a fiakři složili takhle přísahu na ústavu, která jim arci nehrozí, nemohlo by se už docela pranikdy pranic stát.

Ale „součinné“ obecenstvo se zde nebaví, je zde tak ticho, že i drožkářské kobyly, uvyklé na šum pražských ulic, v podivení ušima stříhají. Bůh ví, co si o tom koňského myslejí, ale jsou tak zamyšleny, že zapomenou i mouchy s hřbetu si sehnat a nevrle nos od země zdvihnou, když jim laskavost tu prokáže pánův bič, ošumělý jako ohon jejich.

„Tajní“ drží půl hodiny ruce v kapse a pak si je zase na půl hodiny založí, půl hodiny se dívají na střechu, půl hodiny na oblázky v dláždění a přemýšlejí, jaký dnes udělají „karfiól“. „Karfiólem“ jmenuje se v hantýrce tajných policejních raportisů hodně široké rozvedení něčeho, co nic není; má to účel zcela nevinný, honorář, „pracujíť“ nejen od kusu, nýbrž i od řádky. Skutečně nazývají řemeslo své „pracováním“. Alespoň na okamžik pobaví se někdy ti dva, kteří stojí pod farskými okny, když totiž v okně předsíňky journalistických lóží objeví se hlava některého oposičního journalisty; tu je pak na 500 kroků na „pracujících“ jejich loktech vidět, že mají poslání diplomatické.

Trochu líp baví se už čestná stráž. Když se totiž někdy sněmovní portýr zapomene a také dvířka přidrnčelé drožky otevře, v níž sedí „jen nějaký“ journalista, lekne se premovaný pán pravidelně tak, že padne do mdlob. Oni ho pak křísí.

Ale nejlíp ještě baví se strážníci obecní, poněvadž jim žádný paragraf instrukce jejich nepředpisuje, kolikkrát jen smějí sobě v pěti minutách zívnout. Zívají tedy, seč jsou, a skutečně se už podařilo mnohému z nich, že dočkal se konce některé schůze, aniž by byl usnul.

Teď právě jeden z nich, dosti dlouhý i dosti široký, vleka vysoké své boty pohodlně po dláždění, rozzíval se tak upřímně, že se po něm rozzívala čestná stráž, rozzívali „tajní“, rozzívalo celé náměstí i s drožkářskými kobylami, rozzívaly domy a střechy, ba i to slunko na nebi. A že to boží slunko si zívlo, zívl si dlouhý a široký znovu — v tom však, v polovici té „práce“ ruka jede k ústům, na obličeji rozhostí se úsměv blahého porozumění a rukáv přejede rty, jako by chtěl říci: „Ej — to by bylo něco!“ Sledujem jeho zrak a vidíme, jak od „Montáků“ spěchá k sněmovně sklepník s velkou měděnou konvicí; nese pánům ostrostřelcům v pivě rozmočenou uznalost dnešního jich velitele. A zase udělá strážník několik kroků, zase zarazí a salutuje dle 8. odstavce instrukce své. Jdeť vrchní komisar pan P.

Vrchní pan komisar přejde rychlým krokem — máť velmi mnoho co dělat — náměstí přední, trochu pomalejším už krokem náměstí zadní, dosti pomalým náměstí Valdštýnské a ulici Tomášskou a zcela už loudavým pak podloubí náměstí malostranského. Loudá se kolem místodržitelství nahoru až k zadním jeho vratům na Štěpánském náměstí, do nichž náhle zas vrazí spěchem náramným. Zajisté že spatřil na zadním náměstí Pětikostelním celou

„Svornost“ ve zbroji, před Valdštýnským palácem studentskou legii, Tomášskou ulici naplněnou sudy fenianského prachu, a teď jde rychle o pomoc! Ale v průjezdu zmírnil již zase krok, volně přejde dvorem, průjezdem, a zůstane stát mezi „místodržitelskými“ vraty u portýra, jenž je jiný a daleko ne tak krásně premovaný jako jeho kolega mezi vraty „zemskými“. Nepadá radostí ani do mdlob nad tím, že pan vrchní komisar s ním se ráčí bavit, nebylo by mu to také nic platno, neboť ti dva vojáci zde na stráži stojící takovým jemnostem nerozumějí.

A zase jde pan vrchní komisar k sněmovně, ale už pomalu. Dojde as do třetiny náměstí, zastaví se, dá levou ruku do boku, hladě si pravou vousy, pak dá pravou ruku do boku hladě si levou vousy, pak se poškrábe tu i tam, neboť ví, že zde není v salónu, a pak — pak jde zas nazpět. Potká se s policejním aktuárem p. L., promluví s ním několik slov a rozloučí se pak s významnými slovy: „Mám hlad“. Pan aktuár se uklonil na důkaz, že rozumí vyřknutému v celém vážném dosahu jeho, pan vrchní komisar šel a pan aktuár zůstal.

Dlouhý a široký strážník jde kolem pana aktuára, aniž by učinil zadost 8. odstavci instrukce; pan aktuár nemá uniformu a strážník nemá osobně ještě „tu čest“. Ale přece se zas stražník vesele zastaví, oči jeho oživnou: od „Montáků“ metelí se zas sklepník s měděnou konvicí.

Ještě as desetkrát oživí konvice obraz před sněmovnou „dramatickým momentem“, pak je konec schůze, která se odbývala — za významné součinnosti ústavně zralého lidu.

(Tourniquet na hranicích. — Letošní houby. — Nový autonomista. — Ty děti — ty děti! — Mír ani nemůže být!)

V Praze, 19. září.

„Čechové jsou do své země tak zamilováni, že ji jednou překlenou, zasklejí, na hranici postaví tourniquet a budou vybírat vstupné," řekl kdys ministr jeden — který, na tom nezáleží. Mohl tím tenkrát pomoct rakouským financím a nyní bychom měli nový prospěch: krásný, pohodlný kriminál, do něhož, až budou konečně celé Čechy zavřeny, neměly by celé Čechy daleko.

Ne, vidíte, já taky něco snesu a kdykoli byl některý můj přítel na několik měsíců zavřen, uplynul mně ten čas vždy k neuvěření rychle; ale nyní mne to už samého přemáhá. Žádný déšť letos a přece tolik procesů, a pořád ještě rostou dál — snad aby se jim dalo trochu kořalky proti dálšímu ještě vzrůstu! S kým pak bude, pro pána krále, moci chodit člověk večer na pivo, když všechny zavrou!? Nezbude jiného, než přihlásit se také sám a být odsouzen alespoň pro „obtěžování slavných úřadů".

A v takové době hlásí se dr. Banhans ke kousku opravdovsky českého programu, k autonomii české! Je to malheur! Ničím jsme dru Banhansovi neublížili, ničeho jsme mu neučinili na příkoř, ba my ho ani nikdy nechválili, a on, ten nemilosrdný, přece se hlásí k nám! Však trest ho nemine, až budou všichni „tam", přijde také řada na něho co „posledního Čecha". Pak si dá „k vůli všem možným případům" ostříhat vlasy a oholit vous, děvečka jeho naloží si dva polštáře, matraci a peřinu, a donese mu to tam, kde bude tolik a tolik měsíců živit se špitálskou stravou a každý „první pátek" chlebem, vodou a „Pražským Denníkem". Pak ale již bude z dvou třetin země kriminál, z třetí — blázinec!

Už ta třetí třetina začíná. Poněvadž nechtěl a nechtěl vrch k Mahomedu, šli poslanci němečtí sami na venek, objednavše sobě napřed již souhlas, řeči, koláče a pivo. Nejlíp se jim dařilo v Podmoklí, či Ouští, nebo kde to kraj světa bylo. Tam vniklo konstituční uvědomění tak hluboko, že je umějí i školské děti již nazpamět. Jeť tam zajisté Urgerman jeden a sládek — toho jmena Matitschek či Matejitschek, historikové Tagesbotovi sami to dobře nevědí. A muž ten má dcerušku, krásnou dcerušku, skoro slečinku. Každého to překvapuje, že je jí teprv pět let, nebo kdyby se byla narodila o několik let dříve, mohlo jí být a t. d. Již před čtyrmi lety odložila z vyšších sociálních důvodů cumlíček, živila se pak po nějaký čas kaší, nyní ale už jí všecko, v pátek hlavně knedlíky. A poněvadž má tak zdravý žaludek, myslilo se, že nejspíše snese pohled na několik poslanců a nějakou tu řeč, které ji hned naučili. A když přijeli, nezarazila se pranic, vyndala jenom prstíček z úst, jakž se také sluší, a řekla jim zcela upřímně, jak ji to těší, že ti pánové stojí tak pevně k ústavě, i vyslovila zcela určitě naději svou, že i nadál zůstanou takoví. Pak si dala prstíček zase do úst a vyslechla důstojně řeč doktora a poslance Kliera, který ji nadšeně ubezpečil, že se v něm nemýlí. Po té jí dal nový desetník, a má její souhlas pojištěn pro všechny časy.

Tak si hrají německé politické děti „bez rozdílu stáří“. České děti si také hrají, dělají ale už rozdíl. Po náměstích pražských vidiš rozmanité hloučky chlapců, a kamkoli přikročíš, seznáš, že si hrají — na tiskové procesy. Nejkudrnatější z nich je obyčejně redaktorem a ostatní na něho dorážejí paragrafy ciferně určitými, podle toho, jak vysokou který z nich cifru zná, třeba „paragraf milion“, který ani v trestním našem zákonníku *posud* není. Soudní jich řád je trochu nepravidelný, konec soudu ale pravidelný, redaktora odsoudí totiž vždy. A pak začne s povždy renitentním kudrnáčem mela, z níž tento někdy vyvázne útěkem, někdy je ale chycen a musí ihned zasednout mezi soudce a pomáhat odsoudit zas kudrnáče druhého. Jde to zcela podle pravidla „jednou já, jednou ty“, a říkají tomu, že si hrají „na Baráka“.

Možno, že se hra z Prahy rozšíří, neboť Praha „caput regni“. Jen že, když se jednalo o souhlas s deklarací, ztratila „hlava království“ hlavu. Inu, neškodí, opatrnost jest matka moudrosti, stojí v čítánce. Opatrnost už máme, teď musí tedy přijít moudrost; matku už máme, teď přijdou kmotři a křtiny s koláči a vínem. Alespoň nějaká zábava. Beztoho píši „političtí přehledníci“, že bude mír. Ondy sešel jsem se s jistým občanem, který žije v tom klamu, že já vždy musím něco vědět.

„Nu jak?“ táže se občan, „bude brzy něco evropského?“

„Ano,“ pravím v pyšném vědomí, že za mnou stojí J. V. císař francouzský, J. V. král pruský a ještě jiní potentáti, „*evropský mír* bude.“

„Co mír!“ osupil se na mě občan, „když platím válečnou přirážku, chci také něco za to vidět!“

ZE JOURNALISTICKÉ LÓŽE

VI.

„Tam dole bylo to strašlivé,“ totiž tam dole měli strach. A bylo tam smutně dole, smutnosmutně jako o podzim, když strništěm jde vítr chladný. Vítr už včera sem zalehl, přinesl zprávu o drahém Carlosu; včera byli všichni „morituri“, do dneška už se někteří sebrali, ale ne mnozí. Strach u většiny zůstal; v strachu je člověk nepříteli dán v šanc, každý se ho může zmocnit — my jsme ti nepřátelé — ale co bychom s nimi dělali!

Pomalu pokračoval čas a ještě pomaleji než ty líné minuty scházeli se poslanci. Nikdy se nečtly noviny tak pilně dole jako dnes, i české. Každý článek, každá korrespondence se studovala, ukazovala sousedovi, uvažovala. Tvořily se kruhy a kroužky, a debatovalo se s tváří opravdovou. Bylo velmi ticho, neobyčejné ticho, jen někdy vybuchl smích jednotlivce a zazněl ve své osamělosti křečovitě, jako když se někdo směje proto, že se o samotě bojí. Ten smích pocházel z pravice, z tělesa velkostatkářů, jež ztratilo včera hlavu svou. Nedivme se té křečovitosti těla!

Rozmanitě počínaly si hloučky. Jedni byli plni dobré naděje. Co je prý na tom, že *jeden* padl, *ostatní* tím získají na ceně. Pravda, na moluckých ostrovech zničili jednou část pepřových stromů jen proto, aby ovoce ostatních v ceně vystouplo. A vystouplo!

Druzí říkali: „Velká rána a opravdová! Carlos byl pojmem, ideou, systémem.“ Když padl Carlos, padl systém, zmizela idea, vybledl pojem. Velká rána!

Třetí neříkali ničeho, nybrž jen tak povídali. Ale povídali věci smutné, skoro zoufalé. Bylo jim jako po hostině skvělé, ale poslední, jako Raimundovu boháči před náhle práznou kasou. Vědomí vlády a moci je opojné jako víno, těm zoufalým bylo dnes, jako by se byli ve víně tom již utopili. Každá minuta jim připadala jako hrob a bylo jim, jako by přes ty malé hrůbky kráčeli již do velké krypty své politické činnosti.

Nač ty nesmírné strachy, pane doktore Tedesco! Nezapomeňte, že máme svobodu jako v Anglii, možno, že máme i sluneční teplo jako v Anglii. Nu a Franklin vypravuje, že mušky, které v Madeiře ve víně se utopily, do Ameriky a odtud do Anglie vezeny byly, zde na anglickém slunci zase oživly. Třeba tedy jen dát se na slunko vylejt! Nač ty strachy, pane doktore! Jistý básník – arci větší Němec i zároveň lepší politik nežli Vy (byl to totiž Seume) – pravil: „Kdo se smrti bojí, ztratil již život“. A bylo by tuze velkou škodou, kdybyste Vy, pane doktore, měl z pouhého strachu přijít jen o nejmenší cípeček svého mladého a krásného života! Nač se hned tak tuze bojíte Vy, když se nebojíme my, kteří máme větší strach před sebou! Vždyť se nám hrozí panem Kaiserfeldem, který v štýrském sněmě nadšeně schvaloval vše, co se proti české oposici do vší budoucnosti díti může. Ten by jí dal — ne trepkou, nýbrž snad hned zouvákem, třeba ne na přání „Neue freie“ hned tím trochu vyšším, tak zvaným „Haynauovským“, o nějž dušička lidská velmi snadno pozemské své boty zuje. Vidíte, my očekáváme mnohem méně dobrého než Vy zlého — neboť někdy bývá právě jenom a jenom malheur. To Vám byla jednou jistá žena, ta měla velký malheur s rozením. Sedm let nerodila ničeho, pak porodila dítě mrtvé, pak neměla sedm let zase nic a po té měla zase dítě, ale slepé, — nevím ani, přišla-li kdy k dítěti všestranně zdravému, ale Vy ten případ co medik znáte — nu tak vidíte, že bývají malheury zcela zvláštní. Ale to Vám ráčí být snad také známo, že my Češi máme věčnou a v pravdě ševcovskou smůlu, stokráte více, než v Auberově „Prvním dni štěstí“ je smůly vypsáno. Auberův „Gaston“ má vždy jeden případ šťastný, a druhý hned na to nešťastný. My ne, my jsme důsledni, my máme vždy jeden případ nešťastný, a pak hned druhý.

Že se bojíte nepřirozeně dlouhého spánku? Uvedu Vám případek z „Periodologie lidské“. Roku 1706 usnul holandský jeden pokrývač dne 24. ledna a probudil se teprv dne 24. června na několik minut, usnul zas a spal do 23. července, tu se opět probudil, vypil trochu vody a spal dál až do 11. ledna 1707. Pak se ale probudil, vstal a byl zdráv. Kdybyste si i trochu politicky dřimnul, třeba trochu dlouho, však zase vstanete a budete zdráv chodit mezi námi co pýcha a naděje naše. V Blaníku spějí už tak dlouho a když se jich ondy Mošna ptal: „Jak pak, pánové, ještě nic?“ ani nedali odpovědi. Sedí tam nejspíš na české smůle.

Ostatně — vždyť byste nespal sám! Vedle Vás by byl doktor Hanisch, ten by arci mluvil ze spaní, pak pan Hýra, ten by arci hrčel jako celé složení. Ale před Vámi by spal také pan maršálek, který byl včera, první den po odsloupení svého bratra Carlosa, tak neobyčejně čilý. Zde jsem viděl jednou ideál bratrské lásky, zde jsem poznal pravdu, že „bratr je přítel první a nejpřirozenější“. Přišel do sněmovny mezi nejprvnějšími a hned obcházel od muže k muži; ani jediného poslance nevynechal, s každým mluvil a to živě. Zdálo se mně, že chce předejít myšlénkám či úsudkům, či snad nevěřil úplně povahám křišťálovým a předpokládal myšlené epigramy? Jen když přišel k doktoru a profesoru Hasnerovi, mluvil klidně. Inu ano, pan profesor má také bratra a také cit.

(Nové proudy nadávek. — Oktávní vzpomínky. — Historická spravedlnost. — Čeští kmenové.)

△ V Praze, 10. října.

Hej Slované, ti „Figarové“ et kump. nám nadávají! S takovou chutí, jako by dnes Čechům nadávali poprvé, a s takovou zas zručností, jaké jen desítiletý, svědomitý a pilný cvik poskytnouti může! A už nebudou jiní, příroda jim nedá. Jsou jako jistý pražský dřevoštěp. „Ale prosím vás, muži, jak pak vydržíte jen po celý den ženě bez přestání nadávat!?“ — „I prosím poníženě, to mne pranic nenamáhá!“

Proti tomu dešti nepomůže žádný deštník, ba ani střecha. Seděliť čeští poslanci pod střechou říšské rady a vídenští journalisté nadávali jako špačkové, vyšli si čeští dělníci na Pankrác a tamti nadávají zas. Cokoliv je českého, musí potřísnit; žádný jim nebrání, snad že se jich každý štítí. Ale ta jednostrannost ve „smění“ je přec jen a zůstane neratíonální kanalisací. V Paříži je kanalisace tak dokonalá, že se může pod zemí čistě chodit jako salonem; v Praze nezůstala česká národnost svého času ani v restauračním sněmovním salonu bez potřísnění. A pak ať se někdo diví, že z takto hnojené půdy vyroste někdy kvítko, které nevoní ani jim ani nám!

Vyrostlo před osmi dny na Pankráci, ale přišel pan Dedera, vlastenec, a utrhl je. Jen že je utrhl příliš prudce, prašníky praskly a květný prášek zalítl k páterům Jesuitům a k německému kasinu ve spůsobě cihel a několikaliberních kamínků. Všichni z redakce „Bohemie“ vypravují, že se choval pan Dedera se srdnatostí až úžas vzbuzující. To mne těší, neboť miluji ctnost a „jen ctnost dodává pravé zmužilosti.“ Tentokráte se skládala páně Dederova ctnost ze dvou škadron husarů a dvou bataillonů infanterie. Avšak pan Dedera ještě nikdy se nevydal zcela ze ctnosti, a měl ji ještě trochu reservní v kasárnách. Proto také zasluhuje, aby byl náš. Proto ho miluji, vroucně miluji, skoro tak jako ctnost!

Přece jen s hlubokou jizvou v srdci odstupoval s dějiště. Vzalť tam za své jeho miláček, Fidelio jeho jmeno, chrtem být jeho povolání. Nevytrpělo to věrnou duši doma, když pán byl odešel. Hledal pána ouzkostlivě po stráních i polích, nenašel ho, byl ale sám nalezen, svázán a bídně utracen. V stříbropěnné Vltavě odpočívá tělesný pozůstatek jeho. Může-li kdy se umírnit bol nad ztrátou tou, bylo by to jen tenkráte, kdyby byla zavedena daň z psů. Ale to je malá útěcha, neboť neplatila by se daň jen z chrtů, nýbrž i z jiných druhů zvířátek, věrnost po všech čtyrech světem roznášejících, z buldogů i mopslů a ještě jiných.

A mimo padesát jiných udál se na Pankráci ještě jiný případ zvláštní, proto že v následcích charakteristický. Bylť mezi stlučenými také nějaký žid a sotva dostala se zpráva ta do vídeňských listů, již se psalo, že je v Praze „judenhetz“. „Christenhetz“ se mohlo tolik a tolikrát spíše napsat, ale nenapsalo se. Jednou řekl kýs dobrý pozorovatel: „Všechno bezpráví, které se kdy na židovstvu spáchalo, mstí se nyní co nejvýdatněji. Šlápne-li někdo některému třeba jen náhodou na nohu, již volají všichni o pronásledování soustavném a svět jim dává za pravdu.“ Bodejť by se nemstilo vše v dějinách! Jen že v Čechách netřeba mstění. Když po celé Evropě židé byli pronásledováni, neslýchaně týráni, o statek, život, čest i domov připravováni, v slovanských krajinách našli vždy útulek bezpečný. A slovanská povaha se nezměnila, záští proti jakémukoliv vyznání v Čechách není a také nebude!

Historie časem svým vše vyrovná. S Čechy, praví se, stane se vyrovnání a narovnání co nejdřív. Teď bych jen rád věděl, s *kterými* Čechy začne narovnání co nejdříve. Podle vídeňských listů jsou tu rozmanití čeští národové:

a) Staročeši,

b) Mladočeši,
c) feudální Češi,
d) klerikální Češi,
e) demokratičtí Češi.

Mimo to dělají velmi jemný rozdíl mezi „die *Czechen*“ a „*diese* Czechen“, znají také pododdíly „die hartkoepfigen“ nebo „die pfiffigen“ nebo „die bloeden“ atd. Nejnověji ale našli kmen nový:

f) Die Krypto- oder Tajno-Czechen, k nimž počítají také samého pana hraběte Kellersperga. („Neue Freie Presse“.)

A sami od sebe přihlásili se, nejvíce z ouřadnických kruhů, co kmen nový ještě:

g) Taky — Češi.

Nejsnadnější vyjednávání bylo by s kmenem posléz jmenovaným.

(Plácačky na zabíjení dlouhých večerů. — Olympický genre. — Co mne hnéte. — Povídka o jedné perle.)

△ V Praze, 31. října.

Nu tak tedy — začněm! Beztoho jsou večery již dlouhé a doba tedy pro plácání tak příhodna. Když se večery prodlužují, když petroleje se dolívá z velké zásobní láhve, když světnicí se šíří příjemné teplo, když v kamnech praská dříví a litají z něho jiskry, jako by se to budily sny a šlehaly květy minulých jar, tu je volno zadívat se do toho poprasku a šlehotu, tu se šíří prsa a rozvazuje jazyk, tu rozkvítá život rodinný nebo alespoň domácí, a vsadil bych se, že v luznou tu dobu i divoký olymp Offenbachův sedí klidně kolem lampy u kamen a je pouhým „genrem“.

Otec Jupiter vstrčil již před několika nedělmi blesky a hromy své do kartánku a zapomenuta je již pohnutlivá zpráva, kterou podal „Neues Fremdenblatt“ o posledním hromobití, „odbývaném“ u Retzu, kde roste dobré víno. Nyní čte otec Jupiter politické noviny a sděluje ostatním, že Isabella přežila 519 ministrů, což je na jemnou náturu ženskou dosti pěkné, a že, když vytáhla ze Španělska paty, zapomněla ve Španělsku punčochy své a těla čtyr svatých, teď že si ale o ty punčochy psala.

Matka Juno — která je vzdor božské nátuře své tak hloupa, že pro nevěrnost muže svého padá někdy ještě do mdlob — užívá té příležitosti a má v pořekadlech přednášku o opatrnosti. „Opatrnosti nikdy nezbývá“, „Opatrnost je jen tak maličká lampička, když ale hvězdy právě nesvítí, je přec jen prospěšným nářadím“, „Kdo si jednou v horkém mléce nos opařil, fouká pak i do podmáslí“ a t. d.

Diana čte v „módní příloze Květů“, Venuše čte ve velmi pěkném, mnou sepsaném, posud ale nevydaném pojednání o tom: „že ve světě děje se někdy cnosti jako panně mezi napilými hochy", Merkur dokazuje Marsovi, že kdyby lidé byli náhle cnostni, mnoho tisíců lidí musilo by zahynout, čehož by Mars nikdy a nikdy ovšem sobě nepřál.

V takových teplých kruzích sedí cnost velmi teple, alespoň se o ní mluví vřele. A kdo sedí u kamen sám, kdo „tvoří kruh" sám pro sebe jako indický had, také je v té době lepší, na př. já. Sedím tu a filosofuju. Přemýšlím hluboce a široce a přece nemohu se dostat na kloub trápící mne záhadě. Přemýšlím totiž o tom, jak to přijde, že se mně děvčata vždy na podzim zdají být hezčí než minulého jara a na jaře vždy ještě hezčí než minulého podzimku. Když s jara obléknou se v šat létavý, jedna vypadá jako motýlový květ akátový, druhá jako pomněnka a třetí jako tulipánek, zdá se mně vždy, že získaly, a když se pak zahalí zas do pláště a kapišonu, zdá se mně, že získaly zas a že vypadají jako perly v skořepině.

Toto stálé stupňování, pololetní přírost ouroků k původnímu kapitálu a stálé získání je malér, ale jen pro mne. Děvčata by se měla modlit, abych se dožil aspoň 80 let, mužští by se měli ale modlit vlastně ještě víc, je to prospěch jejich. Jaké to štěstí, dostat krásněkrásnou ženu, když už je štěstím, vůbec dostat ženu, jak známo! Jen starým bramínům nebylo to ještě známo, ti kladli ženu ještě mezi „štěstí pochybné", ale jejich moudrost je překonána.

Nyní sobě umějí mužové žen svých vážit, šatí, živí, brání a chrání je. Stalť se teprv tyto dny zde zvláštní případ chránění, jejž vypravuji, jak mně vypravován byl, totiž krásně, jak následuje:

Měl muž ženu, má ji totiž posud, ten šťastný! On byl tuhou skořepinou, ona lesklou perlou, abychom neřekli nic nového. Byla a je krásna, nosí pěkné šaty bez ohledu na jich drahotu a je mimo dům velmi jemná. Proto sobě jí vážil muž její, neboť byl pro ni zase vážen, jakož vůbec krásné ženy uváději se mezi dobrými vlastnostmi mužů svých.

Tím více ho urazilo, když doslechl, že jiný muž, který byl vlastně také skořepinou perly, ale jiné, chlubí se, že jeho žena krásná je mu velmi nakloněna. Kdož ví, nemluvil-li tento lež, pomluva je věc zlá a známo, že šikovní lidé dovedou lež povídat co pravdu, jako šikovní malíři na hladké ploše dovedou vymalovat vrch i prohlubeň. Ale dopálen byl tím mluvením velmi a poněvadž soku nechtěl mečem v ruce dokázat, že nemá kuráže, šel k doktoru práv — teď je jich mnoho — a dal mu několik zlatých zálohy na žalobu. Žaloba se zadala a skořepina číslo I. pravila k lesklé své perle: „Počkej, ten dostane!“

Je sice pravda, že hlína se na brusu rozpadne, kdežto drahokam obstojí, ale rovněž pravda je, že i nejlesklejší perla se zakalí, když se na ni sáhne rukou mastnou. Proto také běžela hned perla číslo I. k právnímu tomu „příteli“, jak se říká.

„Prosím vás, pane,“ šelestilo s její rtů, když byly hedvábné šaty její vešustily do vedlejšího pokoje, „arci že musíme vyhrát, neboť pomluva je jen pomluva — avšak račte nahlédnout —“

„Arci — arci,“ přejal přítel řeč, „avšak neračte se starat, jemnost paní, zařídil jsem žalobu tak, že pomlouvač ani nebude moci podávat *důkaz pravdy.*“

„Zaplať pánbůh,“ splynulo upřímně s krásných rtů jemnost paniných.

Krása má od počátku světa právo být — trochu přihlouplá.

Jsme ještě velmi vzdáleni rafinovanosti pařížské, kde dámy poznávají na procházce své děti podle svých chův, své chůvy podle jich zuavů a jedna druhou podle jejího Marforiho! Snad nám to neškodí.

(Něco pro „Palečky“ a jich milovníky. — Miláčkové obecenstva. — Stydlivý pohled do budoucnosti.)

△ V Praze, 7. listopadu.

„Vy, kteří máte hlasy příjemně upravené, jděte na kruchtu, a vy, kteří máte hlasy chlupaté, jděte dolů a odpovídejte,“ stojí prý někde napsáno. A proto jsem postavil chlupatý svůj baryton v chrámě české Thalie předevčírem dolů na podlahu a když na kruchtě čili na jevišti objevil se Paleček a vyměřovat začal na plátěné stěně ideální svatební lože, což činil s patrnou radostí, spustil jsem s ostatními více méně chlupatými hlasy „výbornou“ a „slavnou“ odpověď, aniž by se byl Paleček vlastně něco ptal. Arci, otázka byla položena už před témdním, když u kasy bylo škrobem přilepeno — u *každé* kasy je trochu škrobu — že za týden je „Figarova svatba“ ve prospěch „nížepsaného“, jímž tenkrát byl právě výše psaný Josef Paleček, člověk a basista v harmonickém slov těch smyslu. A odpověď potila se včera večer už dlouho před počátkem komedie v přeplněném divadle a zacpala kase tentokráte ústa již na hodinu před tím, kdy jindy teprv kasa mluvit počíná.

Kdybych byl Hans Christian Andersen, napsal bych velmi pěknou bájku — pak by mně byla ta pěknost pouhou hračkou, kdybych byl totiž Hans Christian — velmi pěknou tedy bájku „o čtyrech Palečcích“. Ti Palečkové jsou tak veselé jiskry v českém životě! První byl onen „bratr Jan Paleček, stavu rytířského, kterýž jsa toho času při králi Jiřím Českém, velmi šlechetného života, králi milý a vzácný i každému dobrému byl, a mnoho kratochvilných věcí za živobytí svého činil“, jakož jsou na př.: že mluvil s mrtvými rybami, tahal kanovníky za komže, pomáhal chudým došky na střechu přibíjet a papeži napsal adresu: „Tomu nejvyššímu a nejbohatšímu biskupu nad jinými všemi biskupy, pánu v tom slavném městě Římě, má býti list dán.“ A vyličiv ho na doškové, sluneční září českého dne oblité střeše, přešel bych — obrázek druhý — na onu dobu české noci, kdy jsme žili jen v snu, kdy jen děti po česku žili a dorostlí byli jen dětmi, kdy vše bylo malé a dětinské, rozumu být nesmělo a jen fantasie bujit směla, i vylíčil bych, jak dětská srdéčka rozesmála se a skákala při „Kratochvílné historii o Honzíčkovi, tak nazvaném Palečku, a jeho divných osudech“. A od kmitavé, prskavé té lampičky olejové přešel bych na dobu prvního svitání, kdy lid náš učil se od dobrých mužův již čist lecco nejen bajkou, i životem prodchnuté, kdy vedlé stálých ještě obav a přísné opravdovosti z lože vstával též již český humor, kdy vedle Jungmannů a Čelakovských pracovali Rubešové, Hajnišové a „Ještě někdo“ — vé a v osmnácti špatně svázaných, ale vesele napsaných sešitech „na světlo posílán“ byl „Paleček, milovník žertu a pravdy“. A pak — nu pak bych došel již obrázku posledního či čtvrtého, doby, kdy lid náš nejen žít plně a zpívat vážně sobě počíná, nýbrž i sobě zpívat *dává,* a tu bych našel zase jednu veselou jiskru, zase jednoho „Palečka“, onoho výše psaného „nížepsaného“, který „vzácný každému dobrému jest a mnoho kratochvílných věcí za živobyti svého činí“, jakož činí na př.: „Mefistofely“ a „tlampače“, „Basiliy“ a „Radimské“ i jiné buď rytířstvím buď komikou obrněné krátké chvíle. Má už těch figurek hezky mnoho na šňůrce, víc než nebožtík Kopecký i toho času s živým ještě Labuťkou dohromady.

Paleček by se mohl právem podepisovati „Josef, miláček obecenstva“, podepisuje se ale jen „člen českého divadla“. Dobře činí, máme těch národních titulatur už dost, dost už těch „strýců“ či „kmotrů národa“. Mně se ti pánové s tím velkým sebevědomím podobají opeřenému ptáku Tittibje: spějí držíce nohy vzhůru, z bázně, že by sic nebe se mohlo sesypat. Ovšem, „členů divadla“ máme mnoho, to ale nevadí, jakož ještě méně vadí, že máme vedle Palečka jiné ještě „miláčky“, kteréž milujem jako jeho samého. Pro jednoho nesmíme zapomenout na druhého, sic bychom mohli někdy zapomenouti na toho jednoho.

Nicht einer von den saengern
singt andern saengern gleich;
es hat im lied ein jeder
sein eignes koenigreich.

V říši českého divadelního basu panuje Paleček co „Josef I.“, v říši barytonu a sopranu, truchlohry a veselohry jsou zas jiní Josefové neb jak se jmenují a jakého pohlaví jsou. Jen v říši tenoru je u nás oligarchie či spíše anarchie. Byli tu také, kteří obor svůj opanovali, ale odešli. Lituje se místa, nelituje se osob těch. „Kdyby příčinou smutku nebyl nerozum, nýbrž rozloučení, musil by smutek každým dnem růsti; proč ale mizí?“ Nerozum vzaly si osoby ty s sebou a smutek nikoho ani beztoho nenapad.

Chválí se, že Paleček stojí věrně při věci národní. Dobře, že se plnění povinností uznává, ale nedobře, že je ještě málo těch, kterým jde povinnost nade vše.

S Bohy sedět v jednom kočáře
cti své dbalý muž by nikdy nechtěl,
kdyby stud mu při tom musil do tváře.

Ale teď mne něco napadá, co ani s Palečkovým basem ani s divadlem vůbec nesouvisí. — Trýznivá myšlénka! — Připomínám si totiž první dobu českého sněmování, kdy parlamentarism ve zcela novém kočáře k nám přijížděl. Tenkráte jednalo se o osud poslance Vávry a tenkráte to bylo, kdy řekl pan arcibiskup náš, že by nikdy nezasedal v schůzi, v níž by se súčastnili také muži, kteří byli kdys pro nějaké politické své činy žalářováni. Málo let uplynulo a teď se vypravuje, že pan arcibiskup učinil také nějaký čin, z kterého má prý vzejít proces. Aby takhle — ne, to by byla podívaná, aby takhle oba co poslancové nového sněmu vstupovali do sněmovní síně, každý jinými dveřmi, ti by si zakrývali oči jeden před druhým!

(Vyšlo si neštěstí. — Hořovický Simerink. — Scéna z volebního divadla. — „Antigona" a jiné hry pro děti.)

△ V Praze, 14. listopadu.

Neštěstí, které se událo za Hořovicemi, rozlítlo se světem. Nyní již putuje po uherských nivách, chodí od prahu k prahu a znamená je krví, kterou bylo dřív také sněhy naše zbarvilo Mnohé staré věrné oko rozslzí se do dnů svých posledních, mnohé, mladé tužné do dnů svých pozdních. Neštěstí netáže se ni po krásných ni po věrných očích: „slz si žádá, nechť jimi oslepne oko již jakékoli."

Nemohu se zbavit myšlénky, že celá událost je následkem nějaké lehkomyslnosti. Tvrdí se sice z dotyčných stran, že není osoby, které by se mohla vina vyložit. Pravda-li, což by potěšilo arci každého, že není vinen, kdož vlak předčasně vypravil, že telegraf nekonal služeb, že v sníh zabředlý vlak *vše* učinil, aby následující vlak zpraven byl, že ředitelé vlaku tohoto činili vše, seč byli, že užili všech prostředků, aby vlak svůj zarazili, prostředky ty ale že nebyly pranic platny — pak ovšem litujem nedokonalosti prostředků těch, avšak nikdo se nemůže divit, bude-li chtít mnohý bojácný vyčkat, až budou prostředky ty právě lepší. Po Simerinku leze vlak do vrchu a svrchu příkře jako housenka po stromě, v zimě v letě stejně, vždy, dle počasí, jiných pomůcek užívaje. Hořovicům ani dost málo nenapadá, aby se rovnaly Simerinku, mají-li ale Hořovice výroční zvláštnosti a obtíže *své*, nuže ať se učiní opatření *právě dle těch obtíží.* Či se má teprv pak vždy něco učinit, když se už něco stalo, nemá se pomyslit i na oheň, kteří v dřevě dřímá?

Časopisy chválily soustrast a dobrosrdečnost, jakou jevilo při neštěstí obyvatelstvo vůkolní. Bylo by dobře, kdyby se vůbec nezapomínalo na dobrosrdečnost českého lidu, na nějž v čas neštěstí jakéhokoli vždy spolehati se, s nímž v dobrotě vše a vše uspořádati možno. Ostatně soustrast s nebohými obětmi krvavé náhody neobmezila se na vůkolí ono; zvěst udalosti, jakmile se roznesla, ledovým mrazem zarazila veškeré tepny společenského života, zapomnělo se na vše ostatní, a když pak v druhý večer povozy s raněnými v děsném tichu a opatrně ploužily se Prahou, bylo každému, jako by ztrácel a litoval členů své vlastní rodiny! —

Jen jedna tepna se nezarazila — agitace voličů německých pro nastávající volby obecní. Pánové ti rozvinují činnost, že by byla větší ještě věci hodna. „Ryba Rohyta, plovoucí v hloubkách nezměrných, nestává se hrdou; malá Cafari tančí již ve vodě na píď hluboké, jako by ji lechtal.“ Polechtávají jeden druhého k větší činnosti, a jsou dnešního dne již velmi, velmi činni. K reklamacím se tlačili v celých procesích. Na mnohém bylo vidět, že vlastně tak dobře neví, co chce, mnohý to řekl upřímně. „Nenapadlo mně posud starati se o to — když mně ale ti pánové nedávají pokoje!“

Přišel také otec, israelita, aby reklamoval volební právo pro svého syna. Ale syna toho nemohli nikde nalezt. Konečně ho přece našli — mezi těmi, kteří, když byli právě dospěli na léta vojenská, byli odebrali se „za obchodem“ do Ameriky. — „Vždyť je ale pan syn v Americe!“

„Vrátil se zase.“

„Musí tedy dostavit se osobně.“

A když se dostavil pro svůj legitimační lístek, obdržel přátelské pozvání, aby se ještě před volbou laskavě smluvil s asentní komisí.

K smíru konečnému to volební divadlo ještě as nepovede, nejsouť tam lidé, na straně druhé, tak snadno uspokojeni jako onen umění milovný našinec, který tyto dny zvolal: „Tohle to provedení klasické „Antigony“, tak důstojné a pěkné, smířilo mne s německým divadlem!“

Provedení bylo prý skutečně dobré, tak dobré, že i septimané malostranského gymnasia obětovali si svatčinu svou na děkující insert v „Bohemii“. Na všechen spůsob byla „Antigona“ septimánům na jevišti v řízném svém rouchu milejši než ve školských škamnách, rozuměli jí tu nepoměrně snadněji a nepotřebovali teprv Donnerův překlad šilhavě povytahovat ze škamny, aby porozuměli. Ale nechme toho — jsem upřímný, mne přec jen mrzelo, že nespatřili jsme „Antigonu“, když ne dřív, tedy alespoň také již na českém jevišti. V Berlíně dávají ji nebo „Krále Edipa“ rok co rok, také u nás činily se již od dvou let přípravy. „Hlahol“ měl již nastudované sbory — sbory by byly v českém divadle učinily dojem obrovský — také již se mluvilo o úlohách, kdo kterou převezme, a skutečně netrvalo dlouho a — pak se již o tom ani nemluvilo.

Arci, s tím posměváčkem nesouhlasím, který pravil: „Paralysujem „Antigonu“ českými hrami pro děti.“ Mně by byla bývala „Antigona“ velmi milá, neméně milý budou mně ale ty drobné hry pro drobný lid. Nejen snad pro to, že budou stát také pěkný kus režisérské práce, nýbrž pro to, že bude tak pěkná příležitost státi se také trochu dítětem, radostně se dívat na radost jiných, jimž člověk té radosti alespoň nezávidí. Velmi snadno možno, že přijdou také děkovací inserty za hry dětské, ale od dorostlých. Jen rychlé přípravy, abychom — náhle zas o té věci ani nemluvili!

Z KALENDÁŘNICTVÍ

I.

Historický kalendář připíše si k dotyčným dnům listopadu dva nové dny úmrtní: skonali James Rothschild a Gioachimo Rossini. Na prvějším nám, upřímně řečeno, záleží pramálo: James i všichni mezi sebou jen se żenící a vdávající Rothschildové jsou nám zajímavi jen co zvláštnost v době, kdy nezasloužená bída daleké většiny lidstva stala se již uvědomělou a tím citelnější, a kdy tedy Jamesovy dvě milliardy jsou křiklavou illustrací k ní. Na samém dvoře francouzském proneseno prý jen: „Rothschild est mort, vive Rothschild.“ Rossini ale byl muž, který milliardy lidstva svým geniem oblažil, který v říši své tisíckráte víc dobrého vykonal, než Neronové ve své zlého způsobit mohli.

Historický kalendář zaznamená je přec oba, prvního co známku doby, druhého co květ její. Nebude mít s dáty jejich velkou práci, umřeli v čase všímajícím sobě i osob méně důležitých, žili dost dlouho, aby se každý po jich křestním listu byl zeptat mohl. Výhod podobných nemá historický kalendář u jiných velkých mužů mnohých, co do čitelných mezer má historický kalendář už také historii svou. Nejvíc na ně sobě naříká *Fr. v. Kruse*, jenž sám byl napsal nejlepší taký kalendář.

Cos jako by historickému kalendáři podobného, jen že divinačně historického měli již Řekové na svých „dnech dobrých a zlých“, o nichž Hesiod zpívá, a Římané na svých „dies atri, fasti et nefasti“. Teprv křesťané středověcí přidali ale ke každému dni jmeno nějakého „dobrodince lidstva“, jemuž pak přidali zas korunu posvátnosti. Kalendář ten ve mnohém nepovznesl se nad pouhý seznam jmen vzdor učenému jesuitu Suriovi, Bollandu antwerpenskému, vzdor tomu, že v oboru tom skoumali Carpentier a Bossue, až nejnověji Rességuier, Montalembert a Reinsberg-Düringsfeld. O daleko větším počtu svatých ani nevíme, kdo a čím vlastně byli, tím méně, kterého roku umřeli, ještě méně ale, kdy se narodili. Skoumání to nesmí ani nejdůtklivějšímu synu „našich dnů“ býti směšné, vykazujeť církevní kalendář jmena, jichž historie vzdělanosti lidské nikdy vynechati nesmí. Smyslu tomu porozuměli Husité, přibravše do kalendáře svého Jana Husa, a Protestanté, přibravše Martina Luthera.

Avšak lidský duch rostl, s ním činy jeho, a činy i osoby zaznamenávala vždy širší kruhy sobě kladoucí, vždy vyššího cíle sobě vědomá historie. S ní pak šířil se a měnil praktický ukazovatel její, historický kalendář. Reformace byla se děla na základě vědeckém, na základě tom pracovala i historie nyní. Kalendář historický v době té přibral události *z dějin vzdělanosti a události politické.* V XVI. věku vyšlo „calendarium historium“, v němž při každém dni udána byla jmena vynikajících učenců a osob politicky důležitých. S kalendářem tím činěn velký hřmot, po celé století jej napodobňovali. Avšak měl také následky zlé: žilo ještě mnoho pověrčivých a kalendář historický byl užíván co horoskop pro osudy všech v ten který den narozených. Jako u našeho lidu ten, který se narodil „o sedmi bratřích“, posud má „sílu za sedm“, musil ten, který se v 16. věku narodil 25. dubna, umřít jako „mučedník sv. Marek“. Také měli ještě knížata a miláčkové jich příliš obšírná v něm místa — „l’ etat — c’ est moi“. A další a nejdůležitější stránkou zlou bylo, že jako vše a vše duševní (vyjma hnutí náboženské) byla také historie jen pro ten těsničký kruh tehdejších vzdělanců psána, lid že z ní měl pramálo užitku, nejméně ale že se mohl povznést případnými dáty historického kalendáře. — Nová doba je i v tomto ohledu nová. Lid je nepoměrně vzdělanější a vystupuje vždy dál a dále do popředí. Hlavním zřetelem jeho staly se již *dějiny vzdělanosti lidské* a tím míní se již dějiny lidstva celého, nyní již duševně součinného, ne dějiny jednotlivého národa, velkého třeba v štěstí či neštěstí, ještě méně ale dějiny jednotlivé rodiny. Stojí-li v novověkém kalendáři historickém *při dni 14. listopadu:* Narodil se básník Oehlenschlaeger, zemřeli: Leibnitz (1716), Jean Paul (1825), Hegel (1831), Rossini (1868); v týž den opustil Napoleon na *zpátečním* tažení svém Smolensk (1812) a Dánsko (1863) přijalo novou ústavu připojující Šlesvik „na věčné časy“ k Dánsku, z čehož povstala známá nám válka — nebo stojí-li tam *při dni 8. listopadu:* Modloslužba v týž den v celé říši římské zapovězena (392), Švýcaři se spojili na Grütli (1307), bitva bělohorská (1620) — není již ni jediného člověka vzdělaného, kterého by to či ono jmeno, ta či ona událost nepřiměla k přemýšlení. A přemýšlení to přivádí člověka k širokému obzoru, k uvědomění proudu dějinného, k humannosti a pokroku.

Angličané na počátku doby té snažili se odstraniti všechna jmena svatých z kalendářů a na místa uprázněná vřadit jmena učenců, umělců, a t. d. nebo nejdůležitější události světové. U Němců nastala t[á]ž snaha r. 1815, tedy roku „velké emancipace národní“. Tenkráte chtěl dobrý Gaupp, konsistorialní rada vratislavský, „narozeniny znamenitých učenců a duchaplných spisovatelů“ dát alespoň na místo těch starých kalendářských svatých, „o nichž ničeho nevíme“. Jak ale byla chronologie dějin lidské vzdělanosti tenkráte ještě chuda, vysvitá z vlastních slov Gauppových, stěžujícího sobě: „— avšak lituji, že se mně nesdařilo nalezt *pro každý den narozeniny* **jednoho** *muže znamenitého.*“

Teď je chronologie pouhá hračka, ač ještě nedokonalá (a snad nikdy ni v ohledu tomto dokonalou nebude), a Gaupp náleží se svým přáním mezi kuriosity. Nejnovější kalendáře historické jsou již velmi bohaty, starým kalendářským svatým nechávají jich vydržené právo, velikánům

„světským“ a velkým událostem ale získaly právo nové — nechť noví se starými zápasí, neb spíše nechť rozvine se obraz lidstva všestranný!

II.

My v literatuře své ještě kalendáře historického nemáme. Jsou učiněny jen některé počátky k němu, jednotlivá připomínka v kalendářích občanských, týdenní neb i denní připomínky v časopisech, od Hyblova „Hyllosu“ začínaje po časopisy našich dnů. Jsou to práce malé, ale záslužné, dobře sloužící tomu, kdož přikročuje k velkému dílu. Jen dvě mají velké vady: za prvé jsou pouze české, nehledící k ostatnímu Slovanstvu, tím méně ale k světu neslovanskému; za druhé jsou skoro výhradně politické, sdělují události, nezaznamenávající milníky vzdělanosti.

Přirozeno, že každý národ do svého historického kalendáře přibeře přede vším historii svou, co ho kdy v životě politickém či národním potěšilo nebo zarmoutilo. Zaznamená si události, kterých národ hned sousední nezaznamená, jako hlava rodiny zaznamená si do modlitební neb jiné dědičné knihy narozeniny a den úmrtí těch, do kterých celému sousedstvu pranic není. Historický kalendář českého národa poví o událostech českému národu důležitých, o osobnostech majících význam pro *celý* národ český. „Narozen je každý arci, narozen v pravdě je ale jen ten, kdož věnoval se slávě“ — výběr musí být tedy přísný, aby kruh nebyl *příliš* široký. První křesťané kladli den, ve který mučedník trpěl, za den jeho narození — v tom je hluboký význam!

Z ostatního Slovanstva přibeře zas jen to, co *celému* Slovanstvu platí, pohodí vším pouze lokální neb časový význam majícím, vyvolí jen to, co ceny trvalé. A z historie všeobecné politické, z dějin vzdělanosti ostatních národů vybere zas jen to, co má skutečně a pravdivě význam *světový*. Historie vzdělanosti tu ovšem poskytne mnohem víc než historie politická.

Světová dáta může kalendář český vybrat z jiných, značnému již počtu a značné i důkladnosti se těšících děl cizojazyčných, slovanská a česká dáta musí si sestavit samostatně. Nebude to malá práce. Posud ani nevíme na př. zcela jistě, v který den básník Mácha vlastně skonal*; o Komenském zas, abychom jiný vážný příklad dali, má Jungmannova historie pozoruhodnou větu: „Narozen dle domnění obecného *v Komně na Moravě, pravdě podobněji 1592.*"

Avšak i jinde, kde chronologie mnoho již pracovala, jsou posud časté a značné nesnáze. Některé z nich uvádí *Kruse*.

Mnohým osobám se přihodilo, že *byly narozeny v dva dny po sobě jdoucí*, umřely také dvakrát nebo byly v dva i více dnů po sobě upáleny nebo sťaty. Savanarola byl upálen dne 23. i 24. května 1498, Egmont sťat 1., 4. a 5. června 1565, Alibaud guillotinován 10. a 11. července 1836. Schiller je narozen 10. a 11. listopadu, rovněž se neví určité datum narozenin nebo smrti u Händla, Voltaira, Galvaniho, Cervanta, Koperníka, a t. d. Stalo se obyčejně tím, že narodili se nebo zemřeli v noci, a v zmatku že nevědělo se pak, zda před nebo po půlnoci. U jiných je rozdíl větší dvou dnů, takž u Cuviera, Montesquieu, Halevyho, knížete Adama Czartoryjského, a t. d. Roku 1864 chtěli Němci slavit padesátiletou paměť svého filosofa Fichte; udával se den úmrtní na 27., 29. a 30. leden 1814, slavili tedy raděj hned celý oktáv.

Mnohdy jsou dáta o 10, 11 a 12 dnů od sebe. Maria Stuartka byla sťata dne 8. února, ale také 18. února. Cook,

---

* Udává se 7. listopadu 1837, jsou v tom však vážné pochybnosti.

Calvin, Dante, Boccaccio, Marlborough trpí podobným zmatkem. Pocházíť to spletkou starého a nového počtu. Papež Řehoř XIII. zavedl nový počet teprv roku 1583, protestanté jej přijali později, Německo teprv 1700, Anglicko docela 1752.

Stran Luthera jsou údaje o celé měsíce rozličny, stran Tychona de Brahe o celá leta, rovněž stran Younga a jiných. Hojné spletky staly se mýlkami mezi otcem a synem. Někdy ale o životě i nejznamenitějších osob nejsou stran úmrtí či narození *pražádné* určité údaje. Zvláště malíři těší se takové nejistotě, takž Murillo, Breughelové, Julio Romano, Paolo Veronese, Carlo Dolce, a t. d. I *úmrtní rok* udává se u mnohého z nich rozdílně až o deset let. Někteří narodili se nebo zemřeli také v dny, *kterých ani nebylo*, totiž na 29. února let, která nebyla přestupná.

K tomu ke všemu přichází také ještě osobní kaprice. Heine přesunul narozeniny své z 31. prosince 1799 na 1. ledna 1800, aby „nebyl posledním už člověkem věku 18., nýbrž *prvním* věku 19.“ Heine nebyl v ohledu tom originálem, nýbrž jen kopií Lipčana Adama Olearia, který na rozhrání 16. a 17. věku totéž spáchal. Geniální Bürger přeložil narozeniny své z 31. prosince 1747 na 1. leden 1748 — proč to? Emil Girardin tvrdil, že se narodil dne 27. ledna 1806; později se dokázalo, že se narodil už r. 1802. Napoleon I. posunul narozeniny své z 5. února 1768 na 15. srpen 1769; mezi tím byla totiž Korsika, rodiště jeho, připadla Francouzsku a Napoleon byl pak rodilý Francouz. V „den Napoleonův“, 15. srpna, slaví Francouzové každoročně historickou lež.

Nejhůř je ale se slavnými ženštinami, zpěvačkami, herečkami a t. p. Nepřispěje-li nějaká náhoda nebo farní matrika, musí chronologie chtíc nechtíc být galantní. Stalo se už, že jistá slavná herečka slavila narozeniny své v týž den a rok, kdy — se jí narodilo první dítě její.

(Jsem pro vyrovnání! — Marné čekání. — Milión krásy v samých drobných. — K budoucnosti masopůstu a k historii lásky. — Poprava v Římě.)

△ V Praze, 28. listopadu.

Tuze rád bych se vyrovnal, ale už nějak pořádně! Vyrovnávám se sice často, každý den několikrát se sklepníkem, tak ob den s nějakým hrubiánem, větším či menším než jsem sám, každého prvního se ševci, krej — a jinčími a každý Nový rok — teď už přijde brzy zas něco podobného — s celým světem, pokud totiž právě můj dočasný světový obzor stačí. Ale teď — teď je toho plný vzduch, že se s námi vyrovnati chtějí páni velcí, a poněvadž já jsem také tak mezi „námi“, mám snad právo očekávat, že se alespoň *jeden* velký pán se mnou vyrovná. Aby to takhle byl sám nějaký ministr, ale některý vyšší, který má ročně víc! S polovicí jeho gáže a pense byl bych spokojen, slávu, řády, hodnosti, titule a krásný funus ať podrží zcela pro sebe a v ostatním bych ho nechal při diškreci. Čím větší by byla diškrece, tím lepší narovnání. Vidíte, pánové, já stojím za to, nemyslete si, že jsem posledním domkářem v Israeli! Pozdravuju se s několika zemskými poslanci, kteří už jimi nejsou, a tykám si s jedním journalistou, který píše úvodní články o tom, „že už to takhle dále nejde“. Mám také svou stranu, kterou jsem s to přivest k největší nespokojenosti, kdykoliv se nedostavím večer k „makslu“. Pak jsem skromný a mám tuze dobré srdce a také něco dluhu, lepšího byste ani nenašli! Jiný by řek': Zbirov, bubenečský letohrádek, Žofín, Nosticův palác na Příkopech — já mluvím jen o polovici gáže a pense, laciněji už to udělat nemohu. A za to slibuju, že odpustím vše, co se kdy některému z milovaných mých bližních nemilého stalo, že uznám vše, co mně bude příjemno, a velebit budu, co bude spravedlivo, že věčně věkův budu Čechem, poněvadž dle mého náhledu je Čech nejhodnějším člověkem na světě a nejlepším obyvatelem zemí rakouských, že půjdu alespoň jednou do roka podívat se na německý balet, abych dokázal lásku svou k nečeským krajanům, a že budu co nejúsilovněji tloustnout, což velmi dobře a chlácholivě působí na všechny, kteří jsou kolem nás nespokojeni. A kdyby se mělo stát, že by nebe hrozilo sesypat se na naši říši, zavazuju se, že budu v noci líhat nejinak než na znaku, s nosem vzhůru, abych jím nebe zadržel.

Smlouvám se, proto že jsem potřebný — tuze rád bych se vyrovnal! Ale on ještě nikdo nepřišel. Lítám každý den po Příkopech, od Prašné brány až k řetězovému mostu a zase nazpět, ale nikdo ke mně nepřistupuje, nikdo mne neoslovuje: „Prosím jich, jsou voni pan X? Nu to mne těší! Já jsem jedním z německých vůdců, rád bych se taky s nějakým Čechem vyrovnal. Jdou se mnou k Chlumeckému — nebo snad radši pijou pivo? — voni čtveráku, já znám jejich národní pověst českou, že v svatvečer chmel nasazuje dvanáct pupenců, což znamená českou žízeň po pivě ve všech dvanácti měsících — hehehe! — znám já jejich kulturu, což? — nu zavěsejí se, však mi se vyrovnáme!“

Zpytavě hledím na každého, jen na malé hochy ne, ač vím, že se už přihodilo, že ze zcela malých hochů vyvinuli se časem svým Napoleonové a Homérové. Už nepoměrně víc všímám si druhého pohlaví, poněvadž u něho neradno vyčkat, co za dvacet neb čtyřicet let z něho bude, a všímám si ho, třeba by nebylo *jen* o předepsaných deset let mladší než já; dívám se pod každý kapišon — hrome, ty kapišony, vlastně to, co všechno je pod nimi! Předc je jenom pravda, že ve vlasti nejlepších míšenských jablek máme sílu pěkných děvčat! Ty jemné oči, ty prokvětalé tvářičky, ty růžové rtíky, na nichž plno neshubičkovaných ještě hubiček! A neshubičkované hubičky jsou ty nejlepší — člověk nemůže a nemůže být proti vyrovnání!

A jak „hubičkují zem svými nožkami“ — abych výkon šlapadel vyjádřil spůsobem bláznivého německého básníka! Zrovna jako by sklouzaly se po vzpomínkách na včerejší taneční hodinu! Však beztoho nemyslejí na nic jiného, podívejte se na ně, na výraz jejich obličeje! Hlavička je k předu do masopůstní budoucnosti nakloněna, ucho naslouchá „hudební zkoušce“, která bude v neděli dne toho a toho prosince, čelo přemýšlí, „který?“, obočí se hněvá na tatínka stran šatů, v očích se lesknou lustry bálové, ret je pyšný jako u každého, před kým svět celý ani nemůže se jinak objevit než na kolenou, a t. d., a t. d. To bude zas lásek, nebo známostí, nebo jak bychom to řekli, abychom se neprohřešili proti duchu času. Vlastně, věřte mně, že už je nejvyšší čas, abychom si v ohledu tom utvořili časové názvosloví, časový symbol, a t. d. Tolik je jisto, že Amor dal se už k invalidům a láska že je teď už něco zcela jiného. Jaký to pokrok — neřekněm od počátku světa, řekněm jen od indických kojných a bájek jich! Nejdřív byl bůh Kama, indický bůh lásky. Ten jezdil na papoušku, měl luk z třtiny cukrové a hroty šípů ze samých květů; když střelil některou do srdce, rozkvětly jí v něm samé květy, a bylo jí cukrově. Pak přišel Amor a ten už chodil pěšky a měl šípy ostré, tak že pod nimi srdce velmi, ba velmi často krvácelo. Teď už Amor nalezá se jen u cukrářů za sklem, srdce nekvetou a nekrvácejí a kdyby neúrodná fantasie dnů našich chtěla si vytvořit nového „boha lásky“, musil by tento mít kalhoty z „rent a pensí“ a místo hrotu na šípu ekypáž.

Tak to je a není mně nic do toho, že to tak je, jakož je dobře, že myslejí děvčata na tanec a ne na př. na vídenské časopisy, které posmívaly se živému měšťanostovi Zelinkovi, pokud se domnívaly, že by v něm co Čechovi mohl se přece probudit Čech, a nyní po smrti ho velebí, protože se už neprobudí. Bez toho žijem jen na vulkánu, všude zemětřesení a erupce, možno že se kůra zemská uprostřed masopůstu prolomí zrovna pod Žofínem a na čem tančit pak? Právě pro tu možnou spočítanost dnů ale myslím, že mohl papež, jemuž samému starému už jen tak hlava hledí z hrobu, ještě s tou hnusnou popravou dvou garibaldinských důstojníků sečkat. Kdyby byl Pio nono něco u mne ztratit mohl, po té popravě byl by to ztratil. Svatý Lukáš praví: „Stalo pak se, že umřel žebrák a nesen jest od angelů do lůna Abrahamova“; o garibaldincích a papežích nevypravuje sice sv. Lukáš žádný takový, snad jen u žebráka řídký, protože zápisu hodný případ, ale možno je přec, že Pio nono přijde do nebe a tam se setká s těmi dvěma utracenými — ať si to s nimi pak vyrovná!

(Důkladná zpráva o historické noci a velkém, v ní váženém předsevzetí. — Další zpráva a sice o jedné nekrkolomné petici.)

△ V Praze, 5. prosince.

Vím do podrobna, jak se to vše sběhlo.

Bylo to právě několik minut po půlnoci, když náš milostivý politický vůdce David I. vyndal cigaro a odpliv' si.

„To jo!“ pravil v českém panském, totiž německém jazyku, „to jo!“ opakoval a přes vznešený obličej jeho přelitla celá škála mraků, „vyrovnání! Hm — to bych byl hloupý! Naposled by Češi dokázali, že rozumějí pravé liberálnosti a spravedlivosti a já bych byl blamován — a pak bych už nemohl popichovat — a pak co bych měl z toho, — arcibiskupem by mne as sotva udělali, co? Ba! Za prvé už jednoho mají a za druhé — — ale slušela by mně ta červená čepička a seděl bych v první řadě, v pravo na rohu — jen že — a tedy ne!“

„Teď si sednu, vezmu péro a napíšu hrom. Ale hrom celý, o jakém mluví Fiesko, když na korunu myslí. „Rozkouskován může děti uspat, v celé síle své opanuje i otřásá nebem.“ Pěkný výrok — ale nebylo potřebí ani Schillerů ani jiných, byl bych to vše ve své redakci spravil, i kdyby nebylo posud ani kousku německé literatury!“

„Mojžíšku, vzal on péro, budu mu diktovat článek o tom, že má-li být v Čechách nějaký národ panující, musí to být národ německý. Za prvé řeknem, že byli Němci už před Slovany v Čechách. Důkaz: vždyť byli posud všudy, kde bylo dobře. Za druhé řeknem, že bez nás nebylo by ani české historie. Důkaz: s kým by se byli Otakarové, Husité a t. d. prali? Za třetí řeknem, že Češi nemají peněz, Němci ale ano. Důkaz krátký, ale jasný: Seznam našich abonentů, vesměs Němců. Za čtvrté řeknem, že Češi nemají vzdělanosti, my ale ano. Důkaz zcela biblický: ať vyberou ze sebe nejvíc vynikajícího člověka, duševního nějakého Goliáše, postavím se proti němu taktéž sám, já David m. p. — Tak, teď dones článek do tiskárny, není pochybnosti, že následkem něho lid můj německý zůstane pánem a bude zde panovat, neboť stojí psáno:

Wer beruehrt ward von des geistes weihekuss,
weiss, dass eine welt sich fuegen seinem festen willen muss."

Zapálil si cigaro, natáhl se na pohovku a díval se do stropu. Uprostřed stropu je roseta, uprostřed rosety hák, určený snad pro lustr, kterého při té světlosti zde ale netřeba. Zavěsil — prozatím — na ten hák myšlenky své:

„Jsou — arci že jsou slaboši mezi námi, kteří by chtěli s Čechy v míru žít — snad by těch bylo i časem svým dosti mnoho — ale nesmějí, nechci, musí panovat! Však mně budou jednou povděčni, pánem být je hezká věc, arciže teď každý oráč tytuluje se pánem. ale je rozdíl. — Bude také rozdíl mezi námi, jeden bude víc panovat, druhý míň, třetí nejvíc. Ten třetí musí být vybroušená, politická hlava! — Když si tak vzpomenu, čím byli ještě před hodinou a čím jsou teď — jediným šťastným článkem. — Ano, ovšem, ovšem musíte vůdce mít — je těžko vést zápasící loď proti bouři, těžka je každá koruna, třeba byla jen z mravního zlata — není pomoci, *musím* sám zůstat tím vůdcem, hlavou, pánem nejvyšším. Světlo panuje všemu, kde je velikost, je světlo, a kde že je velikost?" tázal se pyšně, ohmatal si vlasy, pak skrčil nohu a ohmatal patu.

„Byl jsem posud nejčilejším, prvním, oni to musí uznat," pokračoval. „Ať mne jmenují svým Deákem nebo jak chtějí, to je mně jedno. Zůstanu skromným, nejsem žádný Fiesko, vezmu nanejvýš Litoměřice co národní odměnu, spokojím se tytulem doživotního maršálka, vyminím si jen, aby některý z mých synů po mně vůdcem byl, člověk musí také na rodinu myslit. Vždyť mám hezké kluky a mám jich dost! — Spokojím se s politickým vůdcovstvím v Čechách, na Moravě ať je Márišr! Budu se jen podepisovat David I., totiž první vůdce panujícího národa v Čechách, pak snad pán na Michli, na těch Litoměřicích — doktor Strádal bude mít pifku! To je jedno, pifku budou mít mnozí, je to lidská slabost, na které nezáleží. Také já mám své slabosti, však já se neprozradím! Známe pohádku o tom indickém králi, víme — o *tom,* který si z vyšších ohledů dal ušít čepici s ušima: začali ji pak po něm nosit všichni a na žádném se nevidělo, jak na př. formované uši má.“

Usmál se spokojeně, vysmrkal se a pak pokračoval: „Možno, že přec přijde později zase jiný, který se protlačí na místo mé. Ale to je jedno, vláda je tak sladka, že okamžik její stál i Fieskovi za život. Možno také, že ten druhý přijde brzy, lid je nevděčný a mně jde puls trochu rychle. Ten puls je vážné znamení — „rychlí panovníci panují nejkratčeji,“ praví Vilém Tell. Ale jak praveno, to je jedno, prozatím jsem dokázal, že Němci musí být panující národností v Čechách, já jsem přirozeným vůdcem jejich a byť bych i zase padnul, moje myšlenka bude panovat dál. — Rozhodnuto!“ —

A tak se stalo, že David I. stal se pánem politické situace v Čechách, pánem tedy nás všech. Doufejme, že nám bude pánem milostivým, že nás ostříhá co dobré, třeba by trkavé ovečky své, že zůstane při nůžkách a nevezme nůž starého zákona, aby místo ostříhání řezal.

Doufejme to všichni, já pak měl za svou povinnost, abych sdělil, co do podrobna vím. Vím ovšem také ještě ledacco jiného, mohl bych vás bavit mnohými žerty a to velmi vybranými, ale nenapadá mně žádný. Snad přivezu něco z Plzně, kamž pojedu, jakmile bude jízda jista. To ale bude velmi brzy, neboť chystá se velká petice cestovatelů, kteráž dí: „Na drahách jsou pro dovoz osob zařízeny sice již čtyry třídy, dosti drahé, vším možným pohodlím i ažiovými přirážkami opatřené, ale račtež, slavná ředitelstva, zařídit přec ještě třídu další, pátou, na kteréž by byl člověk životem i oudy svými jist!“ —

(O tom velkém větru, o husách, miasmech a zlodějích. — Siamský cop a český cop. — Bolestné napomenutí.)

△ V Praze, 12. prosince.

„Důj, větře! roztrž tváře, zuř a duj!“ mohl volat Lear a naše babičky mohly naříkat: „Ty naše nebe, to se jistě „někdo“ oběsil!“ Ale byl to také vichr! Vížky padaly k zemi, cihlové střechy bombardovaly dláždění ulic, plechové byly samý kornout a kudrna, stromy se lámaly, baby padaly, ba i jeden převozník se v našich listech utopil. Byl to vichr, že se srdce v těle radostí tetelilo! Na ulici se nikomu nechtělo, kdo právě nutně nemusil do druhé, zůstal hned v hospodě první sedět. Jen v krytých místnostech, dílnách, komptoirech, u c. k. zemského co trestního mohlo se pracovat dál a pracovalo také pilně. Dobrodějný to byl vítr, skočil s Petřína na Prahu, jediným fouknutím odfouk' všechny miasmy, jichž už bylo na Praze jako sirnatých oblaků, vzal mraky i poslední zbytky podzimního tepla s sebou a zůstavil nám vzduch jasný, utěšeně mrazivý, krásnou zimu a nebe tak čisté, že po něm mohlo 42 ouředně spočítaných houfů divokých hus nad Prahou přeletět, což stálo v „Pr. Ztg.“ zaznamenáno pod rubrikou „magnetické pozorování.“ Přelítly a nevzaly našich domácích s sebou, čehož je škoda, poněvadž se tyto již přežily, vlastně přejedly. Život pohospodský šíří se vždy vítězněji, žaludky jsou stále vybíravější a zkaženější, pečené mušle a nadívaný hlemejžď panují, husa má už jen tak podloubnicko-urlaubnický význam, což ale „nepatří k věci“.

Miasmy odfouk' vítr, ale sperháky, zloděje a loupežníky v Praze nechal, by nadál jedli se stromu vědění dobrého a zlého i aby rozmnožovali dle semene pokolení svého, čemuž se nejnověji říká „veřejná bezpečnost“. Mámeť zcela novou stráž, musí tedy také být zcela nová bezpečnost. Byl by měl také vítr příliš mnoho práce, aby odfoukal vše, co je nám nepříjemno. Učinil věru, seč byl, a „Bohemie“ nemohla se toho ani dost vynapovídat. Musil jí samé notně ublížit, že se o něm tak rozhovořila, bůh ví, jak ji modeloval a co s ní všechno tropil, já bych se byl nechtěl na to koukat!

Jednu radost měla „Bohemie“ tyto dny přec, mosaikovou. Co se nasmála, že v Siamu, když je tam smutek zemský, každý občan musí si dát uříznout cop! To by bylo pěkné, aby z té pravlasti boarum constrictorum takový zvyk dostal se do Evropy a „Bohemie“ takhle jednoho krásného jitra objevila se bez svého, po čtyřicet let již se spikajícího copu — nikdo by jí nepoznal. Ale jeden cop padl tyto dny, kterému bych s největší chutí napsal co nejlíp škrobený nekrolog. Míním ten cop v úředních tytulaturách. Zakazují se tytuly „slavný,“ „veleslavný,“ a t. d. a má se užívat jednoduchého „c. kr.“ To je přec konečně něco rozumného! Jen že se výslovný zákaz týká prozatím jen úřadů vojenských. Snad že je voják spíše schopen odříci se toho, čemu byl navyknul co sladkosti, jinému ouředníku, vůbec civilistovi, že by to činilo obtíž. Naši potomci se budou divit, až budou jednou v archivech nalezat ty nadpisy k úřadům „vysoce“ a „veleslavným“, jichž sláva nepřežila trvání jich ani o jediný den, a až budou číst ty „v úctě umírající“ podpisy lidí, kteří v plném zdraví žili ještě půl století dál! Dokud neopanuje nás úplná svoboda, nebude v tom ohledu žádného úplného vymýtění, každá odvislost plodí nemužnost, z té vykvétá neupřímnost a ta se halí v lichocení. Je podivno, jak člověk těžko podobným návykům odvyká, jak sobě i sám okovy klade tam, kde mu jich neklade jiný. Podívejte se do národního života našeho, v němž přece není ani oficielnosti ani oficiosnosti, kde konvenience neukládá praničeho, a kde bejlí prázných tytulů přece nás moří. Redakce je „slavna“, třeba byla vydala teprv dvě čísla svého časopisu; kněz je „veledůstojný“ nebo „dvojctihodný“, jako by nejvzornější člověk neměl již na jedné celé cti dost; ty sám, třeba bys ani samu sobě váhy nepřikládal, čteš v listu tobě zaslaném, že jsi „slovútný pán“, a jmeno své — není-li tvým věřitelem — připojí ti pisatel teprv po „nejhlubší úctě“. Roste to jako fíkový strom, ovoce je sladké, ale šťáva stromu jedovata. A to se rozumí, že každý, kdo takto tytuly páchá, sám zas podobného páchání k osobě své vyžaduje; pak je to jako plíseň na plísni, jehlovitý pasořitec na tasemnici, veš na vši.

Uf! — dostal jsem se do kázání! Ale toho příčinou je, že čtu zas Abrahama Claru. Víte to, že úmrtní den toho velkého, rozmarného, trpkého mravokárce připadá na prosinec? Eh — vy pranic neslavíte řádného, slavíte jen dny, které ani v kalendáři nejsou, a muže, kteří by žili v největší mrzutosti s úřady, kdyby žili. Nemohli jste na př. slavit den 7. prosince, tak znamenitý, že se o něj roku 1803 narodil hr. Rechberg? A budete slavit den zejtřejší, památný 13. prosinec, v kterýž den roku spásy 1860 stal se rytíř Schmerling rakouským státním ministrem? O vy nebudete, znám vás, ale měli byste a hleďte, abyste! Já vás budu vždy jako na takové dny upozorňovat — jo? — To bude hezounké!

NĚCO VŠEOBECNÉHO O VZDĚLANOSTI A NĚCO ZVLÁŠTNÍHO O ČESKÝCH ČASOPISECH ILLUSTROVANÝCH

Arci že má každý člověk dvě oči, dvě uši a mozek svůj, arci že po narození svém, jakož dle stejných zákonů roste, také stejným u všech zdravých spůsobem učí se rozeznávat zrakem vzdálenost i blízkost, tedy plastiku, sluchem výšku i nízkost tónu a t. d. Tomu všemu by se naučil, i kdyby byl prvním člověkem a sám ve světě, ba naučil by se z názorů dobytých náhodou i činiti závěrky na případy nenahodilé. Avšak člověk je zvíře společenské a i historické, žije nejen s jinými nýbrž i po jiných a duch jeho rozvinuje se nejen zkušeností jeho vlastní, jež ho činí individualitou, nýbrž i zkušeností všech jeho předků a současníků, jež ho činí člověkem vzdělaným. Vzdělanost vylučuje každou jednostrannost, vyžaduje harmonického rozvinu všech duchovních i citových stránek, podle toho, jak daleko dospěl v harmonii, měří se vzdělanost člověka. Člověk učený není právě proto také již člověk vzdělaný, je třeba novým pilířem společnosti lidské, vzdělanec je ale jejím pyšným, šťastným květem. Těžko je vychovávat člověka pro společnost lidskou, neboť vychovávání je *odvykání sobectví,* ještě tíž je ale v něm samém přivesti rozum a cit na výši stejnou, odvykání *jednostranného* afektu. Hned si to povíme jasněji.

Opakujem banální: každý člověk má mozek *svůj* sice, ale průměrně stejně silný s mozky p. t. pánů bližních. Jak to tedy přijde, že jeden je již unešen rytířskou povídkou, druhý teprv Goethovým „Faustem“? Každý člověk má dvě oči; oči jednoho ale dlí se zalibením již na křiklavé barvě posvícenských obrazů, druhého teprv na Rafaelově Madonně. Sluch jednoho člověka spokojí se již s veselým rythmem a lehkou melodií, sluch druhého potřebuje již takměř harmonii sférickou. — „Člověk méně neb zcela nevzdělaný neklade zvláštních požadavků na výtvor „umělecký“, žádá od něho jen jednostranný dojem, chce jím být přiveden buď k pláči či k veselí, člověk všestranněji vzdělaný má již požadavků víc, žádá dojem všestrannější, dojem na rozum i cit, konečně dojem *zcela* harmonický, jakýž ovšem nevede ani k divokému žalu ani k divokému veselí, nýbrž k blaženému povznešení.“

Všestranně vzdělanými nebudou arci nikdy lidé *všichni.* Vždy budou lidé, kterým hulákající „Loupežníci na Chlumu“ budou milejší než nejdůmyslnější „Narcis“, kterým hrubě řezaný, notně „bolestnými“ ale ranami opatřený krucifix bude milejší než nějaká Madonna od Levého, a kterým basař, tlukoucím šmytcem na hřbet basy bude milejší než celý Smetanův „Dalibor“. Ale úkolem vzdělavatelů lidstva je, aby prvějších bylo vždy co možná málo, těchto vždy co možná mnoho. Je to úkol velmi těžký, posud státní správy *nikde* nehledí k tomu, aby v lidu mimo vzdělání praktické vzdělání vůbec harmonické výdatně se šířilo, a pomůcky soukromé nestačí. Nejsnáz to jde ještě v básnictví: kdo jednou naučil se číst, pilným probíráním se v knihách probere se sám k jakés vyšší soudnosti. V tom ohledu talent spisovatelů a podnikavost nakladatelů našich mnoho učinily již i pro opuštěný národ český. Kniha je poměrně lacina, obraz však neb socha ale již tak draha, že výdaj na ně (na *dobré)* někdy přesahuje i prostředky celých obcí. V tom oboru nepůsobilo u nás posud nic než — illustrované časopisy. Hudba pak šťastným talentem našeho národa a nešťastnými jeho dějinami, jež ho nutily, aby „víc hudl než mluvil“, mnoho dobrého u nás posud spůsobila. Avšak sluch lidský nejsnáz ze všech smyslů našich „zflámovatí“, pro hudební vzdělání lidu našeho musí se stát mnoho pro budoucnost *systematického*, k čemuž nepřikročí-li zemská správa, musí přikročit každá obec především rozumným pěstováním sborového a čtverozpěvu, rozumně řízené pěvecké spolky atd.

O tom však o všem později jinde. Pro dnešek chtěl jsem jen poukázat k tomu, jak je povinností každého vzdělance, aby ve prospěch té jedné stránky všeobecného vzdělání našeho lidu, k vůli tomu, aby také u nás *umění výtvarné* pomáhalo lid povznášet, podporoval a šířil jediné posud útulky umění toho, *časopisy naše illustrované.* Máme jen dva, „Květy“ a „Světozor“, avšak již dva ty listy representují nás ve světě uměleckém velmi, velmi čestně.

Na svou značnou výši uměleckou vyšinuly se oba takměř jedním skokem. Před nimi byla takměř poušť. „Lumír“ přinášel sice za rok jeden „historický obraz“ co premii, někdy vyšla i některá více méně špatná litografovaná podobizna Husa, Žižky, nebo moderního některého výtečníka — co to bylo na celý národ, jakž mohlo nějaký život rozproudit! Kalendáře byly sice někdy illustrovány, avšak vyznamenávaly se tím, čím podnes se vyznamenávají, srdečně špatným tiskem. As před desíti lety začly pak illustrované listy české. „Obrazy života“ a „Rodinná kronika“ přinášely obrazy původní i přenešené, „Rodinná kronika“ později tendenčně jenom původní. Avšak nebylo prostředků peněžitých, obraz nesměl stát přes jistou, velmi skromnou sumičku, umělci pracovali z milosti, ditto řezbáři, papír nebyl z nejlepší sorty, tiskař neměl praxe. Ledaccos podáno dobrého, ale při vši práci víc jen dobré vůle než dobré práce.

Nyní se ujaly záležitosti té firmy na prostředky bohatší a výsledek je již skvělý. Máme listy zcela *naše,* umění v nich nalezá dobrého útulku, život domácí i cizí dochází v nich uměleckého snázornění, časovost své plné platnosti. Jaký to rozdíl mezi dřív a nyní! Dřív dostačil podpis a všeobecná forma, nyní se žádá, aby časopisem přinešená podobizna snázorňovala uměleckým způsobem i ducha. Obecenstvo, dobrým dárkem jedním poučené, žádá všude nejen pěknou formu, nýbrž i pěknou myšlénku a ve všem všudy pěkné provedení technické.

K paralele té přiměla nás poslední *Mařákova* krajinka „Bojiště králohradecké“, ve „Květech“ uveřejněná. Mařák je velký, znamenilý talent, tím potěšnější je pak, že talent takový může se osvědčit již doma. Podívejme se na tu kabinetní práci! Již první pohled naplňuje nás dojmem harmonickým. Mařák hledí hlavně působit *poesií světla* a poesie ta se mu daří. Maloval bojiště, ale nepřekročil meze krajinářům položené, neužil sterých pomůcek vedlejších, jakých bojiště na př. malíři historickému nebo specificky bitevnímu podává, vzal z nich jen velmi málo a k zcela lehkému jen vyznačení a přece činí krajina jeho při prvním hned na ni pohledu dojem určitý. Celý vzduch, celá příroda obrázku toho, v zádumčivém tónu večerním držená, naznačuje, že se tu stal děj velký ale smutný, „mrtvá“ příroda je tu v přímé součinnosti s dějinami lidstva. Nazvete Mařákův obraz krajinou *historickou* (ale nikoli v starším smyslu „biblickém“ nebo novějším „výmarském“) a máte pravdu, nazvete ji krajinou *dramatickou* a máte rovněž pravdu vzdor té temné mrtvosti její, nebo spíše právě pro ni. Jeť ohromná síla tragická v celém rázu vzorné krajinky té, těžký soumrak rozložil se vzduchem, na tmavé zemi rozhostila se již černá smrt, ve výši plují zkázonosná mračna dál. Jen dvě barvy měl zde Mařák po ruce, jakého dojmu ale docílil odstinováním jich a stupňováním stínů v stínech! Při tom sjevil se ale Mařák zároveň co výtečný portretista, vrbinovitý ráz bojiště králohradeckého s mírnými výšinami v pozadí je velmi šťastně snázorněn. Ba i kdo sobě vzpomene na historické faktum mlhy a deště dne 3. července, najde na obrázku malém věrnost v každém ohledu portretní. A co dál, co neméně důležito, je to, že i provedení řezbářské a práce tiskařská dokazují dle obrázku toho, že umělec smí se již svěřit silám domácím!

Jmenovali jsme jeden obraz, mohli bychom jich jmenovat z listů českých již víc podobně výtečných. Dobré následky musí se dostavit, avšak neškodí trochu pomoci! Pohled na umělecký výtvor vzdělává sice již sám sebou, avšak aby *uvědomění* rychle se šířilo, prosím: dávejte k uměleckým výtvorům vždy text *přímo* k nim poukazující, je rozbírající, esthetisující!

(Journalistické filhelénství. — Zlost po témdni. — Záhadný turnaj dvou doktorů, jednoho známého a druhého ne. — Novoroční a štědrovečerní žebrota.)

△ V Praze, 19. prosince.

Vy nad čarou mnete si ruce, kanibálové! To vás těší, viďte, že je tam dole, kde papež našel v tureckém sultánu zcela nového „miláčka“ — již „vůbec“ otcové mívají zvláštní náklonnosti, proč by ne „svatí“ otcové! — že je tam dole tedy nová „válčička“. Počítáte co psychologové, víte, že v naší humanní době, která „nemůže krev už ani vidět“, každá poprava je vždy ještě národní slavností a zpráva o bitvě tím lahodnější, čím hloub do krve jejího popisu zapadají kotníky naší fantasie. Mimo to ani nemůže bojiště v celém světě býti zajímavějšího. Za prvé je hezky daleko, tak že ani stříbrný náhrobek sv. Jana Nepomuckého nemusí se z opatrnosti zas stěhovat, za druhé víme dost málo o bojišti tom a to nás tím více těší, čím méně vědí také jiní o něm. A jaká romantika na celé té věci! Každé jmeno zazní beze všeho namáhání zcela turecky nebo připomíná hned reky a la Ypsilanti, bohorovné pastuchy Homérovy, staroaténské mudrce a starotebánské flámy, Sofoklovu tragiku a Byronovu snivost. Bosporus a Dardanely, lazur a milliardy jasných hvězd, Byzanc a Missolunghi, olivové břehy a palmové ostrovy, haremy a Leandrova plavčí kazajka, abych jiného dílu plavčí uniformy nejmenoval, Goliáš Turek a Davidek Řek, vše — vše se vtírá mysli a činí děj tím zajímavější. Naše sympatie budou nejspíš u Davidka, jsme tomu v Praze již zvyklí; když vyhraje, bude veliká radost, a když prohraje, veliký žal, obé lechtá příjemně.

Vy kanibálové budete mít hody, mně celá věc pomůže jen k právě napsanému pitomému úvodu, nic víc. Jsem sice zvyklý lehčejší stravě, ale už mne Ambrosia a Nektar omrzely právě tak jako Offenbachova Amora, cítím v žilách cukrovou vodu a tou bych nerád p. t. slavné čtenářstvo napájel. Velmi rád bych spustil se do nějaké „kvartální polemičky“, ale s kým, když není tu právě nikoho, u koho by bylo třeba nějakého narovnání, nebo když je jich vlastně příliš mnoho, člověk ale nemá dost nevyhnutelné kuráže. Pak také se pral člověk už s velmi mnohými, kteří víc za to nestojí, aby s nimi znovu začal, a pak — čekat celý týden, než člověk smí si svou zlost vylít — vždyť když přijde ten den sedmý, je to vlastně už den odpočinku, šábes, den spokojenosti! Jen jednou se vyspat a zlosti je již značně míň, dvakrát se vyspat a místo bičíku vezmou se již glaceované rukavičky, místo hrubých slov bez obalu vezme se již slohová pokrývka, a když přijde sobota, nevíš již ani, že jsi se hněval na těch sedmnáct malostranských, kteří se ve volbě neúčastnili, a nemůžeš si vzpomenout, proč pan Doudlebský ze Šterneků způsobil, že's jednou v poledne přestal již po hovězím.

Vlastně se pamatuju dost dobře na pana Doudlebského ze Šterneků. Neumí prý ani česky číst, diktoval prý po obecních volbách jen protokol německý, nechtěl prý na žádný způsob přivolit k protokolu českému, pan dr. Brauner „marně“ prý se namáhal, aby způsobil také rovnoprávný protokol český. Ty moje nebe, zlost sice mám, ale nerozumím tomu — musí to být nesmírně velký pán, že má takovou moc! Pan Doudlebský je prý advokát. Dobrá, ale co víc, odkud ta moc? Je prý šlechtic. Dobrá, ale atd. Přiznávám se, že jsem jmeno pana Doudlebského jakživ neslyšel, a slyšel-li jsem, že jsem je zcela lehce zase zapomněl. Taková lokální neznámost je sice pro mne hanba, za to mám ale tu čest, že znám jmeno doktora Braunera dosti dobře a ta čest je mnohem větší než ona hanba. Právě proto ale nemohu pochopit, proč právě zde, při záležitosti obecní, dr. Brauner se „marně“ namáhal proti dru Doudlebskému, nejsem s to sobě učinit nejmenšího obrazu o tom národním turnaji obou pánů doktorů, ba nemohu si ani myslit, že ten turnaj byl. Ta věc musí vězet v nějaké náhodě či nehodě, k níž se obyčejná lamentace nehodí, nebo přijíti by musela lamentace zcela nového druhu, a je-li přece založena na zvláštní, mnou netušené moci pana Doudlebského, prosím, poučte mne. Já vůbec panské moci nerozumím. Tak na př. čítám a slýchám již po léta, že ve službách pražské obce je jistý pán, ouřadník vyšší, který v srdci svém pěstuje růži lásky k té „druhé“, nyní neobecní straně. Ten prý, povídá se, i skutky pomáhá našim protivníkům a ochotně sděluje hlínu, z které nám „velmi protivné“ časopisy budují valy proti nynější obecní správě. Už vás zase prosím: vědít to a nepředejít tomu, jak je to možno? A také se povídá, že ze semene jeho vzklíčilo už také nových něco mladších mezi úřadnictvem, kteří poznáni jsou právě při těch volbách posledních. Jak možno vědít to a nepředejít tomu! Ale co nejrozhodněji a nejdůkladněji nepředejít — rozumíme?

Odpovědi vyhnete se vy spíš než já blížícímu se Novému roku. To bude zase radost a potěšení! Již nyní chodím ulicemi s hlavou sklopenou, čekaje novoročních garotteurů, proti jichž loupežným úkladům ani revolver neprospívá, a když sáhám chvějící se rukou do kapsy, cítím, že i ta kapsa se chvěje jako mimosa před blížící se bouří. Každá úslužná ruka zdá se mně mít nápis: „Platil's po celý rok, učiň sobě o Nový rok něco extra,“ a každé oko zdá se mně, že mne posuzuje, mnoho-li mu as vynesu. Ještě že mezi dneškem a tím strašným prvním lednem jsou vánoce. Krásná to doba dárků, a když člověk ze zásady sám nedá praničeho, rovněž systematicky ale všechno dobré přijme, čeho jiní mu v přirozené obmezenosti ušlechtilého srdce svého uštědří, má již výdělek, i kdyby dostal sebe míň. Kdyby snad byl ještě někdo, kdo by byl na rozpacích, co mně má darovat, prosím, jsem ochoten sestavit celý seznam toho, čeho bych si přál. Ale neobmezuju nikoho a chce-li někdo mít nápad sám, ať si má. Jen to podotýkám, kdyby někdo na př. u bratří Tučků nebo u Neffa koupil mně portmoné, že by mně bylo příjemno dostat také „kousek masa k tomu zelí“.

△ V Praze, 23. prosince.

„Dnes se musí psát feuilleton!“ — „Proč — vždyť se beztoho píše skoro každý den!“ — „Ano, ale zejtra je Štědrý večer a to se píše vždy!“ — „Dobře!“

Tak tedy začněm o tom svátku, nejbělejším ze svátků všech, který se slaví od nepaměti. Vlastně ne od nepaměti, proto že první křesťanské věky alespoň o něm ještě nevěděly. První křesťané byli velmi opravdoví lidé; že se byla narodila velká, sluneční myšlénka všeobecné volnosti a rovnosti lidské, narozenin jiných sobě hrubě ani nevšímali, a slavili-li vůbec den nějakého muže, tož slavili den jeho mučennické smrti za velkou tu myšlénku a kladli den ten za vlastní jeho narozeniny. Trpká byla doba celá, trpká jako aloe, a čtyry století uběhly, než aloe ta, šedého, nepatrného zevnějšku, ale plna silné uvnitř šťávy, vyhnala první veselý květ, pak již arci úžasně krásný a bohatý, krále všech květů svátečních, *Štědrý* večer. A zase plynulo století za stoletím, uplývá až posud, druhý květ: úplné uskutečnění všeobecné rovnosti — posud nevyrazil. Šťastná to byla myšlénka, že slavnost zrození nejvznešenější myšlénky položili na dobu, kdy se slunce znovu rodí. Kéž dostouplo výše polední a pak nechť uvědomělé, dospělé lidstvo vztáhne ruce k nebesům a káže slunci „Stůj!“

Po čtrnácte již věků blaží poetická ta slavnost lid. A že je tak poetická sama již v sobě, ovinul ji národ každý zas v nejjemnější pel národní své poesie. Jako každému kraji jiné hvězdy svítí, takž září každému národu narození Kristovo v jiném a jiném lesku. Srbská poesie národní* nechává si rodit syna božího z prsou svaté panny, myšlénka to tak sněhově bílá, tak úchvatně nevinná, že se poetičností svou skoro rovná myšlénce první, která nechává největší ideál lidský zrodit se z lůna čiré chudoby.

---

* Vypravuje Siegfried Kapper.

Že Srbové nechávají také již svatého Vazila plénky strojit, patří k těm pohnutlivým naivnostem, na které má každá národní poesie plné právo. Vždyť známo, že také vánoční písně naše práva toho plnou měrou užívají. Nemůžem zde mluvit o věcech zcela známých, o spůsobě, jak u nás Čechů slaví se Štědrý večer. Jen jedno můžem uvést, jedno šíř snad neznámé. Z doby, kdy náboženská volnost měla ještě tuhé vazby své, kdy to ono vyznání bylo ještě štípajícími kleštěmi svíráno a ukrývalo se do rodin a tím pevněji, citelněji stahovalo svazky rodinné, zachoval se u některých rodin evanjelických krásný obyčej, elegický a pohnutlivý. Všichni členové rodiny sejdou se a hlava rodiny předčítá jim o protivenství české církve, předčítá o předcích, o pradědech, ba předčítá celou rodinnou kroniku, která někdy sáhá daleko, přes den bělohorské bitvy. Dojemně se pak všichni rozhovoří o dějinách svého rodu i národu, hovoří někdy až po bílý den, kdy jim první pršky slunka připomínají, že také národu den se zase bělí.

Ale „svátkem citu“ je u nás Štědrý večer všude. A že jsou děti nejvlastnějšími majiteli citu až překypujícího, je „den novorozeňátka“ především svátkem dětí, všech dětí, které jimi jsou stářím i které jimi jsou duchem. Poslednějších je po městech arci málo, městská dcerka nedovede s tou ouzkostlivostí slouchat zvěstům štědrovečerním jako chvějící se touhou dcerka vesnická. Přece však je také v městě Štědrý večer „jediným dnem v roce“, jak se říká. Dlouho se na něj připravuje dítě, že se mu dostane radostí z jeslí, pro ně vždy živých, třeba by pravzor jich byl někde vytesán z kamene mrtvých katakomb, a radostí z darů; dlouho se připravují rodiči, že se potěší zas z radosti dětské. Takto arci má Štědrý večer v městech dosti často něco programního do sebe. Zvyk a obyčej jsou naše kojné a v kalendáři zvyků našich je zaznamenán 24. prosinec co „den citu“. Tedy si mnohý předsevezme, že bude v den ten, hned po večeři, mít nesmírně mnoho citu; ale pak se stává i u toho, který byl po celý rok citem bohatý, že se mu ho právě nedostává, když si jej dal na program. Jako slyšíš: „Neslavím žádného postu, ale o Velký pátek nevezmu ani sousta masa do úst,“ slyšíš také mluvícího: „Kdybych všechny svátky z kalendáře vymítil, Vánoce bych tam nechal.“ Po celý rok sice večeřel, v den ten chce ale extra večeřet, po celý rok třeba hrál na večer v karty, v den ten v ně ale chce extra hrát a sice o ořechy, po celý rok se po večeři bavil, dnes se chce ale v rodině extra bavit. Kde nejsou v rodině děti, často se nezdaří, třeba by přibrali ku pomoci mladých či starých mládenců neb panen dle pravidla, že „v den ten každý musí mít nějakou rodinu“. Pak myslí každý, že bavit musí, ovoce z toho je krásná nucenost, předmět rozprávky se nevyhloubá, vtip vysychá, ořechová výhra baví mnohem míň než jindy peněžitá prohra a konečně je všechno rádo, když vařením čaje dovaří se zároveň půlnoc.

Ale ať — program neprogram — každý dle své façony! Po světě nadělá Štědrý večer vždy dosti šťastných. A i ten, který žádným programům nepřeje, mívá okamžiky, kdy — nač ale rozkládat, připomeňme si jen, jak nás dojal popis štědrovečerní hostiny a vánočního stromku, jejž si upravila cizinská, s celého světa svátá legie v příkopech před Sevastopolem, nebo jak nás dojal popis Štědrého večera, jejž pospolu strávili kdys političtí naši vězňové na Komárnu! V den ten jim fantasie a vzpomínka posela stěny žalářní samými květy, mezi nimiž ovšem také květy umrlčí, a když se pak loučili se žalářem svým, vzpomínka na takové dny činila jim i loučení to jaksi teskné.

Máme zase politické vězně, ti ale nebudou moci „den citu“ zaslavit společně. Slunko právě rodí se znovu, nechť záhy vesele se zaleskne v jich očích.

(Poslední slovo v roce tomto.)

△ V Praze, 30. prosince.

Doklepali jsme rok — vlastně rok doklepal nás jako kuchařka hovězinu a jsme právě dost měkcí, aby nás mohli přistavit k ohni událostí roku nového. Ač bude-li mít rok nový nějaký oheň! Rok minulý ho měl dost, česká ruka nestačila stírat pot s čela, a štěstí, že už máme vousy, pot by nám byl i za krk natekl. A přece došlo i ohnivému roku brzy a nyní nedovede nás ničím víc bavit než tím neobyčejně velkým krokodilem a tím neobyčejně malým jelenem v krámku nedaleko řetězového mostu. On vlastně ten velký krokodil není ani tak velký, je ale přec ještě mnohem větší než největší český mecenáš, a ten jelínek — nebo promyka nebo co to je — také není tak zcela malý, ani tak malý jako opatrnost, paměť a obezřetnost slavné redakce „Slovníku Náučného“. Passírovalť slavné redakci v posledním jednom cahieru ten malheur, že tvrdí, anno currente že „Národní Listy“ psaly contra „Národní Pokrok“ — hádejte proč! — pro obeslání říšské rady! Kdyby u nás, jak se již v Americe děje, čtly děti ve škole místo z čitacích knih z politických novin, mohl by kterýkoliv z p. t. pánů kluků omyl ten slavné redakci poopravit, takhle ale musí zůstat chyba ta monumentální jako celé dílo. Není v tom schválnost, jen slabá paměť, za kterou se platí, myslím, 40 zl. r. č. od archu.

Rok doklepal — říká se: „jsme o rok moudřejší.“ Také taková fráse! Já na př. mám rok od roku vždy větší práci, abych se udržel v té moudrosti, kterou jsem slynul as v dvacátém roce svém, kdy jsem věřil ještě v ideály. Jen pro děvčata plyne z plynoucích let rozhodně moudré jedno naučení — nedovedu jim je ani dost vřele odporučit — aby mne v roce nastávajícím všechna milovala co nejupřímněji: čas ubíhá a po roce si toho člověk váží už míň.

Slovo „čas“ vyznamenává etymologicky prý buď spění ku předu, buď čekáni či naději do budoucnosti, buď také něco jiného, co nevím. První výklad, řekl by našinec, pochází od staročeského „četi“, druhý výklad, řekla by journalistika vídenská, pochází od ruského „čaji“. Já věčně tvrdím, ze nemají ani jedni ani druzí pravdu a čas že pochází od „česání“, jakž se po česku také říká onomu aktu, kterému sloužívá takto výraz „krákání za vlasy“. Historie všech českých časů je pro můj výklad, pačesy naše už potřebují pomády. Trochu jsme byli sami tím vinni, trochu zas ne. Je sice pravda, že Saturn požírá pořád ještě děti své, ale rovněž je pravda, že děti už se naučily živit se také samy masem otce Saturna. Je také pravda, co Goethe dí, že sluneční oči táhnou nás silou neodolatelnou, my že nevíme kam, aniž odkud. Ale rovněž pravda jest, co povídá týž Goethe, že otěže bývají nejčastěji přec jen v našich rukou a na naši že je jen bystrosti, dovedem-li se vyhnout kamenu a dobře zahnout kolem rohu. Když člověk myslí, že má pevný vůz a mozek jeho otřesení snese, vjede si někdy na kámen schválně.

Kolikkrát jsme minulého právě roku vjeli schválně či neschválně na kámen, to spočítat zůstavím historiografu, který přijde po Gindelym. Teď bych se dostal do politiky a o té

jen málo vím, však radš bych nic nevěděl!

A kdybych i věděl tolik, co Napoleon, Bismark a baron Kotz von Dobrž dohromady, přec bych neřekl ani slůvka. Dřív jsem uměl o politice ve dvou zemských jazycích ještě jakž takž mluvit, nyní umím v obou zemských a sedmi cizích jazycích o ní výborně mlčet. Ondy mně povídal někdo: Vypadáte dobře, jde vám to k duhu.

O tom, jaký bude rok nastávající, půjde-li nám k duhu či nic, možno zcela určitě vyslovit zdání několikerých možností.

Za prvé se může najisto soudit, že ten nastávající rok opravdu bude. Je sice právě teď časté zemětřesení, ale země je stára, stáří je konservativní, 90 billionů let země dle učenců již tuhne, nezačne se tedy dne 1. ledna 1869 rozvařovat!

Za druhé je velmi snadno možno, že bude nastávající rok horší než byl minulý. Evropa už tak podle toho vypadá a my už máme tak podle toho malhér. Mezi mongolskými báchorkami Siddhi-Kürovými je jedna o žertovných duších. Duchové ti udělali komusi osm uzlů na nose. „Přidělejte mu ještě jeden," pravil pak jeden z nich. A velmi ochotně nevinnému přání vyhověli a zadrhli devátý. Uzlovitý si ale myslil: Mám-li osm nebo devět, to už je jedno. Věřte mně, semele-li se s jara Evropa, my dostanem také něco přes nos, už pro to, že jsme posud vždy dostali! To tím spíš, že David Kuh pomáhá Turkům z náboženských ohledů.

Za třetí je velmi snadno možno, že bude nastávající rok zrovna takový, jaký byl minulý. Byli jednou dva židé, první se jmenoval Šmuel a druhý Itzig, podle otcův svých; také je ale možno, že se jmenoval první Itzig a druhý Šmuel, podle otcův svých. Chtěli k audienci před bílého cara. Komorník se na ně podíval a poněvadž viděl, že jsou příliš špinavi na audienci u bílého cara, řekl jim: „Jděte domů a převlékněte se." Šli domů, Šmuel vzal špinavou košili Itzigovu a Itzig špinavou košili Šmuelovu a byli převlečeni. K audienci ale nepřišli a bude-li rok 1869 vězet zas jen ve špinavé košili roku 1868, hodíme je pak oba do historických mydlinek.

Za čtvrté je velmi snadno — ale už trochu tíž — možno, že bude nastávající rok lepší než byl minulý. Pak nezhrdněm a držme nos v přirozené výši, abychom neklopýtli.

Ale ať je, jak chce, krásná ctnost je trpělivost a netrpělivému nebývá ani síla ničím platna. Mějme do budoucnosti naděje, ale v přítomnosti jednejme a pomáhejme si.

Je toho na národa roli dědičné dost co dělat a času máme k tomu také dost, s časem je to podle italského přísloví jako s penězi: kdo je vyhazuje, nemá jich. Když se tak vezme, je okřídlený čas přec jen dosti dlouhý a „každý den nádobou, do níž se velmi mnoho vejde, chceme-li ji opravdu naplnit“. A poněvadž vidím, že jsem dovršil již počet řádků a naplnil vás opravdu již moudrostí nejčistší, která je u mne jako doma, končím jako vždy na řádce poslední.

POZNÁMKA EDIČNÍ

Tento svazek, v němž jsou Nerudovy feuilletony z r. 1868 (Národní Listy, Národní Noviny, Naše Listy), pokud mají ráz kronikářský, je značně menší než svazky feuilletonů z jiných předešlých let, neboť Neruda počal v tomto roce hojněji otiskovati feuilletony cestovní (cesta na jih mocnářství a do Italie). Význačnou událost v denní kronice r. 1868 tvoří 16. května položení základního kamene k Národnímu divadlu; vztahují se k němu feuilletony *Vítáme Vás!*, *Slavnost je skončena* a i jiné. Poznámek a vysvětlivek k tomuto svazku nechť čtenář hledá na konci XIX. sv. Díla Jana Nerudy.

N.

OBSAH

Národní Listy

Při novoročnim cigaretu [1. z 1. I.]
Novoroční stesky. — Odlesk kultury pařížské, třídy lidstva a věčné jen „peníze“. — Co dostal český národ, já, Hradec; měšťané a Cislajtánie. — Smutný kopeček [5. z 5. I.] 11
Kralovražda se nezdařila. — Mezi elegantními. — Otázky k primatorským cilindrům, jazykům a familiím. — Moje náděje. — Čeho žádá vzdělanost na lutristkách [11. z 12. I.] 15
Jsme chudší o jednu zábavu. — Novověká restaurace středověkých dětských tažení křížáckých. — Nemravnost v soudní síni i mimo ni. — Slavnost našeho Musea [18. z 19. I.] 19
„Po revoluci“ [23. z 24. I.] 23
Odkrytá pravda. — Úkol geniů. — Krev, trpící nevinnost a pokání. — Nejnovější hudebniny. — Lechtají se strachem [25. z 26. I.] 27
Týden čekatelů. — Můj pan Dedera. — Němci a Češi „na handl“. — Náš karneval. — Umřem dozajista, do Sylvestra! [32. z 2. II.] 31
Pro papežské zuavy. — Drobnější zábavy šlechty. — Sláva panu Steffeckovi! — Úžasná rychlost dra Klaudyho. — Palacký se nezavděčil. — Genre manželský. — Štylfrid [46. z 16. II.] 35
Loyálnost na cestách. — Ze světa diplomatického. — V německé Walhalle. — Nové demonstrace. — Jeden už je! — Sláva českému umění! [53. z 23. II.] 39
Odněkud z kapitólu. — Rouhání se českému národu. — Příští bursa. — Nově vynalezený cynismus [60. z 1. III.] 43

Novinkářství [65. z 6. III.] 47

Dvě polemiky beze mne! — Naše literární „něco“. — Pro husarskou lásku. — O kroji nenárodním a o té Schlaraffii. — Milodary [74. z 15. III.] 51

Prádlo a veřejné mínění. — Nebohý výbor slavnostní. — Osobní bolesti. — Samovražedné myšlénky. — Pasivní barikády [81. z 22. III.] 54

Eminencní náhledy o svobodě, svobodomyslnosti a jiných špatných nebo alespoň pološpatných věcech [84. z 25. III.] 57

Pravda, že to škoda! — Pasivnost ilustrovaná. — Nové tajné spolky. — Možné daně, které budou už brzy nemožné. — Kamenní hosté [88. z 29. III.] 61

Z tobolky jednoho velmi souženého výbora [95. z 5. IV.] 65

Jinde komedie, u nás jen zlomky. — Pouť do Říma. — Postní kuchyň. — Kuchař v nesnázích. — Ta Praha. — U hrobů [102. z 12. IV.] 70

Nová výstava. — Scarabaeus conservativus veterobohemicus. — Dva pod-chrobáci. — Dost slušný návrh k svatojanské slavnosti [108. z 19. IV.] 75

Opsaný úvod. — Z Vás nebude už nikdy nic. — Luciper a páter Moufang. — Řím co pečivo. — Malířské autogramy. — Stran nového salonního kroje [115. z 26. IV.] 79

Musealní, miniaturní a časová vzpomínka. — Mosaika z kamínků. — První radost nad třetím mostem. — Ani u hrobu! — Máj, Mácha a pan Seyček [122. z 3. V.] 83

Alespoň vyhlídka. — Čisté boty. — Ten p. Schreckinger. — A co teď s dluhy? —

Skromná myšlenka o loupežnících, kultuře, kriminálu a t. d. [129. z 10. V.] 87
Vítáme Vás! [135. z 16. V.] 91
Slavnost je skončena [139. z 20. V.] 94
Chybné názory. — Vždyť není tak zle a mohlo by být zcela dobře, kdybyste atd. — Dohráli jste v šalbách svých! — „Kostnice“ a „dr. Borový“ se nerýmuje [190. z 12. VII.] 97

Národní Noviny

Dnešní „Hvězda“ čili slavné ouřady nemají proti této národní slavnosti ani „toho nejmenšího“ [3. z 19. VII.] 101
Politická prostituce [7. z 23. VII.] 105
Tajuplný feuilleton o novém hnoji naší budoucnosti, o rozličných obličejích, zralých děvčatech a zralém právu, pak také o něčem ještě jiném [10. z 26. VII.] 108
Rozhled s břehu. — Udělal se sám. — Hubička je věc zcela nevinná. — Šicům bylo volno. — Německá kultura zpívá [17. z 2. VIII.] 112
Kamarádská odpověď. — Benátské zrcadlo. — Jindy a nyní. — Národ a journalista — oba nepolepšitelní! [24. z 9. VIII.] 115
Ať je z toho polemika! — Přetýkající zdravotní studeň. — Nová myšlénka pro drožkáře. — Nová košťata „Debatty“, divy pražské zmalátnělosti a poslední úlulek skribentovy fantasie [30. z 15. VIII.] 118
Ze journalistické lóže I. [37. z 23. VIII.] II. [40. z 26. VIII.] III. [43. z 29. VIII.] IV. [44. z 30. VIII.] 121
V době mely [51. z 6. IX.] 134
Ze journalistické lóže V. [54. z 10. IX.] 137
Sobotní rozprávka v redakci [57. z 13. IX.] 140

A opět jednou před sněmovnou [59. z 15. IX] 144
Tourniquet na hranicích. — Letošní houby. — Nový autonomista. — Ty děti — ty děti! — Mír ani nemůže být! [64. 20. IX.] 147
Ze journalistické lóže VI. [71. z 27. IX.] 150
Nové proudy nadávek. — Oktávní vzpomínky. — Historická spravedlnost. — Čeští kmenové [85. z 11. X.] 153

Naše Listy

Plácačky na zabíjení dlouhých večerů. — Olympický genre. — Co mne hněte. — Povídka o jedné perle [1. z 1. XI.] 156
Něco pro „Palečky“ a jich milovníky. — Miláčkové obecenstva. — Stydlivý pohled do budoucnosti [8. z 8. XI.] 159
Vyšlo si neštěstí. — Hořovický Simerink. — Scéna z volebního divadla. — „Antigona“ a jiné hry pro děti [15. z 15. XI.] 163
Z kalendářnictví I. [21. z 21. XI.] II. [24. z 24. XI.] 166
Jsem pro vyrovnání! — Marné čekání. — Milión krásy v samých drobných. — K budoucnosti masopůstu a k historii lásky. — Poprava v Římě [29. z 29. XI.] 172
Důkladná zpráva o historické noci a velkém, v ní váženém předsevzetí. — Další zpráva a sice o jedné nekrkolomné petici [36. z 6. XII.] 176
O tom velkém větru, o husách, miasmech a zlodějích. — Siamský cop a český cop. — Bolestné napomenutí [43. z 13. XII.] 180
Něco všeobecného o vzdělanosti a něco zvláštního o českých časopisech illustrovaných [45. z 15. XII.] 183

Journalistické filhelénství. — Zlost po témdni. — Záhadný turnaj dvou doktorů, jednoho známého a druhého ne. — Novoroční a štědrovečerní žebrota [50. z 20. XII.] 188
V Praze, 23. prosince [54. z 24. XII.] 192
Poslední slovo v roce tomto [60. z 31. XII.] 195

*

Poznámka ediční 199

DÍLO

JANA NERUDY

XVIII

LÉTA PERSEKUCE

II

KNIHA FEUILLETONŮ

Z R. 1868

Uspořádal

Dr. Miloslav Novotný

Upravil V. H. Brunner

1925

Nakladatelé

Kvasnička a Hampl v Praze

Tiskem Politiky

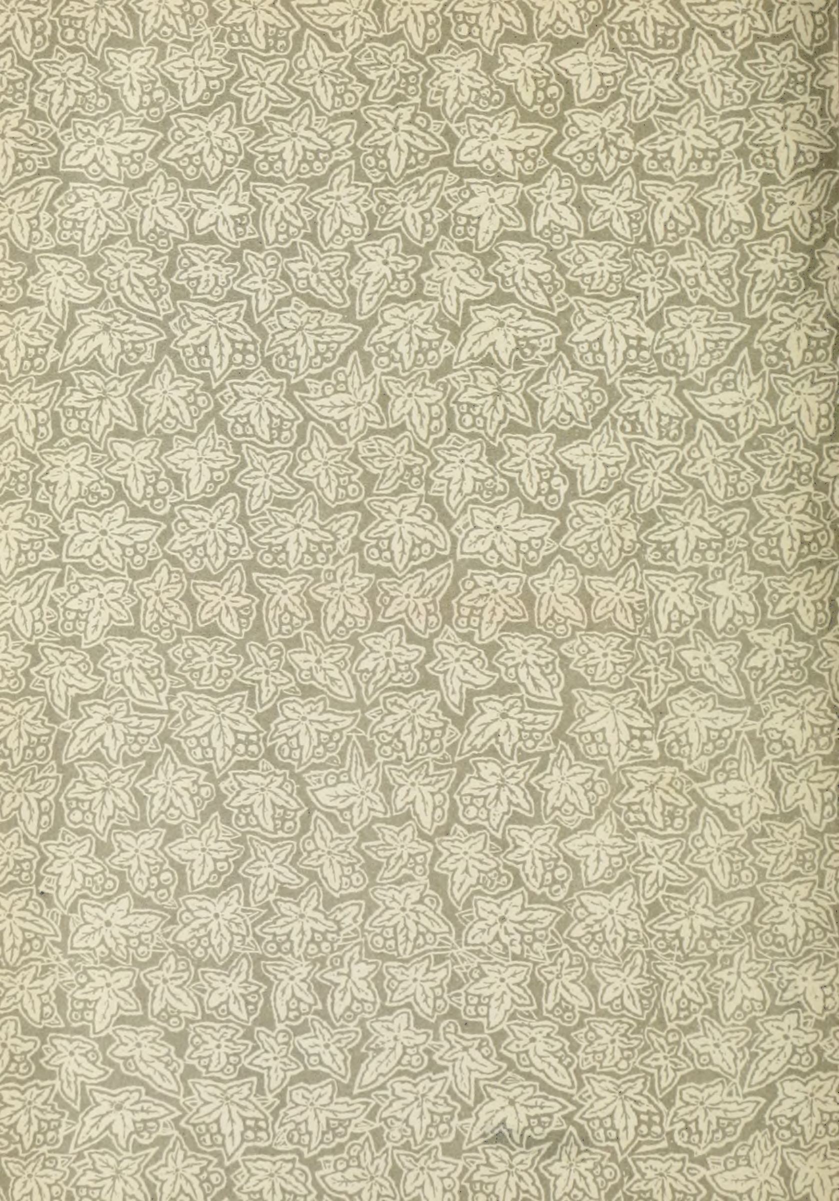

PG
5038
N45
1923
sv.18

Neruda, Jan
Dílo

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

[redacted]

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

К
П